

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

CURSO 2022-2023

DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

Índice

1 INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN XERAL.....	6
1.1 Introducción.....	6
1.2 Membros, etapas educativas e materias do Departamento de Xeografía e Historia.....	6
1.3 Marco legislativo.....	7
1.4 Propostas para a revisión da programación didáctica.....	7
2-XEOGRAFÍA E HISTORIA: SEGUNDO CURSO ESO.....	8
2.1 Introducción e contextualización.....	8
2.2 Previsión do desenvolvemento da programación nos escenarios de actividade lectiva semipresencial e/ou non presencial.....	8
2.3 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	9
2.4 Concreción dos obxectivos para o curso.....	12
2.5 Concreción das aprendizaxes imprescindibles non adquiridas o curso anterior..	13
2.6 Liñas xerais do plan de reforzo e recuperación das aprendizaxes imprescindibles non adquiridas o curso anterior. Medidas metodolóxicas e organizativas.....	13
2.7 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	14
2.7.1 Temporalización:.....	14
2.7.2 Grao mínimo de consecución para superar a materia.....	16
2.7.3 Procedementos e instrumentos de avaliación.....	17
2.7.4 Currículo e relacións internas entre os seus elementos.....	17
2.8 Concrecións metodolóxicas que require a materia.....	30
2.9 Materiais e recursos didácticos.....	30
2.10 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.....	31
2.10.1 Procedementos /Instrumentos de avaliación.....	31
2.10.2 Criterios de cualificación.....	32
2.10.3 Criterios de avaliación.....	33
2.11 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados....	34
2.12 Medidas de atención á diversidade.....	34
2.13 Actividades de recuperación ou ampliación para o mes de xuño.....	35
2.14 Concreción dos elementos transversais.....	35
2.15 Actividades complementarias e extraescolares.....	36
3-XEOGRAFÍA E HISTORIA: PROGRAMA DE MELLORA DA APRENDIZAXE (PMAR) DE SEGUNDO CURSO DE ESO.....	37
3.1 Introducción e contextualización.....	37
3.2 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	37
3.3 Concreción dos obxectivos para o curso.....	38
3.4 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	39

3.4.1 Grao mínimo de consecución para superar a materia.....	39
3.4.2 Temporalización.....	40
3.5 Concrecións metodolóxicas que require a materia.....	52
3.6 Materiais e recursos didácticos.....	53
3.7 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.....	54
3.7.1 Procedementos /Instrumentos de avaliación.....	54
3.7.2 Criterios de cualificación.....	54
3.7.3 Criterios de avaliación.....	57
3.8 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.....	58
3.9 Medidas de atención á diversidade.....	58
3.10 Actividades de recuperación ou ampliación para o mes de xuño.....	58
3.11 Concreción dos elementos transversais.....	58
3.12 Actividades complementarias e extraescolares.....	59
3.13 Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente	59
Indicadores de logro da práctica docente.....	60
4 XEOGRAFÍA E HISTORIA: CUARTO CURSO ESO.....	61
4.1 Introducción e contextualización.....	61
4.2 Previsión do desenvolvemento da programación nos escenarios de actividade lectiva semipresencial e/ou non presencial.....	61
4.3 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	61
4.4 Concreción dos obxectivos para o curso.....	63
4.5 Medidas metodolóxicas e organizativas.....	65
4.6 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.....	65
4.6.1 Temporalización:.....	65
4.6.2 Grao mínimo de consecución para superar a materia.....	67
4.6.3 Procedementos e instrumentos de avaliación.....	68
4.6.4 Currículo e relacións internas entre os seus elementos.....	68
4.7 Concrecións metodolóxicas que require a materia.....	88
4.8 Materiais e recursos didácticos.....	88
4.9 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.....	89
4.9.1 Procedementos /Instrumentos de avaliación.....	89
4.9.2 Criterios de cualificación.....	90
4.9.3 Criterios de avaliación.....	91
4.10 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.....	92
4.11 Medidas de atención á diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital.....	92
4.12 Actividades de recuperación ou ampliación para o mes de xuño.....	94
4.13-Concreción dos elementos transversais.....	94
4.14 Actividades complementarias e extraescolares.....	95

5 HISTORIA DA ARTE: SEGUNDO CURSO BACHARELATO.....	96
5.1 Introducción e contextualización.....	96
5.2 Previsión do desenvolvemento da programación nos escenarios de actividade lectiva semipresencial e/ou non presencial.....	96
5.3 Concrecións metodolóxicas.....	96
5.4 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliabile.....	97
5.4.1 Competencia básica.....	97
5.4.2 Indicadores de logro.....	98
5.4.3 Temporalización, currículo e relacións internas entre os seus elementos.....	98
5.5 Materiais e recursos didácticos.....	112
5.6 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.....	112
5.7 Medidas de atención á diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital.....	114
6 HISTORIA DE ESPAÑA: SEGUNDO CURSO BACHARELATO.....	116
6.1 Introducción e contextualización.....	116
6.2 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	116
6.3 Concreción, de ser o caso, dos obxectivos para o curso.....	117
6.4 Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliabile de:.....	118
6.4.1 Temporalización.....	118
6.4.2 Grao mínimo de consecución para superar a materia.....	119
6.4.3 Procedementos e instrumentos de avaliación.....	121
6.4.4 Currículo e relacións internas entre os seus elementos.....	121
6.5 Concrecións metodolóxicas que require a materia.....	174
6.6 Materiais e recursos didácticos.....	174
6.7 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.....	175
6.8 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.....	176
6.9 Medidas de atención á diversidade.....	176
6.10 Concreción dos elementos transversais.....	176
6.11 Actividades complementarias e extraescolares programada.....	177
6.12 Modificación dos criterios de avaliación e cualificación.....	177
7 XEOGRAFÍA DE ESPAÑA: SEGUNDO CURSO BACHARELATO.....	178
7.1 Introducción e contextualización.....	178
7.2 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	179
7.3 Concreción de obxectivos.....	180
7.4 Concreción e temporalización dos contidos da materia.....	182
7.5 Grao mínimo de consecución para superar a materia.....	184
7.6 Criterios sobre avaliación e cualificación do alumnado.....	192
7.7 Concreción dos elementos transversais.....	193
7.8 Actividades complementarias e extraescolares.....	194

8 ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.....	195
9 INDICADORES DE LOGRO PARA A AVALIACIÓN DA PRÁCTICA DOCENTE.....	197
10 MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.....	201
11 MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN POLA ALTERACIÓN NO FINAL DO CURSO PARA AS MATERIAS DA ESO.....	202

1 INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN XERAL

1.1 Introducción.

O presente texto recolle a programación didáctica do Departamento de Xeografía e Historia para o curso 2022-23.

Comeza cunha presentación dos docentes que integran o Departamento este curso académico e a referencia ao marco lexislativo.

A continuación recóllense nun primeiro bloque as programacións para os cursos da ESO e nun segundo bloque as programacións para a etapa de Bacharelato.

Nos apartados finais faise referencia aos indicadores de logro para a avaliación da práctica docente e os procedementos para avaliar a programación

1.2 Membros, etapas educativas e materias do Departamento de Xeografía e Historia

DOCENTES	NIVEIS EDUCATIVOS E MATERIAS IMPARTIDAS
Francisco José Fernández Fernández	Historia de España (2º Bach.), Xeografía de España (2º Bach.), Xeografía e Historia (1º ESO)
Ana Belén Besada Pérez	Historia do Mundo Contemporáneo (1º Bach.), Historia da Arte (2º Bach.)
Rubén Martínez Viñas	Xeografía e Historia (1º ESO; 3º ESO B e C; 4º ESO A e B)
Erea Linares García	Ámbito Social e Lingüístico (2º ESO - PMAR)
Iñaki Varela Pérez	Xeografía e Historia (2º ESO A, B, C e D; 3º ESO A).

Neste curso recupérase a materia de Xeografía de España de 2º de Bacharelato, que non se impartira o ano pasado por falta de alumnado. Ademais, cabe destacar a incorporación ao departamento dunha profesora de Xeografía e Historia coa materia afín de Lingua Galega, que impartirá o ámbito social e lingüístico do grupo de PEAR en 2º ESO, ademais da Lingua Galega en varios cursos de 1º ESO.

Rubén Martínez Viñas e Erea Linares García atópanse no seu ano de prácticas, que serán titorizadas pola xefatura do departamento. Quen asume esa función é Iñaki Varela Pérez. Ana Belén Besada Pérez compatibiliza a docencia co posto de Vicedirectora do centro.

1.3 Marco legislativo.

O marco legislativo de referencia para a presente programación didáctica é o seguinte:

- *Decreto 86/2015, de 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.*
- Lei Orgánica 3/2020, de 29 de decembro, pola que se modifica a Lei Orgánica 2/2006, de 3 de maio, de Educación.
- Real Decreto 217/2022, de 29 de marzo, polo que se establece a ordenación e as ensinanzas mínimas da Educación Secundaria Obrigatoria.
- *Real Decreto 243/2022, de 5 de abril, polo que se establecen a ordenación e as ensinanzas mínimas do Bacharelato.*
- RESOLUCIÓN do 26 de maio de 2022, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato no curso académico 2022/23.
- ORDE do 20 de maio de 2022 pola que se aproba o calendario escolar para o curso 2022/23 nos centros docentes sostidos con fondos públicos na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Instrucións conxuntas do 5 de setembro de 2022 da Consellería de Cultura, Educación, Formación Profesional e Universidade e da Consellería de Sanidade ao respecto da recomendacións xerais para a xestión da Covid-19 no ámbito educativo no curso 2022-2023.
- *Anteproxecto do Decreto polo que se establece a ordenación e o currículo da educación secundaria obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia, do 6 de xuño de 2022.*
- *Anteproxecto do Decreto polo que se establece a ordenación e o currículo do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, do 20 de xuño de 2022.*

1.4 Propostas para a revisión da programación didáctica.

Recollemos da memoria final do curso anterior as principais propostas de revisión:

- Valoración do cumprimento das programacións e logros acadados nas reunións do departamento
- Elaboración dos seguimentos mensuais das programacións
- Auto-avaliación do profesorado
- Análise da consecución das propostas desenvolvidas no apartado anterior
- Establecer un maior control sobre o programa de pendentes.

2-XEOGRAFÍA E HISTORIA: SEGUNDO CURSO ESO.

2.1 Introducción e contextualización.

O nivel de 2º de ESO en Xeografía e Historia é dos máis complexos de todo o currículo da materia, tanto pola densidade dos contidos como pola complexidade do período histórico obxecto de estudo: a Idade Media así como o coñecemento da xeografía física de España e o estudo da poboación e o mundo urbano. Contando coa adquisición das primeiras bases no curso de 1º, neste ano pretendemos seguir avanzando nos aspectos clave do traballo nesta materia: traballo con fontes adaptadas ao nivel, metodoloxía centrada nas técnicas de estudo, e moi importante, o dominio dos conceptos clave, do vocabulario propio da materia e do nivel para as dúas disciplinas que traballaremos.

Contaremos neste nivel con 4 grupos de referencia que reúnen un total de 76 alumnos e alumnas, distribuídos como segue: 2ª ESO A, 18; 2º ESO B, 19; 2º ESO C, 18; 2º ESO D, 21. Existe tamén un grupo de PMAR do que non se ten conta nesta programación xa que ten outra específica, que se estrutura baixo o formato de ámbito e non de materia. Hai no conxunto dos catro grupos dúas persoas que repiten 2º ESO e dezaioito coa materia pendente de 1º.

Finalmente é preciso destacar o carácter transitorio deste curso académico, polo cambio no currículo que se producirá no 2023-24 ao incorporarse á LOMLOE e engadir os contidos de Historia Moderna. Para evitar que esta etapa, correspondente aos séculos XVI e XVII, quede fóra dos contidos tanto para o alumnado actual de 2º ESO como para o de 3º ESO, será preciso engadir en ambos cursos, de forma excepcional, un tema que trate dos trazos e feitos básicos dese período.

2.2 Previsión do desenvolvemento da programación nos escenarios de actividade lectiva semipresencial e/ou non presencial.

O curso 2022-23 non se inicia con ningunha restrición ou protocolo especial, xa que só deberán permanecer na casa aquelas alumnas ou alumnos que teñan sintomatoloxía asociada ao covid, polo tanto, que probablemente non estarán en disposición de seguir o curso con normalidade nun formato a distancia, tal como sucedería con outras ausencias motivadas por calquera outra enfermidade. Porén, en caso de baixas prolongadas e sintomatoloxías leves, que permitan ese seguimento, empregárase os recursos que o programa edixgal pon a disposición da materia para organizar as tarefas e comunicación.

2.3 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Cabe en primeiro lugar advertir o que aínda que na LOMLOE dáse continuidade ao concepto de competencias da lexislación anterior, existen certos matices e cambios na súa concreción e instrumentos para avalialas. Dado que o curso de 2º ESO mantense neste ano académico baixo a LOMCE, non se fará referencia nesta programación a esas novidades, sen que isto signifique que non se teñan en conta dado que estarán na base da necesaria adaptación deste documento de cara ao vindeiro curso.

Enténdese por competencias clave as *capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin de lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos*. O currículo da LOMCE relaciónaas cos estándares de aprendizaxe, en base aos cales se poderán concretar os criterios de avaliación e medir o grao de aprendizaxe. Para a concreción da relación entre competencias e estándares cinguirémonos á propia táboa do currículo.

O grao de desenvolvemento de cada competencia está naturalmente en relación coas nosas materias, sendo prioritarias unhas sobre outras, como propias das nosas disciplinas.

-Competencia en Comunicación Lingüística (CCL).

A lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento, para aprender e para explicar. Co discurso é posible describir, narrar, disertar e argumentar, etc. Pero ademais as propias materias de Xeografía e Historia teñen a súa propia linguaxe técnica, con termos e expresións que lle son específicos –*relevo, chaira, precipitación, civilización, aristocracia, feudalismo...*, por exemplo-, que é preciso utilizar para aplicar os principios de pertinencia e precisión (XHB3.5.1). Por iso o profesorado prestará especial atención ao uso correcto e preciso, tanto dunha linguaxe apropiada, como duns termos técnicos elementais propios do noso saber, co fin de que a linguaxe oral e escrita cumpra o seu papel de *instrumento de comunicación, de representación, interpretación e comprensión da realidade, de construción e comunicación do coñecemento*, e se converta en ferramenta de comprensión e representación da realidade. Buscamos, en definitiva, tamén na nosa disciplina, achegar ao alumnado ao dominio das habilidades de ler e escribir diferentes tipos de textos e materiais cada vez máis complexos e que resultan fundamentais como elementos de información social e histórica (XHB3.6.1.) Trátase de ser capaces de expoñer clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión.

-Competencia Matemática e Competencias básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT).

A contribución da materia de Xeografía é tamén relevante e permite relacións interdisciplinares e incluso de complementariedade con outras materias como as Ciencias Naturais. Neste sentido cumpre recordar que a Xeografía –e as súas diferentes ramas- ten por obxecto o estudo das interrelacións entre o ser humano e o medio físico no que se desenvolve. Por esas razóns os contidos de orde xeográfica permitirán *a comprensión de sucesos, a predición de consecuencias e a actividade dirixida á mellora e preservación das condicións de vida propia, das demais persoas e do resto dos seres vivos*. Así os contidos e métodos da Xeografía permitirán a adecuada percepción do espazo físico en que se desenvolven a vida e a actividade humana, tanto a grande escala, como no contorno inmediato, e as interaccións entre home e espazo derivadas dos asentamentos humanos, as actividades económicas e as modificacións introducidas polo home e as paisaxes resultantes. En definitiva, interactuar co

mundo físico, tanto no que ten de espazo natural como na medida en que o transforma a acción humana, é un aspecto esencial no coñecemento social, en canto permite comprender mellor o que sucede, as consecuencias dun proceso determinado e as condicións de vida de homes e mulleres, que son os suxeitos dos asuntos sociais. Contribúese á adquisición desta competencia na medida en que se asegure que a dimensión espacial impregne a aprendizaxe dos contidos xeográficos, adquirindo particular importancia o desenvolvemento de procedementos de orientación, localización, observación e interpretación de espazos, paisaxes e a súa representación cartográfica (XHB1.1.1., XHB1.3.1, XHB1.4.2, XHB1.5.1, XHB12.1.2, XHB2.3.1., XHB2.5.1, ...)

-Competencia Dixital (CD).

Poñer en práctica habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transformala en coñecemento. As TIC resultan imprescindibles na sociedade da información en que vivimos, aumentan as posibilidades de comunicación e axilizan os intercambios, mesmo poden propiciar formas de traballo cooperativo que abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos, que son precisamente os que interesa coñecer desde esta área:

- Buscar información en páxinas especializadas; (XHB1.7.1, XHB1.1.2, XHB1.1.3...)
- Elaborar presentacións (XHB2.8.2)
- Comprender a información e integrala nos esquemas previos de coñecemento e, así mesmo, capacitarse para a transmisión desta información do xeito máis eficaz posible. (XHB2.3.2, XHB2.5.1...)

-Competencia Aprender a Aprender (CAA).

É a competencia que nos parece máis esencial, porque a aprendizaxe atópase antes que nada na vontade de aprender e de asumir o esforzo que toda aprendizaxe implica. As técnicas de traballo das nosas materias as converten en marco ideal para a posta en práctica desta competencia. Supón iniciarse na aprendizaxe e continuala dun xeito autónomo. Do que se trata é de ter ferramentas que faciliten a aprendizaxe e de atopar repostas que se correspondan cun coñecemento racional, asumindo que poden ser diversas e que é posible atopalas desde distintas perspectivas metodolóxicas. Para asumir esta competencia é preciso tamén coñecer o que se sabe e o que queda por aprender, orientando os procesos de aprendizaxe ata as nosas capacidades. Noutras palabras, trátase de coñecer as propias potencialidades e as propias carencias. É a competencia que se entende debe estar presente en todo o proceso educativo (XHB1.5.2., XHB2.2.2, XHB2.6.1., XHB3.12.1...)

-Competencias Sociais e Cívicas (CSC).

Vinculadas directamente ás nosas materias, posto que facilitan as relacións dentro dun modelo de sociedade cada vez máis plural, e así mesmo a comprensión da realidade social. A Xeografía e a Historia estudan, analizan e explican a conformación das identidades sociais e territoriais. Na medida en que constrúen as categorías de tempo e espazo social permiten a construción de tempo e espazo persoal no alumnado. Pero, para que estas categorías se traduzan no desenvolvemento dunha competencia social democrática e posibiliten unha interacción responsable co medio, teñen que incorporar a visión de que o mundo no que vivimos é froito das decisións que tomaron os nosos antepasados máis ou menos libremente. Esta visión permitiralle ao alumnado adquirir a conciencia de que o futuro está condicionado polas nosas decisións e actuacións, e adoptar, polo tanto, unha posición comprometida e responsable ante este (XHB1.7.1., XHB2.5.2, XHB3.1.1, XHB3.4.1...).

-Competencia de Sentido de Iniciativa e Espíritu Emprendedor (CSIEE).

Adquisición das actitudes que permitan a maduración persoal, como son a responsabilidade, o coñecemento, a autoestima, a perseveranza, o control emocional e moitas outras na mesma liña. Todo destinado a converter as ideas en accións, é dicir, conseguir a autonomía persoal básica e a iniciativa suficiente para ser capaz de emprender e desenvolver accións e proxectos con confianza, creatividade e sentido crítico. Esta é a interpretación da competencia que potenciaremos, aínda que o propio currículo non a contempla.

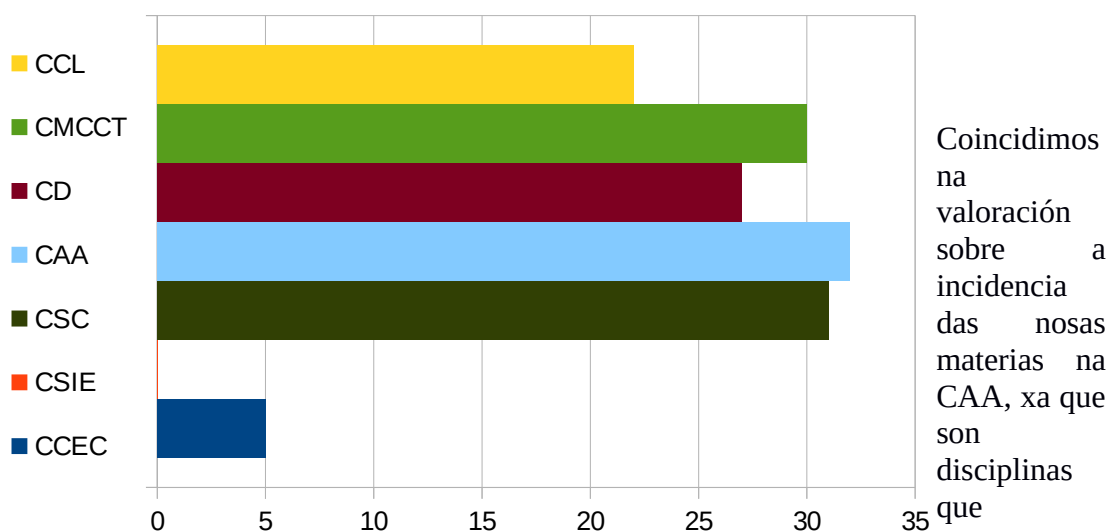
-Competencia de Conciencia e Expresións Culturais (CCEC).

Competencia propia das nosas áreas de coñecemento. Apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas, materiais e inmateriais, como materializacións das capacidades máis excelsas do ser humano:

-Utilizalas para o enriquecemento persoal e estimalas como elementos do patrimonio cultural de que dispoñemos e comprensión da necesidade e do valor da súa preservación:

-Facilitar a selección e coñecemento de obras de arte relevantes, ben polo seu significado na caracterización de estilos e artistas, como en tanto expresión do sentir e das transformacións materiais e mentais dunha época. (XHB3.9.1., XHB3.9.2., XHB3.10.2, XHB3.12.1)

O total de 43 estándares de aprendizaxe recollidos no currículo reflicta a seguinte incidencia nas competencias clave.

manifestamente contribúen de xeito moi directo na formación das capacidades intelectuais; pola contra, non podemos coincidir no resultado evidenciado respecto da CCL, que é fundamental igualmente no traballo da Xeografía e da Historia, aspecto no que con grande interese pretendemos incidir neste departamento, pois o alumnado precisa, e moito, avanzar nas súas capacidades de expresión. Entendemos que algúns dos desequilibrios advertidos poden deberse ao feito de estar máis desenvolvidos os estándares nos bloques de Xeografía, mentres que o de Historia queda, ao noso entender, especificado de xeito incompleto.

2.4 Concreción dos obxectivos para o curso.

Partindo do decreto 86/2015 do 25 de Xullo que establece os obxectivos xerais para a ESO, centrarémonos en mencionar aquí os que consideramos máis directamente vinculados coas nosas disciplinas neste curso.

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática. Neste nivel o alumnado comezará a afianzar fundamentalmente a súa conciencia sobre a igualdade de xénero e o sentido democrático.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal. Tratarase de avanzar no desenvolvemento da autonomía no estudo.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación. Tratarase de avanzar na autonomía das procuras simples de información.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico a nivel básico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades. Neste aspecto o alumnado deberá avanzar na súa autonomía persoal en relación coa capacidade de planificación do seu traballo e nas técnicas de estudo.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes, e iniciarse no coñecemento, na lectura. Concretarase este curso o avance neste obxectivo co inicio da comprensión e elaboración de textos breves e respostas argumentadas de maneira básica, cunha expresión máis coidada no uso do léxico. Respecto da corrección na ortografía e na caligrafía deberán corrixirse os erros básicos.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo. Este obxectivo centrarase no recoñecemento de obras e personaxes senlleiros da cultura medieval.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación. Neste curso deberán asimilarse as características básicas dos estilos románico e gótico, sabendo diferenciarlos en liñas xerais.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

2.5 Concreción das aprendizaxes imprescindibles non adquiridas o curso anterior.

Dada a densidade de contidos que acumula neste curso 2022-23 o nivel de 2º ESO, como ano de transición entre dous currículos diferentes, non se fará un repaso moi detido de cuestións relacionadas co nivel inferior, salvo que a propia revisión das avaliacións iniciais ou calquera outra ferramenta de avaliación deixara ver unha necesidade relevante neste sentido. Non obstante, no inicio do bloque relativo á Historia farase referencia á situación do Imperio Romano no momento da súa crise e caída, para poder conectar a materia deste curso co pasado.

2.6 Liñas xerais do plan de reforzo e recuperación das aprendizaxes imprescindibles non adquiridas o curso anterior. Medidas metodolóxicas e organizativas.

A posta en práctica deste aspecto levarase a cabo mediante explicación / exposición na aula de tres liñas de reforzo:

- Unha síntese sobre o Imperio Romano centrada especialmente na súa locación temporal e espacial e nos trazos básicos da civilización;
- A crise do imperio romano, como punto de inflexión;
- A comparación entre a civilización romana e a civilización xermánica como punto de enlace entre o curso anterior e o presente.

Ao mesmo tempo proporase ao alumnado a elaboración de tarefas sinxelas que axuden a asimilar os contidos básicos para enlazar co curso actual que consistirá na realización de exercicios de repaso e que non serán avaliábeis.

En calquera caso, ao longo do avance da materia, faranse aquelas referencias puntuais que nos poidan conectar coa herdanza do mundo grego e romano, o que, por outra banda, é xa práctica habitual e necesaria para facer comprender o sentido da Historia.

2.7 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.

2.7.1 Temporalización:

Distribución	Título	Sesións
1º Avaliación 34 sesións ata o 2 de decembro	1- O medio físico na península Ibérica: relevo, hidrografía, climas e paisaxes.	10
	2- Natureza e sociedade na península Ibérica: problemas e retos ambientais.	8
	3- Demografía.	8
	4- Poboamento: o rural e o urbano.	8
2º Avaliación 28 sesións ata o 3 de marzo	5- A configuración inicial da Idade Media. Reinos xermánicos e Bizancio.	8
	6- O nacemento do Islam a formación de Al-Ándalus.	6
	7- Plena Idade Media: o feudalismo.	8
	8- O Románico.	6
3º Avaliación 33 sesións ata o 2 de xuño	9- Plena Idade Media: o tempo da expansión.	8
	10- A península Ibérica no Medievo. Evolución de Al-Ándalus e os reinos cristiáns.	7
	11- O Gótico.	6
	12- Baixa Idade Media: a crise do século XIV.	6
	13 * Unidade de transición: As bases da Idade Moderna e o Antigo Réxime.	6

1º trimestre: de setembro a novembro. Traballaremos os bloques 1 e 2: *O medio físico e O espazo humano.*

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares
1- O medio físico na península Ibérica: relevo, hidrografía, climas e paisaxes.	B1.1 a B1.6	B1.1 a B1.6	XHB1.1.1 a XHB2.1.4.2 e XHB1.5.1 a XHB1.6.1

2- Natureza e sociedade na península Ibérica: problemas e retos ambientais.	B1.7, B2.8, B2.9 e B2.10	B1.7, B2.8, B2.9 e B2.10	XHB1.7.1 XHB2.8.1 XHB2.8.2 XHB2.9.1 XHB2.10.1
3- Demografía.	B2.1 a B2.4	B2.1 a B2.4	XHB2.1.1 a XHB2.4.1
4- Poboamento: o rural e o urbano.	B2.5 a B2.7	B2.5 a B2.7	XXHB2.5.1 a XHB2.7.1

2º trimestre: de decembro a marzo. Comezaremos co bloque 3: *A Historia*.

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares
5- A configuración inicial da Idade Media. Reinos xermánicos, Bizancio e Islam.	B3.1 a B3.5 (contidos comúns a todas as unidades do bloque de Historia). B3.6 e B3.7	B3.1 a B3.5 (criterios comúns a todas as unidades do bloque de Historia). B3.6 e B3.7	XHB3.1.1 a XHB3.5.1 (comúns a todas as unidades deste bloque) XHB3.6.1 a XHB3.7.1
6- O nacemento do Islam a formación de Al-Ándalus.	B3.9 e B3.12	B3.9 e B3.12	XHB3.9.1 a XHB3.9.2-12.1
7- Plena Idade Media: o feudalismo.	B3.8	B3.8	XHB3.8.1
8- O Románico.	B3.12	B3.12	XHB3.12.1

3º trimestre: de marzo a xuño. Continuaremos co bloque 3: *A Historia*.

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares
9- Plena Idade Media: o tempo da expansión.	B3.11	B3.11	XHB3.11.1
10- A península Ibérica no Medievo. Evolución de Al-Ándalus e os reinos cristiáns.	B3.9 e B3.10	B3.9 e B3.10	XHB3.10.1 a XHB3.10.2
11- O Gótico.	B3.12	B3.12	XHB3.12.1

12- Baixa Idade Media: a crise do século XIV.	B3.11	B3.11	XHB3.11.1
13- Unidade de transición: As bases da Idade Moderna e o Antigo Réxime.			

Como se pode comprobar, a unidade 13 é a correspondente aos contidos extraordinarios a engadir sobre a Historia Moderna. Será un tema que a efectos de avaliación sobre o curso terá un sentido práctico e instrumental, sen que corresponda a ningunha proba tipo exame.

2.7.2 Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Para a superación da materia, o alumnado deberá ter en conta que serán imprescindibles os seguintes requisitos:

-Respecto dos contidos:

- O dominio dos conceptos, termos, vocabulario xeográfico, histórico e artístico pertinentes para cada unidade. Este vocabulario deberá empregarse necesariamente na resolución de exercicios, exames, actividades, xa sexan de forma oral ou escrita.
- A identificación e correcta expresión da cronoloxía histórica (anos, séculos...)
- A localización espazo-temporal adecuada, xunto cos trazos básicos da organización política, económica e social da Idade Media.
- Recoñecer as unidades principais dos mapas físicos de España e Galicia.
- Identificar os grandes conxuntos bioclimáticos coas súas características básicas.
- Saber interpretar de xeito básico unha pirámide de poboación.
- Diferenciar os trazos distintivos entre os espazos rural e urbano.
- Identificar de xeito básico os procesos de configuración territorial na Península Ibérica.
- Recoñecer os trazos básicos dos estilos artísticos e algunha obra senlleira.

-Respecto do traballo:

- Será imprescindible responder de xeito argumentativo, adecuado ao nivel. Non se valorarán as meras respostas monosilábicas. Así mesmo, esixiranse unhas condicións mínimas no coidado da caligrafía, a ortografía, o mantemento dos cadernos e a presentación dos traballos.
- A adecuación das tarefas e actividades ás pautas indicadas para a súa realización, así como o cumprimento dos prazos de entrega de traballos propostos.

- O dominio básico das técnicas de traballo e do manexo de fontes.
 - No mantemento do caderno valorarase que estea completo, corrixido e pulcro.
- Respecto das avaliacións:
- Será preciso ter as tres avaliacións aprobadas para superar o curso.
- Respecto da actitude:
- Espérase do alumnado unha actitude respectuosa dentro da aula.
 - O material básico, libro de texto e caderno de aula (en formato caderno ou arquivador), deberá estar presente na aula todos os días de clase.

Rúbrica xenérica para avaliar o grao de consecución respecto dos criterios de avaliación.

A	B	C	D
Non é quen de asimilar os contidos e/ou manexar os elementos prácticos e procedementais.	Existe un entendemento básico, pero mantén certos erros e/ou dúbidas significativas.	Comprende dun modo xeral os contidos e/ou os aspectos prácticos; resolve satisfactoriamente as tarefas, sen excluír algún erro ou dúbida puntual.	Dáse un bo dominio de aspectos teóricos e prácticos, sen erros ou dúbidas significativas.

2.7.3 Procedementos e instrumentos de avaliación.

Procedementos de avaliación (PA)		Instrumentos de avaliación (IA)
Observación (O)	Traballo cotiá na aula	Ficha do/a alumno/a (F)
Tarefas (T)	Na aula e na casa Individuais e de grupo	Ficha do/a alumno/a (F) Caderno do alumno/a (C) Materiais elaborados polo alumnado (M)
Probas (P)	Escritas	Exames (E)

2.7.4 Currículo e relacións internas entre os seus elementos.

(Ver táboas a continuación)

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
Bloque 1. O medio físico							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M,, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h 	hidrografía.	principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD 			
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T., P ▪ F, C, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 1 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
▪ m							
▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ	▪ B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.	▪ B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	▪ XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL	▪ c	▪ UD 2	▪ O, T ▪ F, M,
Bloque 2. O espazo humano							
▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g	▪ B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.	▪ B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.	▪ XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. ▪ XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD	▪ d ▪ b	▪ UD 3 ▪ UD 3	▪ O, T, P ▪ F, M, E ▪ O, T, P ▪ F, M, E
▪ b ▪ c	▪ B2.2. Poboación europea:	▪ B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa	▪ XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	▪ CAA ▪ CCL	▪ b	▪ UD 3	▪ O, T, P ▪ F, M, E

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	distribución e evolución.	distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. ▪ XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	Movements migratorios.	migratorios		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Proceso de urbanización no planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ F, M, C
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.2. Distingue os tipos de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
			ciudades do noso continente.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ F, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. ▪ XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ b 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 2 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ F, M, C
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 2, ▪ UD 3 ▪ UD 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
			demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD 			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Paisaxes no territorio español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 2 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 2 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
Bloque 3. A historia							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Relación entre o pasado, o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer que o pasado 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 5 a UD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<p>presente e o futuro a través da historia.</p>	<p>non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p>	<p>Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC 		<p>13</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ F, C, M., E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 5 a UD 13 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F. C., M. E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 5 a UD 13 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ F, M
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 5 a UD 13 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Crterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
		que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.				
			<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> d 	<ul style="list-style-type: none"> UD 5 a UD 13 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, C, M, E
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> c 	<ul style="list-style-type: none"> UD 5 a UD 13 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, M, E
<ul style="list-style-type: none"> l h ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Vocabulario histórico e artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> d 	<ul style="list-style-type: none"> UD 5 a UD 13 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, C, M, E
<ul style="list-style-type: none"> g l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.6.1. Utiliza as fontes 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA 	<ul style="list-style-type: none"> b 	<ul style="list-style-type: none"> UD 5 	<ul style="list-style-type: none"> O, T F, M

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
	Media).		dificultade da falta de fontes históricas neste período.	históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos. 	B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 5 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Feudalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 7 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ f ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 6 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.2. Explica a 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ c 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 6 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso							
Obxectivos	Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
▪ n			importancia de na Idade Media.	▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CCL		▪ UD 10	▪ F, C, M, E
▪ g ▪ h ▪ l ▪ n ▪ ñ	▪ B3.10. Reconquista e repoboación.	▪ B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus.	▪ XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.	▪ CSC ▪ CAA	▪ c	▪ UD 10	▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
			▪ XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL	▪ b	▪ UD 10	▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
▪ l	▪ B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.	▪ B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.	▪ XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	▪ CSC	▪ c	▪ UD 9 ▪ UD 11	▪ O, T, P ▪ F, C, M, E
▪ l	▪ B3.12. Arte románica, gótica e	▪ B3.12. Comprender as	▪ XHB3.12.1.	▪ CSC	▪ c	▪ UD 6	▪ O, T, P

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso								
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe		Competencias clave	Grao mínimo de consecución	Temporalización	Procedementos e Instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ n ▪ ñ 	islámica.	características e as funcións da arte na Idade Media.	Describe características da arte románica, gótica e islámica.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ UD 8 ▪ UD 11 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ F, C, M, E

2.8 Concrecións metodolóxicas que require a materia.

1-Estratexias expositivas: nas exposicións explicativas dos diferentes aspectos a estudar, o profesorado intentará impulsar a participación do alumno fronte á simple recepción pasiva dos contidos impartidos na aula. Promoverá o diálogo constante e interactivo entre os propios alumnos e entre estes e a profesora. Fomentará as preguntas aclaratorias e a participación de todo o alumnado.

2-Estratexias referenciais: A profesora terá unha relación constante coa realidade inmediata. Nas materias de Historia aproveitará a existencia de restos arqueolóxicos de diversas épocas, vivendas, mosteiros, igrexas, ou outros edificios significativos da historia comarcal e local, etc., para posibilitar unha memorización máis comprensiva e aprendizaxes máis significativas. Nas materias de Xeografía as referencias poden ser: os caracteres máis destacados da xeografía local, espazos naturais protexidos, explotacións agrícolas existentes na bisbarra, características urbanas máis destacables da vila, a xeografía industrial da Pobra do Caramiñal que presenta unhas facetas moi definidas, etc. Trátase, tanto en Historia como en Xeografía, de partir das realidades máis concretas e inmediatas para chegar ó estudo das máis xerais e universais.

3-Estratexias de indagación para a asimilación de contidos e hábitos, técnicas e métodos de traballo e estudo: pequenos traballos de síntese máis que de investigación (con buscas de información en enlaces web dun xeito dirixido), iniciación ao traballo con fontes textuais, comentarios de mapas históricos e gráficos, traballos sobre mapas topográficos e planos catastrais locais, consulta da prensa diaria para a selección de novas relacionadas cos contidos da materia (aspectos ecolóxicos, arqueolóxicos, históricos ou museísticos)..

4-Estratexias de intercambio e debate: para a consecución de criterios e personalidade propios, para asimilación crítica dunha serie de valores e actitudes. Fomento de debates, comentario de filmes, pequenas dramatizacións, xogos de simulación, saídas ao entorno máis próximo, etc..

5-Darase prioridade a unha metodoloxía globalizadora de todo os aspectos que caracterizan cada civilización -económicos, sociais, culturais e políticos- fronte a unha visión excesivamente especializada e marcada polos acontecementos.

6-Lugar central na metodoloxía a seguir xogará a competencia de aprender a aprender, polo que centraremos moito o traballo no desenvolvemento das técnicas de estudo e elaboración de producións académicas, para fomentar uns hábitos e métodos de aprendizaxe adecuados e eficaces.

2.9 Materiais e recursos didácticos.

- * Libro de texto dixital da editorial Netex, dentro do EVA de Edixgal.
- * Aula virtual Edixgal, na que o profesor deixará outros materiais como presentacións dixitais, vídeos, tarefas, xogos relacionados coa materia, etc.
- * Plano topográfico 1:25.000 da Pobra do Caramiñal.
- * Mapas políticos murais mudos. Ed. VICENS VIVES.
- * Materiais dispoñibles na biblioteca do centro para as lecturas do curso:

Banda deseñada:

- As pombas de Carboeiro; Inacio e Iván Suárez, Ed. Demo, 2020.
- Os Lobos de Moeche; Manuel Cráneo, Ed. Demo, 2017.
- Aleida, cidade sen alma; Víctor Boullón, Ed. Demo, 2016.
- Ulf de Jakobsland; Alberto Varela, Ed. Xerais, 2018.
- Historia del arte en cómic. La Edad Media; Pedro Cifuentes, Ed. Desperta Ferro, 2020.

Novela e conto:

- Cruzada en vaqueiros; Thea Beckman, Ed. SM, 1991.
- A arte de trobar; Antón Lopo, Ed. Xerais, 2017.
- Lourenço Xograr; Manuel Portas, Ed. Galaxia, 2015.
- Morgana en Esmelle; Begoña Caamaño, Ed. Galaxia, 2012.
- No ano do cometa; Xoán Bernárdez, Ed. Xerais, 1987.
- Irmán, Rei Artur; Carlos G. Reigosa, Ed. Xerais, 2001.

2.10 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

2.10.1 Procedementos /Instrumentos de avaliación.

Para a avaliación da consecución dos estándares de aprendizaxe por parte do alumnado realizaranse:

- Actividades, exercicios e tarefas a resolver no curso das sesións ou na casa, que requirirán a a súa elaboración escrita, tanto no caderno de aula como os traballos que deberan facer na casa e de xeito individual. Cando menos encargarse un traballo por avaliación. Un destes traballos, ao longo do curso, corresponderá á lectura dun libro ou conxunto de textos seleccionados.
- Realización de cando menos un exame escrito en cada avaliación.
- Toma en consideración da participación activa do alumnado na marcha das clases.

Os instrumentos de avaliación dentro desta planificación serán:

1 Observación: permitíranos comprobar o ritmo de adquisición de contidos conceptuais, das técnicas e da metodoloxía de traballo, e das actitudes do alumnado (interese pola materia e actitudes sociais máis relevantes como a convivencia, tolerancia, solidariedade, etc.) e o nivel de participación na clase.

2 As probas: exames. Serán fundamentalmente escritos, pero tamén poderán realizarse exames de tipo oral se algún alumno/a presentase dificultades para escribir por razóns xustificadas. Ateranse sempre a contidos desenvolvidos na clase mediante explicación da profesora, os contidos do libro de texto así como actividades que deberán facer no caderno de aula. A configuración dos exames orientarase cara a unha demostración de comprensión dos contidos, das capacidades de interrelación multicausal nun nivel simple, capacidades de

expresión, adecuación das técnicas de traballo (comentario de textos, gráficos, mapas), razoamento con exemplificacións que concreten eses coñecementos, etc..

3 Traballo individual: consistirán fundamentalmente en actividades coas que se porán en práctica competencias, adquisición de contidos e técnicas de traballo, utilizando diferentes tipos de materiais (mapas, imaxes, gráficos, textos) a realizar na casa polos alumnos. Valoraranse os principios propios destas probas: capacidade de interrelación, de análise, a redacción, a presentación e sempre deberán facer unha achega persoal sobre o tema do traballo. Teranse en conta o grao de atención ás directrices indicadas polo docente para a adquisición da técnica na realización das actividades. O traballo de lectura será unha das tarefas neste apartado.

4 A corrección das tarefas cotiás, tanto no día a día como na posible revisión dos cadernos ao final da avaliación.

2.10.2 Criterios de cualificación.

As probas serán fundamentalmente escritas, pero poderán realizarse de tipo oral no caso da excepcionalidade contemplada no anterior apartado. En cada avaliación faranse cando menos dúas probas parciais que servirán para facer a media da avaliación. Darase ao alumnado que o precise a posibilidade de realizar un exame de recuperación por avaliación, que poderá facerse antes ou despois da mesma, en función da marcha do curso; de facerse despois, terá que ser nas semanas posteriores, para evitar demoras que compliquen o seguimento do curso.

De darse a situación, procurarase celebrar as probas en horario lectivo que vaia seguido ou precedido dalgún dos recreos para dar a posibilidade ao alumnado que o precise de aproveitar ese tempo, co gaio de completar satisfactoriamente o exame.

-A asistencia aos exames é obrigada nas datas e horas indicadas. Só por unha razón debidamente xustificada desculparase a falta de asistencia aos mesmos; noutro caso, perderase a opción do exame correspondente, tendo que pasar á proba de recuperación.

-Non se aceptarán traballos copiados entre compañeiras e compañeiros. En caso de detectarse esta situación anularase a parte do traballo replicada ou todo o exercicio no seu conxunto se a copia afecta ao seu contido xeral.

- Para a parte da nota relativa ás tarefas cotiás tomarase en consideración que estean realizadas no día correspondente e a súa adecuación ás pautas indicadas.

- A revisión dos cadernos do alumnado ao final de cada avaliación empregárase para axustar a posibilidade de redondear ou non a nota a partires do decimal 0,5.

-A fraude na realización de traballos e/ou exames implicará o suspenso inmediato coa mínima nota. Enténdese por fraude a copia en calquera das súas formas e a entrega de tarefas feitas por un terceiro (en especial adultos). A fraude poderá detectarse no momento da súa comisión ou durante a corrección baixo o criterio do profesor.

-Os criterios de cualificación a aplicar son os seguintes:

1) Os contidos e o rigor na expresión conceptual e as competencias avalíanse mediante exames convencionais parciais por cada avaliación, e computan un 80% nas notas das tres avaliacións e da nota final. Na avaliación dos exames teranse en conta os seguintes aspectos: contidos (grao de adquisición e utilización dos conceptos clave), adecuación (o exercicio

deberá axustarse ao tenor do enunciado, é dicir, non se poderá responder cun texto cando o que se pide é unha táboa ou esquema, etc.), e redacción (deberá coidarse a corrección na expresión, así como a ortografía e a caligrafía).

2) Os traballos complementarios, tarefas, caderno, computan un 20% nas notas das tres avaliacións e da nota final. Un 10% corresponderá á realización das actividades cotiáns e un 10% corresponderá aos traballos de afondamento, máis extensos. O criterio para valorar as actividades, que non son un elemento finalista senón un instrumento de aprendizaxe, non é tanto a súa corrección como o feito de que se realicen en tempo e forma axeitadas. Para iso buscarase interpelar a cada alumna e alumno cando menos sobre 5 tarefas das realizadas ao longo do trimestre. A nota obtense dividindo 1 punto entre o número de veces nas que se solicitaron as tarefas e multiplicando pola cantidade delas nas que a alumna ou alumno tiña os exercicios realizados conforme ás pautas establecidas.

3) O aprobado final en cada avaliación e no curso implicará obter cando menos un 5 de media, ben na suma entre a puntuación dos exames e da parte práctica, ben a partir da obtida na correspondente recuperación. Para o redondeo, que será posible a partires do decimal 0,5, terase en conta a avaliación do caderno, seguindo o seguinte criterio:

- Un caderno completo, ben organizado e coidado no formal permite o redondeo a partir do 0,5.
- Un caderno no que falten algunhas actividades e/ou teña problemas certos problemas no formal (presentación, organización e coidado), permite o redondeo a partir do decimal 0,75.
- Un caderno moi incompleto e/ou con graves defectos de forma non permite ningún redondeo e implica que a nota obtense por truncamento tendo en conta o número enteiro inferior.

No tocante á avaliación do alumnado participante en mobilidades de proxectos Erasmus +, adaptaremos o noso proceso ás actividades desenvolvidas nesa mobilidade. Aceptaremos como propias as cualificacións obtidas polo noso alumnado na súa estadía fóra, empregando estas xunto coas nosas (de ser o caso) para o cálculo da nota final do trimestre afectado. No caso de ser negativas, solicitaremos da entidade receptora, modelo de exame de recuperación para o noso alumnado, ou cando menos relación das actividades desenvolvidas durante a actividade.

2.10.3 Criterios de avaliación.

-Os criterios de avaliación para cada estándar de aprendizaxe serán os recollidos no propio decreto 86/2015 de 25 de xullo no seu cadro para a materia.

-Procedementos e instrumentos: nas probas escritas, tarefas de caderno, traballos, o alumnado deberá amosar:

- 1) Se selecciona, comprende e asimila conceptos e procesos propios das materias de Xeografía e Historia, e se os utiliza de xeito coherente e adecuado ao seu nivel.
- 2) Se aplica as técnicas e métodos de traballo axeitados para estudar materiais propios das nosas disciplinas como documentos, restos históricos, edificios (pazos, igrexas, mosteiros, etc.), mapas topográficos e temáticos, imaxes, ou a propia paisaxe do entorno, fotografía, cine, literatura, coa finalidade de obter información, interpretala e avaliala.

- 3) Se expresa correctamente e de forma precisa as ideas e conceptos obtidos no proceso de aprendizaxe, utilizando a terminoloxía axeitada, é dicir, utilizando os conceptos clave en cada caso.
- 4) Se manifesta capacidade (creatividade) para relacionar, seleccionar e reelaborar a información e comprender problemas e procesos de forma estrutural.

Adaptación de avaliación e cualificación en caso de docencia non presencial.

Aínda que neste curso non existe xa ningún protocolo específico sobre esta cuestión en relación ao COVID, terase en conta a experiencia de anos anteriores e as ferramentas telemáticas existentes para organizar a docencia e a avaliación en caso de que fose preciso adaptala a un ensino non presencial. Nesa situación, os exames poderían ter dúas variantes posibles, ben un formato de cuestionario, cun tempo taxado, ben unha proba de tipo oral realizada mediante unha conexión de vídeo e audio. Os criterios de cualificación manteríanse, pero en lugar da revisión do caderno, aplicaríase directamente a posibilidade dun redondeo a partires do decimal 0,5.

2.11 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

Nas primeiras sesións de setembro levarase a cabo unha avaliación inicial do alumnado consistente na realización dunhas probas escritas orientadas a analizar o dominio de contidos básicos e competencias clave, así como a propia percepción do alumnado sobre a súa situación de partida. Tratarase de traballar con diversos materiais relativos a contidos de cursos anteriores e algún que poida ter xa relación coa materia que se verá no actual: preguntas, mapas, textos e imaxes. Aos resultados destas probas sumarase a información achegada polos titores correspondentes na sesión de avaliación inicial para ter un primeiro coñecemento das necesidades particulares de cada alumno e propoñer modificacións na dinámica da clase, exercicios de reforzo e seguir dun xeito máis específico a aprendizaxe do alumnado con dificultades, ou ben, detectar alumnado con maiores capacidades para poder ofrecerlle a opción de actividades de ampliación.

2.12 Medidas de atención á diversidade.

Haberá observar e detectar, a medida que avance o curso, para poder advertir dificultades particulares no alumnado, que tratarán de seren remediadas coa proposta de prácticas extraordinarias, atención individual ao alumnado que o requira, adaptacións curriculares, orientando e reforzando aqueles aspectos nos que se atopen maiores dificultades, ou ben fomentando e favorecendo o avance daquel alumnado que amose capacidades ou intereses maiores. De entrada, contamos con dous casos de alumnado que repite o curso e algúns máis de persoas que amosan dificultades detectadas no curso anterior, aspectos que se tratarán na sesión de avaliación inicial. Non hai alumnado que tivese no ano pasado una adaptación

curricular significativa, pero si é previsible a necesidade de realizar actividades de reforzo e probas adaptadas a quen presenta dificultades especiais, singularmente en casos de TDAH e TEA, que si existen dentro dos actuais grupos de 2º ESO. Seguiranse para iso as recomendacións establecidas nos correspondentes protocolos.

Neste centro hai diversos programas europeos e iniciativas que poden supor que nalgún momento do curso unha parte do alumnado de 2º ESO poida ausentarse varias xornadas consecutivas. Neste caso terase en conta esa situación tanto para a realización de probas escritas e entrega de tarefas, así como para facilitarlle un resumo dos aspectos tratados durante esas clases perdidas e as actividades a realizar.

2.13 Actividades de recuperación ou ampliación para o mes de xuño.

Unha vez rematada a terceira avaliación e durante as sesións correspondentes ao mes de xuño, as actividades propostas ao alumando dividiranse en dous tipos: de reforzo e de ampliación. As primeiras estarán enfocadas a preparar a proba final de recuperación para aquel alumnado que a precise, e que corresponderá aos contidos das avaliacións que non teña superadas. Cada alumna ou alumno disporá polo tanto dun caderno de actividades específico segundo ás súas necesidades de recuperación. O exame final constará dunha selección de preguntas extraídas do traballo de repaso. Esta proba cualificarase nunha escala de 0 a 10 e o seu resultado corresponderá ao 100% da nota final da materia.

Ao alumnado que teña todas as avaliacións aprobadas proporánselle tarefas de ampliación relativas a algúns dos contidos do curso, mediante as que terá a posibilidade de incrementar a súa nota final ata nun 0,5 se completa todas de forma axeitada.

2.14 Concreción dos elementos transversais.

A riqueza de contidos, xunto coa convivencia das tres disciplinas -Xeografía, Historia e Arte- fan que o currículo de 2º ESO se enriqueza de elementos considerados “transversais” noutras materias, pero que no noso ámbito pasan a seren contidos básicos, traballados directamente seguindo o disposto nos diferentes estándares de aprendizaxe.

-Educar para a paz: o traballo sobre o concepto da *cruzada* na Idade Media, das relacións de convivencia e enfrontamentos entre credos relixiosos nesa etapa facilitará a reflexión sobre os valores de tolerancia e pluralidade. A defensa dos valores democráticos e da xustiza social lígase por contraste ao achegamento ao funcionamento da sociedade medieval, no inicio das revoltas urbanas, pero tamén no tratamento do tema das migracións. Isto debería contribuír a desenvolver o respecto polas opinións e as crenzas dos demais, sen renunciar ás propias. Estes contidos desenvólvense particularmente no bloque 3 de Historia e na temática da poboación en Xeografía.

-Educar para a igualdade entre os sexos: estudaremos a vivencia desa desigualdade e discriminación no pasado, pero tamén reflexionando sobre ás presentes. Porase en valor o papel dalgunhas mulleres relevantes na Historia non só como persoas singulares, senón sobre

todo polo significado da súa figura en contraposición ao esquema estrutural do patriarcado. Achegarémonos a algúns indicadores relevantes respecto ao sexo e xénero en relación aos temas de Xeografía Humana.

-No caso das unidades de Xeografía, sobre o proceso de urbanización, os problemas medioambientais e a protección dos espazos naturais protexidos permitiranos incidir sobre a *educación para o consumo responsable* pero tamén a toma de conciencia do coidado do espazo no que vivimos.

-A reflexión sobre o modo de vida urbano será a base para que o alumnado adopte unha postura activa e favorable de cara ao *desenvolvemento sustentable*; o achegamento e a valoración do medio natural, comezando polo da contorna, favorecerá o fomento dunha *conciencia medioambiental*.

-Tamén a percepción dos estilos artísticos, como a materialización dun sistema de crezas e valores sociais, relixiosos e políticos,, como expresión dunha ideoloxía, é un campo de debate excelente para reforzar os valores cívicos e democráticos presentes na nosa sociedade (*educación moral e cívica*).

2.15 Actividades complementarias e extraescolares.

Ademais das oportunidades que poidan darse durante o curso en canto á actividades complementarias e extraescolares, de inicio propóñense dúas saídas ao exterior:

- Asociada ás U.D. 1, 2 e 4: saída dentro do horario lectivo á contorna do centro, situado a carón dunha praia e cunha vista xeral da Pobra do Caramiñal e parte da ría de Arousa. Empregaremos unha sesión para realizar esta saída e facer unha análise desta área empregando os diversos puntos de vista tratados nesas temas: relevo litoral, paisaxe, problemas ambientais (lumes na serra do Barbanza), modelo de poboamento. Realizarase durante a primeira avaliación.

- Asociada ás U.D. 7, 8, 9: unha saída dentro do horario lectivo pero que ocuparía toda a xornada, ben á cidade de Santiago de Compostela, cunha parada no castelo da Rocha Forte, ben ao mosteiro de Carboeiro, que se complementaría coa ruta á ferverza do río Toxa. Realizarase no inicio da terceira avaliación no que se refire á estrutura deste curso, cando se imparta a U.D. 10 (marzo-abril).

3-XEOGRAFÍA E HISTORIA: PROGRAMA DE MELLORA DA APRENDIZAXE (PMAR) DE SEGUNDO CURSO DE ESO.

3.1 Introducción e contextualización.

Para este curso **2022-23** aplicarase o currículo establecido no **Decreto 86/2015**, do 25 de Xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia, tendo en conta que nos referimos ao **PMAR de 2º da ESO**, que aínda non se atopa rexido pola LOMLOE.

Temos un grupo de cinco alumno/as neste PMAR de 2º ESO, no que se impartirá o **Ámbito Sociolingüístico** (9 sesións semanais), que **abrange os aspectos básicos do currículo correspondente ás materias de Lingua Galega e Literatura, Lingua Castelá e Literatura e Xeografía e Historia** do segundo curso.

3.2 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

As competencias son as capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin de lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos. Partindo desta base, o camiño é contribuír ao desenvolvemento global do nivel competencial do alumnado en canto á competencias clave, a saber:

- Comunicación lingüística (CCL).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Competencia dixital (CD).
- Aprender a aprender (CAA).
- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

Ese camiño, e sobre todo nun grupo do plan de mellora do rendemento académico que abrangue tres materias do currículo, debe ter un carácter interdisciplinar e transversal, co deseño de actividades de aprendizaxe integradas que permitan avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Os criterios de avaliación, xunto cos estándares de aprendizaxe, serven de referencia para valorar o que o alumnado sabe e sabe facer en cada área ou materia, poñéndose en relación coas competencias clave e os obxectivos da Educación Secundaria Obrigatoria, permitindo a gradación do rendemento ou desempeño alcanzado en cada unha delas.

Nos cadros anexos a esta programación especificanse os estándares de aprendizaxe a traballar durante o curso no ámbito sociolingüístico; a súa relación co traballo das competencias clave está especificado no currículo oficial da Educación Secundaria Obrigatoria (Decreto 86/2015, do 25 de Xuño)

3.3 Concreción dos obxectivos para o curso.

Sen obviar que o Ámbito Sociolingüístico de PMAR contribúe co resto das materias ao alcance de todos os obxectivos marcados polo currículo para a etapa da Educación Secundaria Obrigatoria, entendemos que a nosa contribución, e segundo o currículo oficial da ESO, centrarase particularmente nos seguintes:

- Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.
- Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.

- Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

3.4 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe available.

Nos cadros anexos a esta programación presentamos os aspectos básicos que se van traballar durante o curso divididos en unidades, especificando o contido, concretando tanto criterios de avaliación coma de estándares de aprendizaxe. De todos os xeitos, teremos coma referencia o currículo e as programacións didácticas de nivel de 2º ESO nas tres materias que abrangue este Ámbito Sociolingüístico de 1º PMAR.

3.4.1 Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Nas rúbricas precisarase que estándares se están avaliando e cales serán os mínimos que deben conseguir. Descríbese, a continuación, o baremo de graos de consecución dos obxectivos e estándares. Neste baremo tense en conta o perfil do alumnado do programa PMAR. É dicir, non se contempla que o alumno non traballe, senón que traballando, ten dificultades para obter un rendemento académico de éxito.

Grao 1: Insuficiente, aínda que con esforzo: o alumno/a traballa con vontade e esforzo pero non dificultades na aprendizaxe e na aplicación de procesos intelectuais (análise, ordenación e enumeración, xerarquización e comparación, síntese, interpretación e comprensión, recoñecemento e expresión, debate e discusión...) nas actividades prácticas (individuais e colaborativas, documentais, orais e escritas, con axuda de TICS...) referidas no estándar e, polo tanto non logra o grao mínimo esixible de consecución, nun 30% para o estándar de aprendizaxe.

Grao 2: Suficiente: o/a alumno/a traballa con boa actitude, aínda que con algunha dificultade na aprendizaxe, aplica con algún erro os procesos intelectuais (análise, ordenación e enumeración, xerarquización e comparación, síntese, interpretación e comprensión, recoñecemento e expresión, debate e discusión...) nas actividades prácticas (individuais e colaborativas, documentais, orais e escritas, con axuda de TICS...) referidas no estándar e, polo tanto logra o grao mínimo esixible de consecución nun 50% para o estándar de aprendizaxe.

Grao 3: Ben: o/a alumno/a traballa con boa actitude, superando as dificultades na aprendizaxe, sen erros significativos nos procesos intelectuais (análise, ordenación e enumeración, xerarquización e comparación, síntese, interpretación e comprensión, recoñecemento e expresión, debate e discusión...) nas actividades prácticas (individuais e colaborativas, documentais, orais e escritas, con axuda de TICS...) referidas no estándar e, polo tanto logra o grao esixible de consecución nun 80% para o estándar de aprendizaxe.

Grao 4: Excelente: o/a alumno/a traballa con moi boa actitude, con facilidade na aprendizaxe, sen erros nos procesos intelectuais (análise, ordenación e enumeración, xerarquización e comparación, síntese, interpretación e comprensión, recoñecemento e expresión, debate e discusión...) nas actividades prácticas (individuais e colaborativas, documentais, orais e escritas, con axuda de TICS...) referidas no estándar e, polo tanto logra o grao esixible de consecución nun 100% para o estándar de aprendizaxe.

3.4.2 Temporalización.

Respecto ao bloque de Xeografía e Historia, dividiremos o curso en tantas unidades de traballo como as especificadas no cadro anexo de Xeografía e Historia. En cada trimestre irá incorporado un traballo, que favorecerá o adestramento das destrezas lingüísticas básicas de expresión e comprensión, aspectos básicos do currículo das linguas galega e castelá integradas no cadro anexo a esta programación. Asemade, buscando a aplicación dun **enfoque interdisciplinar** apostamos polo fomento da lectura ao tempo que afondamos en contidos histórico-artísticos coa lectura do cómic “Historia da Arte en cómic. La Edad Media” de Pedro Cifuentes, que terá lugar en tempo de aula e serán facilitados pola biblioteca do centro.

Ao tratarse de 9 unidades, traballaranse 3 en cada unha das avaliacións. Para isto tentaremos chegar a un acordo co alumnado sobre que apartado traballaremos primeiro: xeografía ou historia, seguindo os seus intereses e motivacións. Pensamos que é vital comezar implicándoos directamente incluso en decisións tan importantes coma esta. Loxicamente, seguiremos un proceso de negociación baseado en criterios non só meramente subxectivos (gústame máis ou menos, interésame, sei máis daquilo...) se non tamén obxectivos (continuación do traballado o curso anterior, necesidades de aprendizaxe, nivel de dificultade, etc).

CADROS ANEXOS.

Xeografía e Historia.			
Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
1ª AVALIACIÓN			
1. O MEDIO FÍSICO DE ESPAÑA E GALICIA	<ul style="list-style-type: none"> • Relevo, clima, hidrografía e paisaxes naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais. ■ Coñecer, situar e describir no mapa de España e Galicia as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. ■ Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia. ■ Enumera, sitúa e describe as peculiaridades do medio físico español e galego. ■ Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España e Galicia, analiza e compara utilizando imaxes e gráficos.
2. A POBOACIÓN MUNDIAL	<ul style="list-style-type: none"> • Modelos demográficos • Movementos migratorios • Poboación europea, española e galega. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións. ■ Analizar a poboación europea, e española e galega no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. ■ Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. ■ Explica as características da poboación europea, española e galega a partir de datos, mapas e gráficos demográficos.

Xeografía e Historia.			
Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
3. A CIDADE E O PROCESO DE URBANIZACIÓN	<ul style="list-style-type: none"> As grandes áreas urbanas do planeta e de Europa A cidade e o proceso de urbanización en España e Galicia. Principais paisaxes humanizadas 	<ul style="list-style-type: none"> Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras no mundo, en Europa, España e Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.
2ª AVALIACIÓN			
4. A HISTORIA. O TEMPO HISTÓRICO.	<ul style="list-style-type: none"> Pasado, presente e futuro. Fontes históricas Cambio e continuidade. Tempo histórico. Etapas da Historia. 	<ul style="list-style-type: none"> Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.
5. CARA A IDADE MEDIA	<ul style="list-style-type: none"> A caída do Imperio Romano. División política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino. Reinos xermánicos. 	<ul style="list-style-type: none"> Caracterizar a alta Idade Media en Europa. Describir a nova situación económica, social e política. 	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. Compara a través de mapas e textos históricas as formas de vida (en diversos aspectos) dos diferentes espazos que se forman arredor do mediterráneo ata o ano 1000

Xeografía e Historia.			
Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
6. O FEUDALISMO. SEÑORES E CAMPESIÑOS.	<ul style="list-style-type: none"> • Características da sociedade feudal. • Relacións señores – campesiños. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Explicar a organización feudal e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.
3ª AVALIACIÓN			
7. O REXURDIR DAS CIDADES	<ul style="list-style-type: none"> • Expansión comercial europea e recuperación das cidades. • Crise da baixa idade media: a ‘peste negra’ e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analiza e explica a partir de datos, imaxes e textos o porceso que leva á expansión urbana. ■ Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.
8. A PENÍNSULA IBÉRICA NA IDADE MEDIA	<ul style="list-style-type: none"> • Islam. • Península ibérica: invasión musulmá. • Evolución de al-andalus e dos reinos cristiáns. • Reconquista e repoboación. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus. ■ Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elabora e Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica. ■ Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media. ■ Explica a importancia do Camiño de Santiago

Xeografía e Historia.			
Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
9, A ARTE NA IDADE MEDIA.	<ul style="list-style-type: none"> • Arte Románica. • Arte Gótica. • Arte Islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ . Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Describe características da arte románica, gótica e islámica.

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
Bloque 1. Comunicación oral. escoitar e falar		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprensión, interpretación e resumo de textos orais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprender e interpretar o sentido xeral, o tema, as ideas principais e os datos relevantes de diferentes textos orais e elaborar esquemas e resumos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñece e comprende o sentido, feitos e datos relevantes de textos orais ■ Traslada a información relevante de discursos orais a esquemas ou resumos. ■ Comprende e segue as instrucións para realizar tarefas de aprendizaxe con progresiva autonomía.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Habilidades de escoita: actitude de interese, cooperación e respecto. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñecer e usar as normas de cortesía nas intervencións orais propias e alleas da actividade educativa, tanto espontáneas como planificadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñece, aprecia e usa as normas que rexen a cortesía na comunicación oral (intervén na quenda que lle corresponde, respecta as opinións e recoñece e rexeita a linguaxe discriminatoria). ■ Recoñece a importancia dos aspectos prosódicos (entoación, pausas, ton, timbre e volume) e o significado dos trazos máis característicos da linguaxe non verbal.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Escoita activa, crítica e reflexiva. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Identificar o propósito comunicativo en textos orais dos medios de comunicación, así como de textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos, argumentativos e diálogo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Diferencia as ideas principais e as secundarias e identifica a intención comunicativa de programas de carácter informativo: noticias, reportaxes e crónicas. ■ . Comprende o sentido global de textos orais de intención narrativa, descritiva, instrutiva, expositiva e argumentativa, identificando a información relevante, determinando o tema e recoñecendo a intención comunicativa do/da falante.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Fonética e prosodia correctas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Valorar as producións emitidas cunha fonética e prosodia correcta e amosar unha actitude crítica ante os prexuízos que se poidan asociar a ela. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aprecia a emisión dunha pronuncia e prosodia correcta, recoñece os erros nas producións orais propias e alleas e propón solucións para melloralas. ■ Comprende, interpreta e rexeita os prexuízos que se poidan asociar á pronuncia galega. ■ Asume, se a posúe, a variante dialectal propia e utilízaa na súa práctica habitual.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Producción de discursos orais, en intervencións espontáneas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Producir textos orais, en intervencións espontáneas, adecuadas á situación e á intención comunicativa desexada. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Produce textos orais, en intervencións espontáneas, adecuadas á situación e á intención comunicativa desexada, con coherencia, cohesión e corrección. ■ Participa con fluidez nas intervencións orais espontáneas respectando as regras morfosintácticas desta lingua.

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Critérios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ■ Axuda das TIC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñecer e aplicar, con axuda das TIC, técnicas e estratexias para realizar exposicións orais planificadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Emprega as TIC para facer as súas presentacións máis claras e atractivas visualmente.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Participación activa en intercambio de opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Participar activamente en situación que xeren intercambio de opinión. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Intervén en debates e coloquios con respecto ás regras de interacción e ás opinións alleas. ■ Expresa e compara con compañeiras/os a súa opinión sobre unha obra de lectura.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Planificación do discurso nas prácticas orais formais e informais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aplicar técnicas e estratexias para falar en público, en situacións formais ou informais, de forma individual ou en grupo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elabora guións básicos para organizar os contidos de exposicións formais ou informais breves. ■ Fai uso dos aspectos prosódicos da linguaxe non verbal (a presentación, a posta en escena, os xestos e a mirada), manifesta autocontrol das emocións ao falar en público e diríxese ao auditorio con autoconfianza e seguridade. ■ Recoñece e avalía erros (repeticións de conectores, pobreza léxica e castelanismos)
<ul style="list-style-type: none"> ■ Discursos orais sobre temas de interese persoal ou social da vida cotiá e educativo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Producir discursos breves e comprensibles sobre temas da vida cotiá ou educativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Participa en conversas informais nos que intercambia información e expresa a súa opinión, fai invitacións e ofrecementos e pide e dá indicacións ou instrucións sinxelas. ■ Desenvólvese correctamente en situacións da vida cotiá que implique solicitar unha información ou un servizo.
<p>Bloque 2. Comunicación escrita. Ler e escribir</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Técnicas de análise do contido e de estratexias de lectura comprensiva: esquemas, resumos, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aplicar os coñecementos sobre a lingua e as normas do uso lingüístico para resolver problemas de comprensión. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analiza e sintetiza o contido dun texto en resumos e esquemas que estruturan visualmente as ideas, identificando a idea principal e as secundarias ■ Busca o significado do léxico descoñecido a partir do contexto, analiza a forma das palabras ou usa dicionarios para contextualizar as acepcións. ■ Compila información para comprender e ampliar o coñecemento das mensaxes: busca bibliografía; consulta libros, revistas, xornais; utiliza recursos audiovisuais e buscadores de internet.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Textos propios da vida cotiá e das relacións sociais: diarios, cartas 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprender e interpretar textos propios da vida cotiá e das relacións sociais: diarios, cartas persoais, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprende e interpreta a información máis relevante de textos propios da vida cotiá e das relacións sociais: diarios, cartas persoais, avisos e solicitudes, así como instrucións, normas,

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
persoais, avisos e solicitudes.	avisos e solicitudes.	regras
<ul style="list-style-type: none"> ■ Textos propios dos medios de comunicación (noticias), e textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprender e interpretar, en formato papel ou dixital, textos propios dos medios de comunicación (noticias), e textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprende e interpreta textos propios dos medios de comunicación (noticias). e textos narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos. ■ Interpreta, explica e deduce a información dada en diagramas, gráficas, fotografías, mapas conceptuais, esquemas, etc.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Textos propios da vida educativa. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprender e interpretar en formato papel ou dixital, textos propios da vida educativa, especialmente, os instrutivos e expositivos: webs educativas, dicionarios, glosarios e enciclopedias. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprende e interpreta textos propios da vida educativa, especialmente, os instrutivos e expositivos: webs educativas, dicionarios, glosarios e enciclopedias.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Uso das bibliotecas e das TIC para seleccionar información. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Seleccionar a información que se obtén nas bibliotecas, nas TIC e outras fontes e integrar os coñecementos adquiridos non proceso de aprendizaxe continua. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Utiliza, de forma progresivamente autónoma, diversas fontes de información, fundamentalmente nas TIC e na biblioteca.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Actitude reflexiva e crítica ante a lectura. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Amosar unha actitude reflexiva e crítica ante a lectura que permita identificar usos lingüísticos discriminatorios e manifestar posturas de acordo ou desacordo e respecto ás mensaxes expresadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Detecta mensaxes que transmiten prexuízos e evita usos lingüísticos discriminatorios. ■ Identifica e expresa posturas de acordo e desacordo sobre aspectos parciais ou globais dun texto, respectando a opinión dos demais.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Lectura en voz alta. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ler en voz alta co dicción, entoación e ritmo adecuados á situación comunicativa e á súa función. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Le en voz alta con dicción, entoación e ritmo adecuados (interpreta os signos de puntuación) á situación comunicativa e á función da mensaxe. ■ Usa recursos audiovisuais para rexistrar a voz.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Planificación e revisión do escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Usar procedementos de planificación e revisión para conseguir a adecuación, coherencia, cohesión e corrección dos contidos nas relacións internas e externas do texto. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Elabora esquemas sinxelos para ordenar as ideas e estruturar o texto. ■ Utiliza elementos lingüísticos e discursivos de cohesión interna do texto (a deíxe, as referencias internas de tipo léxico e os conectores). ■ Usa os signos de puntuación do texto en relación coa organización oracional e coa forma do texto (os parágrafos e a distribución e ordenación das ideas expresadas) ■ Revisa e reescribe o texto con respecto polas regras ortográficas e morfolóxicas.

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
		<ul style="list-style-type: none"> ■ Usa técnicas de tratamento textual coas TIC: procesadores de texto, programas de presentación, dicionarios electrónicos e correctores. ■ Complementa as producións con elementos textuais e paratextuais: ilustracións e gráficos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Producción de escritos e audiovisuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Producir, en formato papel ou dixital, textos propios: <ul style="list-style-type: none"> ✓ da vida cotiá e das relacións sociais: diarios, cartas persoais, avisos, solicitudes e participación en foros. ✓ dos medios de comunicación a partir dun modelo (noticias). ✓ de carácter educativo: cuestionarios, resumos, informes de tarefas, descricións e explicacións sobre contidos das materias curriculares. ✓ de distinta tipoloxía: narrativos, descritivos, instrutivos, expositivos e argumentativos, e escritura de textos dialogados. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Produce, en formato papel ou dixital, textos propios: <ul style="list-style-type: none"> ✓ da vida cotiá e das relacións sociais: diarios, cartas persoais, avisos, solicitudes e participación en foros. ✓ dos medios de comunicación a partir dun modelo (noticias). ✓ de carácter educativo: cuestionarios, resumos, informes de tarefas, descricións e explicacións sobre contidos das materias curriculares. ✓ de distinta tipoloxía a partir dun modelo, fundamentalmente, narrativos e descritivos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Uso das TIC (procesadores de texto e correctores ortográficos) tanto para a textualización, como para a revisión e mellora do escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Usar as TIC para textualizar, revisar e mellorar os escritos: procesadores de texto, programas de presentación e dicionarios electrónicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Usa técnicas de tratamento textual coas TIC: procesadores de texto, programas de presentación, dicionarios electrónicos, e correctores para textualizar e revisar e mellorar os escritos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Valoración da escritura como fonte de aprendizaxe e como forma de comunicar experiencias, ideas e coñecementos propios. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B2.14. Valorar a escritura como fonte de aprendizaxe e como unha forma de comunicar experiencias, ideas e coñecementos propios. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Describe os valores da escritura como instrumento de comunicación social fundamental para comunicar experiencias e para adquirir e transmitir coñecementos.
Bloque 3. Funcionamento/Coñecemento da lingua		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Léxico. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñecer, explicar e usar léxico amplo e preciso 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Utiliza un vocabulario amplo e preciso para expresarse con claridade nun rexistro axeitado á

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
	coa presenza da fraseoloxía e vocabulario traballado na aula.	situación comunicativa.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñecemento reflexivo das relacións semánticas que se establecen entre as palabras. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Comprender e valorar as relacións de igualdade e de contrariedade que se establecen entre as palabras e o seu uso no discurso oral e escrito. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñece e usa sinónimos e antónimos dunha palabra, e explica o seu uso concreto nunha frase ou nun texto oral ou escrito.
<ul style="list-style-type: none"> ■ A fonética e a fonoloxía do galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñecer e usar a fonética da lingua galega. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñece e pronuncia correctamente os fonemas propios da lingua galega.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Uso dos dicionarios e doutras fontes de consulta. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Usar eficazmente os dicionarios ou calquera outra fonte de consulta, en papel ou en soporte electrónico, para resolver dúbidas e para progresar na aprendizaxe autónoma. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Obtén, de xeito autónomo, información lingüística de todo tipo en dicionarios, en diferentes soportes, e noutras obras de consulta.
<ul style="list-style-type: none"> ■ As normas ortográficas e morfolóxicas da lingua galega e castelá. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aplicar e valorar as normas ortográficas e morfolóxicas da lingua galega e castelá. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aplica correctamente as normas ortográficas e morfolóxicas da lingua galega e castelá.
<ul style="list-style-type: none"> ■ A puntuación. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analizar e usar correctamente a puntuación, de acordo coa cohesión textual. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analiza e usa correctamente a puntuación para a cohesión textual.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Categorias gramaticais: substantivo, adxectivo, determinante, pronome, verbo, adverbio, preposición, conxunción e interxección. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñecer a estrutura de substantivo, adxectivo, determinante, pronome, verbo, adverbio, preposición, conxunción e interxección. ■ s e da súa caracterización morfolóxica para mellorar a comprensión e produción textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñece e utiliza adecuadamente substantivo, adxectivo, determinante, pronome, verbo, adverbio, preposición, conxunción e interxección na comprensión e produción de textos orais e escritos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Nexos e conectores textuais, e os principais mecanismos de referencia interna, tanto gramaticais como léxicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñecer e usar os nexos textuais textuais e os principais mecanismos de referencia interna presentes nos textos, recoñecendo a súa función na organización do contido do discurso. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Identifica e usa distintos tipos de conectores e os principais mecanismos de referencia interna, tanto gramaticais como léxicos.

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ■ Autoavaliación. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aplicar progresivamente o coñecemento e o uso das estratexias de autoavaliación e a aceptación do erro como parte do proceso de aprendizaxe. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Recoñece os erros nas producións orais e escritas propias e alleas a partir da avaliación e autoavaliación, propondo solucións para a súa mellora.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Proxectos (elaboración de materiais multimedia, folletos, carteis, recensión de libros e películas, etc.) nos que se utilicen varias linguas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Participar en proxectos (elaboración de materiais multimedia, folletos, carteis, recensión de libros e películas, etc.) nos que se utilicen varias linguas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Participa en proxectos (elaboración de materiais multimedia, folletos, carteis, recensión de libros e películas, obras de teatro, etc.) nos que se utilizan varias linguas.
Bloque 4. Lingua e sociedade		
<ul style="list-style-type: none"> ■ Valoración das linguas como medios de relación interpersonal e de sinal de identidade dun pobo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Valorar as linguas como medios de relación interpersonal e de sinal de identidade dun pobo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Valora a lingua como instrumento co cal se constrúen todos os saberes e como medio de relación interpersonal e de sinal de identidade dun pobo a través da identificación de elementos lingüísticos de noso en diferentes contextos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Situación sociolingüística do galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B4.2. Describir e analizar a situación sociolingüística de Galicia atendendo á presenza da lingua galega no contorno. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Describe a situación sociolingüística de Galicia a partir do estudo do seu contorno (concello e comarca), compáraa coa situación doutros contextos e analiza as diferenzas. ■ Coñece e valora os topónimos galegos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ B4.5. Proceso de normalización do galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñecer as principais iniciativas normalizadoras no ámbito educativo, adquirir vínculos positivos cara ao uso do galego e asumir a importancia da contribución individual no desenvolvemento da lingua galega. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Coñece as principais iniciativas normalizadoras no ámbito educativo.
		<ul style="list-style-type: none"> ■ Analiza a súa propia práctica lingüística e valora a importancia de contribuír individual e socialmente á normalización da lingua galega.
Bloque 5. Educación literaria		

Lingua Galega e Literatura / Lingua castelá e Literatura - ESO. 2º Curso

Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe
<ul style="list-style-type: none"> ■ Lectura de obras literarias. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ler con regularidade obras literarias e desenvolver criterio lector; expor unha opinión persoal sobre a lectura dunha obra axeitada á idade. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Le con regularidade obras literarias e desenvolve criterio lector; expón unha opinión persoal sobre a lectura dunha obra axeitada á idade.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Lectura de poemas, textos narrativos breves, pezas teatrais 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ler expresiva e comprensivamente e facer audicións de poemas recitados ou cantados, de textos narrativos breves e pezas teatrais, determinar o tema principal, elementos estruturais e formais. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Le expresiva e comprensivamente e fai audicións de poemas recitados ou cantados, textos narrativos breves e pezas teatrais, determina o tema principal, elementos estruturais e formais.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Produción de textos de intención estética e literaria. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Escribir textos de intención estética e literaria servíndose dos coñecementos literarios adquiridos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Escribe textos de intención estética e literaria servíndose dos coñecementos literarios adquiridos.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Linguaxe cinematográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Describir e caracterizar os trazos definitorios básicos da linguaxe cinematográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Describe e caracteriza os trazos definitorios básicos da linguaxe cinematográfica.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Aproveitamento, baixo guía, dos fondos e recursos que ofrecen as bibliotecas, incluídas as virtuais, para a realización de traballos e cita axeitada destes. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Servirse, seguindo unhas pautas orientadoras, dos fondos e recursos que ofrecen as bibliotecas, incluídas as virtuais, para a realización de traballos e cita axeitada destes. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sérvese, seguindo unhas pautas orientadoras, dos fondos e recursos que ofrecen as bibliotecas, incluídas as virtuais, para a realización de traballos e cita axeitada destes.

En canto ás dúas linguas, traballaranse contidos tendo en conta o tratamento integrado de linguas. Desde o criterio temporal, podemos dicir en termos xerais o seguinte:

BLOQUE COMUNICACIÓN:

Primeira avaliación: o texto como unidade comunicativa: esquemas, resumos. O texto narrativo e descritivo.

Segunda avaliación: texto como unidade comunicativa: esquemas, resumos. O texto expositivo.

Terceira avaliación: texto como unidade comunicativa: esquemas, resumos. O texto argumentativo.

BLOQUE COÑECEMENTO DA LINGUA

Primeira avaliación: normas ortográficas e puntuación. Categorías gramaticais: substantivo, adxectivo, determinantes. Relacións semánticas.

Segunda avaliación: categorías gramaticais: pronome, verbo, adverbio. Relacións semánticas.

Terceira avaliación: categorías gramaticais: conxunción, preposición. Relacións semánticas. Relacións sintácticas: suxeito e predicado.

BLOQUE LINGUA E SOCIEDADE

Terceira avaliación: linguas de España. A situación sociolingüística do galego.

BLOQUE EDUCACIÓN LITERARIA

Primeira avaliación: texto narrativo (contos, lendas, mitos....) Escolma de textos narrativos (elaboración persoal da profesora).

Segunda avaliación: texto poético. Escolma de textos poéticos (elaboración persoal da profesora).

Terceira avaliación: texto dramático. Escolma de textos teatrais (elaboración persoal da profesora).

3.5 Concrecións metodolóxicas que require a materia.

O programa de mellora da aprendizaxe e do rendemento concíbese desde un enfoque metodolóxico funcional, en que os contidos curriculares se deben tratar desde un punto de vista global, práctico, motivador e personalizado, priorizando as aprendizaxes que resulten necesarias para outras posteriores e que contribúan ao desenvolvemento das competencias clave e dos obxectivos xerais da etapa.

Xa que logo, a metodoloxía e estratexias didácticas que seguiremos este curso estará en consonancia, como non pode ser doutro xeito, polo traballo por competencias clave. Tentaremos de acadar unha aprendizaxe significativa a través dun traballo baseado na investigación e tratamento da información, que se plasme *a posteriori* en produtos finais que

teñan coma fin a expresión e comunicación (oral, escrita, dixital...) dos coñecementos apreñados polos alumnado. En relación directa con isto está a metodoloxía de traballo activa na que o propio alumno constrúa o seu propio coñecemento (traballo de investigación, traballo individual e en equipo, aplicacións prácticas de contidos conceptuais, elaboración de textos expositivos, explicativos e argumentativos...).

En definitiva, presentaremos actividades secuenciadas sempre estruturadas e cunha fin lóxica, tarefas, e non actividades illadas sen sentido, abertas, flexibles, contextualizadas, cun obxectivo claro (resolución dun problema ou a realización dun produto final), que conleva análise, síntese, reflexión e propostas individuais e grupais.

Camiñaremos cara a realización de tarefas ou situacións-problema, nos cales o alumnado usará distintos tipos de coñecementos, destrezas, actitudes e valores; así mesmo, teremos en conta a atención á diversidade e o respecto polos distintos ritmos e estilos de aprendizaxe mediante prácticas de traballo individual e cooperativo.

Tentaremos favorecer a motivación por aprender nos alumnos e alumnas, xerando neles a curiosidade e a necesidade por adquirir os coñecementos, as destrezas e as actitudes e valores presentes nas competencias. Facilitaremos ademais a participación e implicación do alumnado poñéndoos ante situacións reais na busca de aprendizaxes transferibles e duradeiras.

Poñeremos en práctica unha metodoloxía activa cunha aprendizaxe cooperativa, con estratexias interactivas.

Polo tanto tentaremos seguir estratexias de traballo por proxectos, coa pretensión de axudar ao alumnado a organizar o seu pensamento favorecendo neles a reflexión, a crítica, a elaboración de hipóteses e a tarefa investigadora a través dun proceso en que cada un asume a responsabilidade da súa aprendizaxe, aplicando os seus coñecementos e habilidades a proxectos reais.

Necesaria é unha adecuada coordinación entre os docentes sobre as estratexias metodolóxicas e didácticas que utilizemos, que se traduza na coordinación do traballo e na conexión de estratexias. Tentaremos de facelo co resto do equipo docente de 2º ESO.

3.6 Materiais e recursos didácticos.

- Os materiais e recursos didácticos que imos utilizar no presente curso son diversos: materiais impresos procedentes de libros de texto, cadernos de traballo e tamén materiais dixitais (blogue *viaxeaitaca*), especialmente os de Xeografía e Historia.
- Traballaremos tamén co material da biblioteca do centro, incluídas as tablets con conexión wifi a internet e que nos servirán de apoio á elaboración dos proxectos de traballo. Asemade, inclúese o libro de lectura xa citada “Historia del Arte en cómic. La Edad Media” de Pedro Cifuentes, proporcionado pola biblioteca do centro.
- Seguindo a Norma 8 das Normas de Convivencia do centro na que en referencia ao uso de móbiles e aparellos reprodutores, apúntase a posibilidade de usalos si se integra nun proxecto pedagóxico do Centro, usaremos móbiles sempre que o necesite o percorrer da clase por motivos tales coma fallo na conexión a internet do centro, necesidade de busca de información nun traballo de clase, toma de imaxes necesarias para desenvolver un proxecto de traballo, envío de comunicacións tipo email ou outra similar ...

3.7 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

3.7.1 Procedementos /Instrumentos de avaliación.

Terase en conta a observación sistemática do traballo do alumno/a, probas orais e escritas. Igualmente faranse protocolos de rexistro e tamén serán fundamentais as rúbricas; permitirán coñecer o grao de adquisición dunha aprendizaxe ou dunha competencia. Asemade, será fundamental o emprego do caderno da docente para deixar constancia da evolución e implicación do alumnado no día a día da aula.

3.7.2 Criterios de cualificación.

Aplicaranse os criterios de cualificación a través de rúbricas para poder ponderar os instrumentos de avaliación empregados. Teranse en conta distintos graos de consecución de aprendizaxes e destrezas. Terase en conta o seguinte:

- Traballo con prazo de entrega: os alumnos/as serán coñecedores dos criterios de cualificación dos seus traballos. A profesora entregarálles unha rúbrica especificando os estándares de aprendizaxe, aspectos formais e as ponderacións correspondentes que teranse en conta.
- Probas escritas: nelas recollerase a puntuación que corresponde a cada pregunta. Haberá tantas probas como fosen necesarias.
- Nos exames hai que dicir que se penalizará ata un punto pola incorrecta expresión ortográfica, léxica e gramatical.
- Presentación do caderno: será valorado tamén de acordo a uns parámetros.

**RÚBRICA DE
CADERNO**

	Escala 4: máximo 3 PUNTOS	Escala 3: máximo 2,5 PUNTOS	Escala 2: máximo 2 PUNTOS	Escala 1: máximo 1 PUNTO	PTOS
PRESENTACIÓN	<p>A portada do caderno está en boas condicións, e inclúe nome, apelidos, curso e materia.</p> <p>As actividades aparecen con nº de páx. e nº de exercicio con enunciado.</p> <p>Caderno limpo e sempre respecta as marxes.</p> <p>Sempre usa o bolígrafo azul ou negro.</p> <p>(0.5)</p>	<p>Aínda que ten portada, non consta algún dos datos.</p> <p>O caderno ten algunha mancha e as actividades non sempre están identificadas con enunciado ou nº de páx..</p> <p>Maioritariamente respecta as marxes.</p> <p>Case sempre usa o bolígrafo azul ou negro.</p> <p>(0.4)</p>	<p>A portada está moi incompleta.</p> <p>A maioría dos escritos non están escritos con bolígrafo azul ou negro.</p> <p>Case nunca respecta as marxes.</p> <p>Contén bastantes manchas ou borróns.</p> <p>Moitas actividades están sen identificar.</p> <p>(0.3)</p>	<p>Falta a portada.</p> <p>Non usa o bolígrafo azul ou negro.</p> <p>Nunca respecta as marxes.</p> <p>O caderno non está limpo: innumerables manchas e borróns ou borróns.</p> <p>As actividades aparecen sen identificar: sen enunciados ou sen nº de páx. e exercicio do libro.</p> <p>(0.1)</p>	
ORDE	<p>Sempre indica as datas de cada día de traballo.</p> <p>Os deberes ou tarefas para casa tamén sempre aparecen encabezados ca data de petición.</p> <p>Os apuntamentos, actividades... aparecen sempre precedidos do bloque de contido ao que pertencen:</p> <p>-Lingua castelá e Literatura; -Lingua galega e Literatura; -Xeografía e Historia.</p> <p>As fotocopias tamén están perfectamente ordenadas por data de entrega.</p> <p>(0.5)</p>	<p>Indica a maioría das datas de cada día de traballo na aula e na casa.</p> <p>Case sempre os apuntamentos, actividades ... aparecen precedidos do bloque de contido ao que pertencen:</p> <p>-Lingua castelá e Literatura; -Lingua galega e Literatura; -Xeografía e Historia.</p> <p>As fotocopias tamén case sempre están ordenadas por data de entrega.</p> <p>(0.4)</p>	<p>Faltan moitas datas dos días de traballo na aula e na casa.</p> <p>Con frecuencia os apuntamentos, actividades...non aparecen precedidos do bloque de contido ao que pertencen: -Lingua castelá e Literatura; -Lingua galega e Literatura; ---Xeografía e Historia.</p> <p>Moitas fotocopias están desordenadas. Non aparecen con data de entrega.</p> <p>(0.3)</p>	<p>Non aparecen datas dos días de traballo na aula e na casa.</p> <p>Os apuntamentos, actividades... no aparecen precedidos do bloque de contido ao que pertencen: Lingua castelá, etc.</p> <p>Non hai constancia do material anexo: fotocopias, traballos, etc.</p> <p>(0.2)</p>	
CONTIDO	<p>Contén todas as actividades, apuntamentos, resumos, deberes, etc. (1)</p>	<p>Contén a maioría das actividades, apuntamentos, resumos, deberes, etc.(0.9)</p>	<p>Faltan moitas actividades, apuntamentos, resumos, deberes, etc. (0.8)</p>	<p>Apenas ten actividades, apuntamentos, resumos, deberes, etc. (0.4)</p>	
CALIGRAFÍA	<p>Escribe con letra clara e lexible, sen borróns</p> <p>(0.5)</p>	<p>Escribe con letra bastante clara aínda que a veces costa lela, sen apenas borróns.</p> <p>(0.4)</p>	<p>Escribe con letra pouco clara e con borróns, o que dificulta a súa lectura.</p> <p>(0.3)</p>	<p>A letra coa que escribe non é clara nin lexible e contén moitos borróns.</p> <p>(0.1)</p>	

AUTOCORRECCIÓN	Ten todas as actividades corrixidas, indicando o que está ben e cambiando o que está mal. (0.5)	Ten a maioría das actividades corrixidas, indicando o que está ben e cambiando o que está mal. (0.4)	Ten algunhas actividades corrixidas. (0.3)	Non ten a maioría das actividades corrixidas. (0.2)	
	PUNTUACIÓN TOTAL				

Hai que dicir que a valoración do caderno está intimamente vencellada á asistencia diaria ás clases. Se un alumno/a falta de maneira reiterada sen xustificación, habería penalización na nota final do caderno. É dicir, aínda presentando actividades (a destempo), non acadaría a puntuación máxima ou mínima da escala do caderno.

3.7.3 Criterios de avaliación.

A **avaliación** do alumnado nos ámbitos que conforman o programa de mellora da aprendizaxe e do rendemento terá como **referente fundamental as competencias e os obxectivos da Educación Secundaria Obrigatoria, así como os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe avaliábeis**. Esta avaliación será **continua e diferenciada**, segundo os ámbitos do programa e as materias.

A nota final de cada avaliación (sobre 10 puntos) provén da suma dos seguintes apartados:

	Instrumentos de avaliación	% na nota final
1	<ul style="list-style-type: none">• Probas escritas	50%
2	<ul style="list-style-type: none">• Caderno e traballos:<ul style="list-style-type: none">➤ Tarefas diarias recollidas en caderno (ata 30%)➤ Traballos(individuais/grupais) con prazo de entrega. (ata 20%)	50%

Para a superación da materia en cada unha das avaliacións será necesaria unha nota de 5 (sobre 10) ou superior, nota resultante da suma dos apartados anteriores recollidos na táboa. Para superar a materia en xuño a alumna ou alumno deberá acadar polo menos un 5 .

A **NOTA FINAL** do curso obterase a partir da seguinte operación matemática:

Nota 1ª avaliación X 1 + nota de la 2ª avaliación X2 + nota de la 3ª avaliaciónX3: Suma total = NOTA FINAL

Se a nota resultante desta operación matemática fose inferior a 5 puntos, pero a nota da terceira avaliación fose igual ou superior a cinco puntos, aprobaría a materia cun cinco.

En todo caso, tendo en conta a natureza deste programa, se ao final de curso se constata unha evolución positiva da aprendizaxe da alumna ou alumno, a profesora pode valorar positivamente a avaliación final do curso puntuando cun mínimo de 5 sobre 10.

3.8 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

A avaliación inicial levarase a cabo no transcurso do traballo da primeira unidade de traballo, na cal iremos observando o nivel de cada alumna e alumno, para así ir adaptando o nivel de dificultade ás diferentes capacidades e niveis académicos.

Será durante o proceso e máis tarde na presentación final do primeiro traballo, onde realmente poderemos facer unha avaliación inicial, sobre todo en torno ás competencias clave.

3.9 Medidas de atención á diversidade.

Tendo en conta a propia natureza do programa de PMAR é fundamental atender á diversidade do alumnado para favorecer a súa aprendizaxe. Será necesario apostar pola introdución de **actividades de reforzo** para incidir naqueles aspectos básicos que sexan precisos para a superación da materia. Do mesmo xeito, será prioritario a contribución ás **competencias clave e aos elementos transversais**, tan vinculados cunha **educación en valores** e o fomento da **autoestima e a motivación** que precisa o alumnado de PMAR. Asemade, sempre e cando se considere necesario, realizaranse actividades de **ampliación** no caso de que algún alumno/a demostre posuír un nivel competencial ou de adquisición de coñecementos maior que o do resto do alumnado, para asegurarnos de que nos estamos adaptando as necesidades de cada un dos nosos alumnos e alumnas. Da mesma maneira, tendo en conta a atención personalizada que permite PMAR a aplicación destas medidas de atención á diversidade faranse no momento no que sexan detectadas, adaptándonos ás necesidades que vaian xurdindo a medida que coñecemos ao alumnado.

3.10 Actividades de recuperación ou ampliación para o mes de xuño.

De non superar a materia na avaliación de xuño previa á final (do 5 ao 8 de xuño), o/a alumno/ deberá facer unha proba escrita na avaliación final dos días 22 ou 23 de xuño. O mesmo día da proba deberá entregar un traballo de recuperación que previamente lle proporcionará a profesora; de non entregar este traballo completo, non superará a materia. A nota final será a suma final da proba escrita (que contará ata un 60% sempre que supere o 3,5 sobre 10) e do traballo de recuperación entregado (que contará ata un 40%).

3.11 Concreción dos elementos transversais.

Dos elementos transversais que o decreto establece no seu artigo 4, os dous primeiros puntos van ser traballados de forma continua durante todo o curso:

1. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse de xeito transversal en todas as unidades.
2. Fomento do desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao

principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social. Sobre todo na aprendizaxe cooperativa.

Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transxénero e intersexual.

3.12 Actividades complementarias e extraescolares.

As actividades complementarias e extraescolares serán as mesmas que as realizadas polo grupo de referencia do alumnado de PMAR (2º ESO D) e concretaranse unha vez sexan acordadas polo Departamento de Xeografía e Historia.

3.13 Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente .

- Rúbricas de avaliación que en cada proxecto de traballo proposto ao alumnado se lles presentará.
- Avaliación que vai adxunta en cada unha das actividades interactivas que se lles propón no espazo web de cada unidade.
- Traballos individuais e colectivos elaborados de xeito dixital (presentacións, textos...)

En xeral, seguiremos os seguintes indicadores concretos:

Indicadores de logro da práctica docente	Escala			
	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécese ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
15. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
16. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

4 XEOGRAFÍA E HISTORIA: CUARTO CURSO ESO.

4.1 Introducción e contextualización.

Conforme ao disposto no decreto 86/2015 do 25 de xuño para o nivel de 4º de ESO desenvolveremos neste curso un currículo que, a diferenza dos tres primeiros anos da ESO, só contempla un temario referente á materia de Historia, centrándose na Idade Contemporánea.

O alumnado do nivel é xa coñecido posto que impartímoslles clases en niveis anteriores. Esta circunstancia facilita a posta en marcha do traballo posto que xa son coñecedores da metodoloxía e as dinámicas a seguir. Interésanos deste xeito continuar con eles neste nivel para consolidar e completar a etapa educativa.

Contaremos neste nivel con dous grupos de 22 e 20 estudantes.

4.2 Previsión do desenvolvemento da programación nos escenarios de actividade lectiva semipresencial e/ou non presencial.

Aínda que xa non hai activos protocolos especiais para este curso, se por calquera motivo temos que dar as clases en modalidade non presencial, seguiremos esta mesma programación variando só a metodoloxía e os recursos para impartir os contidos da materia, que neste caso será a través da Aula Virtual do IES da Pobra do Caramiñal.

Se fose este o caso, o alumnado estará obrigado a realizar o traballo e as actividades de clase a través da Aula Virtual, así como a realización de calquera proba proposta polo profesor e realización de exames. Se é necesario tamén se poderán realizar exames orais a través da plataforma Webex.

A relación alumno/a – profesor se realizará a través da Aula Virtual na cal estará matriculado todo o alumnado, os cales terán a obriga de entrar como mínimo 3 horas á semana tal como estipula o currículo para a materia de Xeografía e Historia en 4º da ESO. A comunicación do profesor co alumnado ou viceversa se poderá completar a través do correo electrónico corporativo do Centro e da plataforma Webex.

4.3 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Enténdese por competencias clave as *capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, co fin de lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos*. O antigo currículo relaciónaaas cos estándares de aprendizaxe, en base aos cales se poderán concretar os criterios de avaliación e medir o grao de aprendizaxe. Para a concreción da relación entre competencias e estándares cinguirémonos á propia táboa do currículo.

O grao de desenvolvemento de cada competencia está naturalmente en relación coas nosas materias, sendo prioritarias unhas sobre outras, como propias das nosas disciplinas.

-Competencia en Comunicación Lingüística (CCL): A lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento, para aprender e para explicar. Co discurso é posible describir, narrar, disertar e argumentar, etc. Pero ademais as propias materias de Xeografía e Historia teñen a súa propia linguaxe técnica, con termos e expresións que lle son específicos –*foro, liberalismo, produción en candea, imperialismo colonial, soviet...*, por exemplo-, que é preciso utilizar para aplicar os principios de pertinencia e precisión (XHB10.4.1). Por iso o profesorado prestará especial atención ó uso correcto e preciso, tanto dunha linguaxe apropiada, como duns termos técnicos elementais propios do noso saber, co fin de que a linguaxe oral e escrita cumpra o seu papel de *instrumento de comunicación, de representación, interpretación e comprensión da realidade, de construción e comunicación do coñecemento*, e se converta en ferramenta de comprensión e representación da realidade. Buscamos, en definitiva, tamén na nosa disciplina, que o alumno se achegue ao dominio das habilidades de ler e escribir diferentes tipos de textos e materiais cada vez máis complexos e que resultan fundamentais como elementos de información social e histórica (XHB4.3.2; XXHB4.5.1.) Trátase de ser capaces de expoñer clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión.

-Competencia Matemática e Competencias básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT): na medida na que a Xeografía non está presente no currículo deste curso, a presenza e o peso desta competencia é menor por razóns obvias; en calquera caso non deixa de estar presente, en particular no relativo ao control do tempo histórico, co que o alumnado deberá dar o salto para ser competente na combinación da sincronía e a diacronía na Historia (XHB3.5.1.)

-Competencia Dixital (CD): poñer en práctica habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transformala en coñecemento. As TIC resultan imprescindibles na sociedade da información en que vivimos, aumentan as posibilidades de comunicación e axilizan os intercambios, mesmo poden propiciar formas de traballo cooperativo que abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos, que son precisamente os que interesa coñecer desde esta área:

-buscar información en medios dixitais; (XHB9.1.1, XHB1.1.2, XHB1.1.3...)

-elaborar presentacións (XHB9.3.1)

-comprender a información e integrala nos esquemas previos de coñecemento e, así mesmo, capacitarse para a transmisión desta información do xeito máis eficaz posible. (XHB9.2.1...)

-Competencia Aprender a Aprender (CAA): é a competencia que nos parece máis esencial, porque a aprendizaxe atópase antes que nada na vontade de aprender e de asumir o esforzo que toda aprendizaxe implica. As técnicas de traballo das nosas materias as converten en marco ideal para a posta en práctica desta competencia. Supón iniciarse na aprendizaxe e continuala dun xeito autónomo. Do que se trata é de ter ferramentas que faciliten a aprendizaxe e de atopar repostas que se correspondan cun coñecemento racional, asumindo que poden ser diversas e que é posible atopalas desde distintas perspectivas metodolóxicas. Para asumir esta competencia é preciso tamén coñecer o que se sabe e o que queda por aprender, orientando os procesos de aprendizaxe ata as nosas capacidades. Noutras palabras, trátase de coñecer as propias potencialidades e as propias carencias. É a competencia que se entende debe estar presente en todo o proceso educativo; neste nivel o alumnado deberá xa amosar dominio dos aspectos básicos traballados nos cursos anteriores e avanzar na conquista de técnicas de traballo máis complexas: comparar, analizar, sintetizar... (XHB1.1.1., XHB2.2.2, XHB3.1.1., XHB3.2.1...)

-Competencias Sociais e Cívicas (CSC): vinculadas directamente ás nosas materias, posto que facilitan as relacións dentro dun modelo de sociedade cada vez máis plural, e así mesmo a comprensión da realidade social. A Xeografía e a Historia estudan, analizan e explican a conformación das identidades sociais e territoriais. Na medida en que constrúen as categorías de tempo e espazo social permiten a construción de tempo e espazo persoal no alumnado. Pero, para que estas categorías se traduzan no desenvolvemento dunha competencia social democrática e posibiliten unha interacción responsable co medio, teñen que incorporar a visión de que o mundo no que vivimos é froito das decisións que tomaron os nosos devanceiros máis ou menos libremente. Esta visión permitiralle ao alumnado adquirir a conciencia de que o futuro está condicionado polas nosas decisións e actuacións, e adoptar, polo tanto, unha posición comprometida e responsable ante este (XHB2.1.1., XHB3.4.1, XHB3.4.2, XHB7.2.1...)

-Competencia de Sentido de Iniciativa e Espírito Emprendedor (CSIEE): adquisición das actitudes que permitan a maduración persoal, como son a responsabilidade, o coñecemento, a autoestima, a perseveranza, o control emocional e moitas outras na mesma liña. Todo destinado a converter as ideas en accións, é dicir, conseguir a autonomía persoal básica e a iniciativa suficiente para ser capaz de emprender e desenvolver accións e proxectos con confianza, creatividade e sentido crítico. Esta é a interpretación da competencia que potenciaremos, aínda que o propio currículo non a contempla de forma clara ou está pouco presente (XHB.3.3.1, XHB9.1.1, XXHB9.3.1)

-Competencia de Conciencia e expresións Culturais (CCEC): competencia propia das nosas áreas de coñecemento. Apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas, materiais e inmateriais, como materializacións das capacidades máis excelsas do ser humano:

-utilizalas para o enriquecemento persoal e estimalas como elementos do patrimonio cultural de que dispoñemos e comprensión da necesidade e do valor da súa preservación:

-facilitar a selección e coñecemento de obras de arte relevantes, ben polo seu significado na caracterización de estilos e artistas, como en tanto expresión do sentir e das transformacións materiais e mentais dunha época.

A pesares do seu lugar central nas nosas disciplinas o currículo de 4º ESO non recolle mención desta competencia máis que nun único estándar. (XHB5.5.1.) Coincidimos coa consideración do protagonismo nesta materia das competencias que acadan un maior índice de incidencia; aínda así, queda pouco recoñecido o peso doutras, como CCEC, que resultan como reflexa a gráfica en función da proposta concreta dos estándares.

4.4 Concreción dos obxectivos para o curso.

Partindo do decreto 86/2015 do 25 de xuño que establece os obxectivos xerais para a ESO, centrarémonos en mencionar aquí os que consideramos máis directamente vinculados coas nosas disciplinas neste curso.

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e

prepararse para o exercicio da cidadanía democrática. Neste nivel o alumnado afianzará fundamentalmente a súa conciencia sobre a igualdade de xénero e o sentido democrático a partires da constatación dos valores positivos que a democracia aportou no ámbito social a Europa e a España en concreto, así como a toma de conciencia de que o camiño da igualdade non está aínda rematado .

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal. Tratarase de avanzar no desenvolvemento da autonomía no estudo e nas capacidades intelectuais, ensaiando e poñendo as bases de técnicas máis complexas como a síntese e a relación multicausal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller. Tomar conciencia dos casos de agresións machistas que agroman nas noticias case de xeito cotiá e expresar a repulsa dos mesmos.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas na utilización das fontes de información que comecen a superar o nivel básico, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha maior preparación no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación. Tratarase de avanzar na autonomía das procuras de información .

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades. Neste aspecto o alumnado deberá consolidar a súa autonomía persoal en relación coa capacidade de planificación do seu traballo e nas técnicas de estudo.

h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas. Concretarase este curso o avance neste obxectivo co dominio da comprensión e elaboración de textos de maior extensión, cunha expresión máis coidada no uso do léxico. Chegado ao nivel de 4º trátase de consolidar no alumnado unha capacidade de expresión lingüística que lles permita disertar, argumentar, sintetizar e expoñer razoamentos de nivel medio, cun discurso que non incorra en incoherencias e con calidade formal. Respecto da corrección na ortografía e na caligrafía non deberá haber xa problemas.

l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo. Este obxectivo centrarase no recoñecemento de obras e autores senlleiros da cultura galega na Idade Contemporánea e os protagonistas da historia recente a nivel mundial.

n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación. O alumnado deberá adquirir un

coñecemento básico dos principais movementos artísticos que introduciron a contemporaneidade.

ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito. Centrarase este obxectivo, seguindo o plan do curso, nos tempos recentes da nosa historia.

o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona. A materia contribuirá á normalización do uso da lingua galega no ámbito educativo.

4.5 Medidas metodolóxicas e organizativas.

A metodoloxía será expositiva do tema e realización de actividades para afianzar os contidos. Tamén se realizará un esquema do mesmo e prácticas con comentarios de textos históricos. No curso da Aula Virtual se colgará material relativo os temas e vídeos explicativos da unidade.

4.6 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.

4.6.1 Temporalización:

1º trimestre: de setembro a decembro.

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares
1-O Antigo Réxime	B1.1 a B1.3	B1.1.a B1.3	XHB1.1.1 a XHB1.3.2
2-As revolucións liberais.	B2.1 a B2.2	B2.1 a B2.2	XHB1.1.1 a XHB2.2.2
3-A revolución industrial	B3.1 a B3.5	B3.1 e B3.5	XHB3.1.1 a XHB3.5.1
4-O imperialismo colonial	B4.1 a B4.2	B4.1 a B4.2	XHB4.1.1 a XHB4.2.1

2º trimestre: de xaneiro a marzo.

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares
5-A I Guerra Mundial	B4.3	B4. 3	XHB4.3.1 e XHB4.3.3
6-A revolución rusa	B4.4	B4.4	XHB4.4.1
7-A arte no século XIX	B4.5	B4.5	XHB4.5.1 a XHB4.5.2
8-O período de entreguerras	B5.1	B5.1	XHB5.1.1 a XHB5.1.3
9-Fascismo e nazismo	B5.2	B5.2	XHB5.2.1
10-II República española e Guerra Civil	B5.3	B5.3	XHB5.3.1 a XHB5.3.2

3º trimestre: de abril a xuño.

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares
11-A II Guerra Mundial	B6.1 a B6.3	B6.1 a B6.3	XHB161.1 a XHB6.3.1
12-Guerra Fría e política de bloques.	B6.4	B6.2	XHB6.4.1 a XHB6..4.2
13-A descolonización	B6.5	B6.5	XHB6.5.1 a XHB6.5.2
14-Capitalismo e mundo soviético	B7.1 e B7.2	B7.1 e B7.2	XHB1.1.1 a XHB7.2.1
15-A ditadura franquista	B7.3	B7.3	XHB7.3.1 a XHB7.3.2
16-O final do século XX	B8.1 a B8.4	B8.1 a B8.4	XHB8.1.1 a XHB8.4.1
17-Revolución tecnolóxica e globalización .	B9.1 a B9.3	B9.1 a B9.3	XXHB9.1.1 a XHB9.3.1

*O último bloque do currículo: *A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da Historia e da Xeografía* terá un tratamento continuo ao longo do curso.

4.6.2 Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Para a superación da materia, o alumnado deberá ter en conta que serán imprescindibles os seguintes requisitos:

-Respecto aos contidos:

O dominio dos conceptos, termos, vocabulario xeográfico, histórico e artístico pertinentes para cada unidade. Este vocabulario deberá empregarse necesariamente na resolución de exercicios, exames, actividades, xa sexan de forma oral ou escrita.

A identificación e correcta expresión da cronoloxía histórica (anos, séculos...)

A localización espazo-temporal adecuada, xunto cos trazos básicos da organización política, económica e social que caracterizan os séculos contemporáneos.

Diferenciar con claridade causas e consecuencias dos fenómenos e procesos históricos.

Recoñecer os rasgos básicos dos estilos artísticos e algunha obra senlleira.

-Respecto ao traballo:

Será imprescindible responder de xeito argumentativo, adecuado ao nivel. Non se valorarán as meras respostas monosilábicas. Así mesmo, esixiranse unhas condicións mínimas no coidado da caligrafía, a ortografía, o mantemento dos cadernos e a presentación dos traballos.

A adecuación das tarefas e actividades ás pautas indicadas para a súa realización, así como o cumprimento dos prazos de entrega de traballos propostos.

O dominio das técnicas de traballo e do manexo de fontes.

Será preceptiva a realización da lectura proposta, xunto co traballo de lectura que se determine para o curso.

-Respecto ás avaliacións:

Será preciso unha nota media de 5 para superar o curso.

-Respecto á actitude:

Espérase do alumnado unha actitude respectuosa dentro da aula.

O material básico, manual e caderno, deberá estar presente na aula todos os días de clase

Para medir o grao de consecución de cada estándar de aprendizaxe aplicaremos a seguinte rúbrica:

Criterio	Grao 1 Elemental	Grao 2 Básico	Grao 3 Satisfactorio	Grao 4 Avanzado	Grao 5 Excelente
Traballo e aplicación das técnicas de aprendizaxe	Traballa de xeito irregular. Escaso esforzo. Serias dificultades na aplicación das técnicas de aprendizaxe.	Traballa de xeito regular con esforzo. Dificultades na aplicación das técnicas de aprendizaxe.	Traballa de xeito regular con esforzo. Aplica no esencial as técnicas de aprendizaxe.	Acada o 70% das tarefas realizadas. Aplica as técnicas de aprendizaxe con erros puntuais.	Completa todas as tarefas realizadas. Aplica de maneira adecuada as técnicas de aprendizaxe.

Comprensión do estándar	Amosa comprensión parcial sen chegar a conclusións	Amosa comprensión parcial e chega a conclusións esperables.	Amosa comprensión e chega a conclusións esperables.	Amosa comprensión e expón conclusións múltiples.	Amosa comprensión e expón conclusións orixinais..
Explicación do estándar	Explica parcialmente de xeito memorístico con incoherencias	Explica de xeito memorístico	Explica coas propias palabras pero con algunha incoherencia.	Explica coas propias palabras de xeito coherente	Explica de xeito coherente usando vocabulario especializado
Aplicación do estándar	Aplicación con erros que acada o 50% de acerto	Aplicación sen erros que acada o 50% de acerto	Supera o 50% de acerto na aplicación do estándar	Acada o 70% de acerto na aplicación do estándar	Supera o 90% de acerto na aplicación do estándar
Relación do estándar	Só relaciona o estándar en tarefas simples e guiadas	Relaciona o estándar ata o 50% das veces en tarefas guiadas	Relaciona o estándar máis do 50% das veces en tarefas guiadas	Relaciona o estándar máis do 50% das veces sen guía	Consigue establecer relacións múltiples

4.6.3 Procedementos e instrumentos de avaliación.

Procedementos de avaliación (PA)		Instrumentos de avaliación (IA)
Observación (O)	Traballo cotiá na aula ou na Aula virtual	Ficha do/a alumno/a (F)
Tarefas (T)	Na aula, na casa, e na Aula virtual	Ficha do/a alumno/a (F) Caderno do alumno/a (C) Materiais elaborados polo alumnado (M) Rúbricas (R)
Probas (P)	Escritas, telemáticas / ou orais	Exames (E)

Estes procedementos e instrumentos terán validez tanto para as clases presenciais como as posibles non presenciais realizadas mediante a Aula Virtual ou a plataforma webex.

4.6.4 Currículo e relacións internas entre os seus elementos.

(Ver nas táboas da páxina seguinte)

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T.P ▪ F, C, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T. P ▪ F, C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T. P ▪ F, C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, ▪ F, R
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.2. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
			Comprende as implicacións do empirismo e o método científico nunha variedade de áreas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ F, R
Bloque 2. A era das revolucións liberais							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. ▪ XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español	burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras.				
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética dos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ F, M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
Bloque 3. A Revolución Industrial							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Analiza os proles e os contrastos da primeira Revolución Industrial en Inglaterra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T,P ▪ F, C, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e en España.. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T,P ▪ F, M, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ F, M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ m 	formas de organización).	avances que leva consigo.	industriais.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso? 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. A ciencia no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
		derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.				
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> O, T M. R
<ul style="list-style-type: none"> g l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> Trimestre 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.1. Diferenza os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> Trimestre 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, C, M, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA 	<ul style="list-style-type: none"> 4 	<ul style="list-style-type: none"> Semana 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, M, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
			<ul style="list-style-type: none"> XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> Semana 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> a c d g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Revolución Rusa. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> g h l n 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. A arte no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, expresionismo e outros "ismos" en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX. XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> Semana 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P M, R, E
				<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 2 	<ul style="list-style-type: none"> Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> O, T M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ C, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ C, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ C, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
▪ l			Europa.				
▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B5.3. II República española e a Guerra Civil.	▪ B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil	▪ XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas. ▪ XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	▪ CSC ▪ CCL	▪ 4	▪ Semanas	▪ O, T, P ▪ F, C, R, E
				▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL	▪ 4	▪ Semana	▪ O, T, P ▪ F, C, R, E
Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)							
▪ g ▪ l	▪ B6.1. Orixes da II Guerra Mundial.	▪ B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial.	▪ XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	▪ CSC ▪ CAA	▪ 3	▪ Todo o curso	▪ O, T, P ▪ F, C, R, E
▪ g ▪ h ▪ l	▪ B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais	▪ B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas	▪ XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito. ▪ XHB6.2.2. Dá unha	▪ CSC ▪ CAA	▪ 2	▪ Sesión	▪ O, T ▪ M, R
				▪ CSC	▪ 3	▪ Sesión	▪ O, T

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
	consecuencias.	xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ C, R
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ M, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. O Holocausto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
		EEUU e a URSS.	na época da Guerra Fría.				
			<ul style="list-style-type: none"> XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P F, C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> a d g h l 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África. 	<ul style="list-style-type: none"> B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador. XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947). 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL CSC CAA 	<ul style="list-style-type: none"> 4 3 	<ul style="list-style-type: none"> Semana Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P M, R, E O, T, P C, R., E
Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético							
<ul style="list-style-type: none"> a d g 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare 	<ul style="list-style-type: none"> B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os 	<ul style="list-style-type: none"> XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 3 	<ul style="list-style-type: none"> Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> O, T, P C, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l 	State".	perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa.	Europa.				
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Crise do petróleo (1973). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Ditadura de Franco en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, ▪ M, R
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semana 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ C, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ M, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 		<p>sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Semanas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ M, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
			terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI							
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. A globalización económica: concepto e características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL ▪ CAA ▪ CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
			eurocentrismo e a globalización.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ M, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da							

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
	historia e a xeografía						
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúen eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgunhas consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesións 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T ▪ M, R

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
			principio do XXI.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, R, E
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, M, R, E
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Todo o curso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ O, T, P ▪ F, C, M, R, E

Xeografía e Historia. 4º de ESO							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao mínimo	Temporalización	Procedementos e instrumentos
		precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	vocabulario histórico e artístico necesario.				

4.7 Concrecións metodolóxicas que require a materia.

1-Estratexias expositivas: nas exposicións explicativas dos diferentes aspectos a estudar, o profesorado intentará impulsar a participación do alumno fronte á simple recepción pasiva dos contidos impartidos na aula. Promoverá o diálogo constante e interactivo entre os propios alumnos e entre estes e a profesora. Fomentará as preguntas aclaratorias e a participación procurando erradicar temores, medos (ao ridículo, por exemplo), receos, etc.

2-Estratexias referenciais: A profesora terá unha relación constante coa realidade inmediata. Aproveitaremos a propia historia da vila no seu protagonismo en relación co proceso de industrialización na ría de Arousa, posibilitando así unha memorización máis comprensiva e unha aprendizaxe máis significativa. A historia oral servirá de recurso, na medida do posible, para o traballo sobre a guerra e a posguerra españolas.

3-Estratexias de indagación para a asimilación de contidos e hábitos, técnicas e métodos de traballo e estudo: traballos de síntese a partir de prácticas de investigación básica (con bibliografía variada e recurso a fontes secundarias), iniciación ao traballo con fontes textuais (mesmo primarias en formato dixital), comentarios de mapas históricos e gráficos, traballos sobre mapas topográficos e planos catastrais locais, consulta da prensa diaria para a selección de novas relacionadas cos contidos da materia (aspectos ecolóxicos, arqueolóxicos, históricos ou museísticos).

4-Estratexias de intercambio e debate: para a consecución de criterios e personalidade propios, para asimilación crítica dunha serie de valores e actitudes. Fomento de debates, comentario de filmes, etc...

5-Darase prioridade a unha metodoloxía globalizadora de todos os aspectos que caracterizan cada civilización -económicos, sociais, culturais e políticos- fronte a unha visión excesivamente especializada e marcada polos acontecementos.

6-Lugar central na metodoloxía a seguir xogará a competencia de aprender a aprender, polo que centraremos moito o traballo no desenvolvemento das técnicas de estudo para fomentar e consolidar uns hábitos e métodos de aprendizaxe adecuados e eficaces.

4.8 Materiais e recursos didácticos.

- O libro de texto que se vai utilizar este curso será: *Historia*, da Serie Descubre. Editorial Santillana-Obradoiro.
- Fomento da lectura: Textos relativos aos contidos da materia
- Memoria de España, RTVE.
- Mapas murais, ed. Vicens Vives.
- Os documentais especializados “Apocalipsis: la Primera Guerra Mundial” e “Apocalipsis: la Segunda Guerra Mundial”.
- Youtube: vídeos sobre diversos contidos da materia.
- Textos varios de historia contemporánea.
- Presentacións e outros materiais propios elaborados polo profesor da materia.

- Prensa diaria.
- Aula Virtual e plataforma Webex

No caso de que as clases se impartan de forma non presencial utilizaremos o libro da materia que ten o alumnado e os diferentes recursos e materiais que se colgaran na Aula Virtual do centro. Tamén se poderá utilizar a plataforma Webex para organizar as clases por videoconferencia.

4.9 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

4.9.1 Procedementos /Instrumentos de avaliación.

Para a avaliación da consecución dos estándares de aprendizaxe por parte do alumnado realizaranse:

- Actividades, exercicios e tarefas a resolver no curso das sesións ou na casa a través da Aula Virtual, que requirirán a participación oral do alumnado ou ben a súa elaboración escrita.
- Realización de exames escritos, na Aula Virtual ou orais en cada avaliación. Un exame cada dous temas.
- Toma en consideración da participación activa do alumnado na marcha das clases.
- Realización do traballo de lectura.
- Realización do traballo individual
- Os instrumentos de avaliación dentro desta planificación serán:

1 Observación: permitíranos comprobar o ritmo de adquisición de contidos conceptuais, das técnicas e da metodoloxía de traballo, e das actitudes do alumnado (interese pola materia e actitudes sociais máis relevantes como a convivencia, tolerancia, solidariedade, etc.).

2 As probas: exames. Serán fundamentalmente escritos ou telemáticos pero tamén poderán realizarse exames de tipo oral. Ateranse sempre a contidos desenvolvidos na clase mediante explicación da profesora ou exposición de traballos e debates protagonizados polos alumnos. O plantexamento dos exames orientarase cara a unha demostración de comprensión dos contidos, das capacidades de interrelación multicausal nun nivel medio, capacidades de expresión, adecuación das técnicas de traballo (comentario de textos, gráficos, mapas), razoamento con exemplificacións que concreten eses coñecementos, etc..

3 Traballos individuais: consistirán fundamentalmente en actividades coas que se porán en práctica competencias, adquisición de contidos e técnicas de traballo, utilizando diferentes tipos de materiais (mapas, imaxes, gráficas, textos) a realizar, tanto na aula coma na casa polos alumnos. Valoraranse os principios propios destas probas: capacidade de interrelación, de análise, de pertinencia no desenvolvemento dos contidos, de expresión, etc, nun nivel medio. Teranse en conta a atención ou o caso omiso do alumnado ás directrices indicadas pola docente para a adquisición da técnica na realización das actividades. O traballo de lectura será unha das tarefas determinantes neste apartado.

Os procedementos e instrumentos de avaliación en caso de impartir as clases non presenciais serán de forma telemática a través da Aula Virtual.

4.9.2 Criterios de cualificación.

As probas serán fundamentalmente escritas, pero poderán realizarse tamén algunhas de tipo oral ou a través da plataforma da Aula Virtual no caso de impartir as clases de forma non presencial. En cada avaliación faranse probas parciais que servirán para facer a media da avaliación. Á hora de redondear notas con decimais terase en conta o traballo diario, reflectido no caderno. Darase ao alumnado que o precise a posibilidade de realizar un exame de recuperación por avaliación, que poderá facerse antes ou despois da mesma, en función da marcha do curso; de facerse despois, terá que ser nas dúas semanas posteriores, para evitar demoras que compliquen o seguimento do curso. O alumnado deberá expresar a súa vontade e compromiso á hora de aproveitar esta nova oportunidade; de non ser así o caso, entenderase que o alumno/a renuncia á mesma. Dentro de cada bloque de contidos poderá facerse unha proba de conxunto a modo de repaso.

De darse a situación, procurarase celebrar as probas en horario lectivo que vaia seguido ou precedido dalgún dos recreos para dar a posibilidade ao alumnado que o precise de aproveitar ese tempo, co gaio de completar satisfactoriamente o exame.

-A asistencia aos exames é obrigada nas datas e horas indicadas. Só por razón moi grave e debidamente xustificada desculparase a falta de asistencia aos mesmos; noutro caso, perderase a opción do exame correspondente, tendo que pasar á proba de recuperación.

-A hora do exame é única e exclusivamente para a realización do mesmo. Non se permitirá en ningún caso a realización doutras tarefas, mesmo cando o alumno/a diga ter rematado. O alumno/a tampouco poderá saír da aula mentres non remate o tempo destinado á realización do exame.

-Aqueles alumnos/as que cheguen ao final con algunha avaliación suspensa, despois de térense realizado as correspondentes probas de recuperación pasarán a proba da avaliación extraordinaria de Xuño.

-O traballo de lectura individual deberá realizarse a man; non se aceptarán os traballos feitos a ordenador para evitar posibles copias (corta-pegar). A presenza de mans adultas en calquera aspecto da elaboración do traballo impedirá a consecución de nota, ao igual que a copia do traballo.

-Para a valoración das notas trimestrais terase en conta a realización das tarefas que se propoñan, tanto para aula como para casa e a corrección das mesmas. Tomarase en consideración a realización e a adecuación das tarefas ás pautas indicadas. Esta valoración reportará unha nota numérica que fará media cos exames na porcentaxe correspondente.

-A fraude na realización de traballos e/ou exames implicará o suspenso inmediato coa mínima nota. Enténdese por fraude a copia en calquera das súas formas e a entrega de tarefas feitas por un terceiro (en especial adultos). A fraude poderá detectarse no momento da súa comisión ou durante a corrección, baixo o criterio da profesora, e sempre mediante medios que o alumnado coñecerá (os folios estarán selados ou marcados dalgún xeito para evitar “cambiazos”).

-Os criterios de cualificación a aplicar son os seguintes:

1) Os contidos e o rigor na expresión conceptual e as competencias avalíanse mediante exames convencionais parciais por cada avaliación, e **computan un 80% nas notas das tres**

avaliacións e da nota final. Na avaliación dos exames teranse en conta os seguintes aspectos: contidos (gra de adquisición e utilización dos conceptos clave), adecuación (o exercicio deberá axustarse ao tenor do enunciado, é dicir, non se poderá responder cun texto cando o que se pide é unha táboa ou esquema, etc.) e redacción (deberá coidarse a corrección na expresión).

2) Os traballos complementarios, individuais e de lectura xunto coa realización de tarefas na aula, **computan un 20%** nas notas das tres avaliacións e da nota final. Un 10% vén da realización dos deberes, e o outro 10% dos traballos específicos. Respecto a estes últimos, faranse un ou dous por trimestre, sempre relacionados cos contidos das unidades do trimestre.

Adaptación dos criterios de cualificación en caso de docencia non presencial.

Os exames serán fundamentalmente escritos ou telemáticos pero tamén poderán realizarse exames de tipo oral. Os exames que se realicen telemáticamente na Aula Virtual terán a mesma duración dunha sesión de clase, é dicir, 50 minutos para a súa realización e cun só un intento. Os criterios de cualificación serán os mesmo que os de forma presencial e descritos nesta programación. Igualmente terán validez os restantes criterios de cualificación para os traballos complementarios e individuais.

A relación alumno/a – profesora se realizará a través da Aula Virtual na cal estarán matriculados todo o alumnado, os cales terán a obrigaón de entrar como mínimo 3 horas a semana tal como estipula o currículo para a materia de Xeografía e Historia en 4º da ESO. A comunicación da profesora co alumnado ou viceversa se poderá completar a través do correo electrónico corporativo do Centro e da plataforma Webex.

Adaptación dos criterios de cualificación no caso dos alumnos de intercambio.

O centro está comprometido con varios proxectos do programa Erasmus+. Os alumnos italianos que veñen serán avaliados unha forma diferente, primando as probas verbais ou as actividades máis visuais fronte ao traballo de textos.

No tocante á avaliación do alumnado propio, adaptaremos o noso proceso ás actividades desenvolvidas nesa mobilidade. Aceptaremos como propias as cualificacións obtidas polo noso alumnado na súa estada fóra, empregando estas xunto coas nosas (de ser o caso) para o cálculo da nota final do trimestre afectado. No caso de ser negativas, solicitaremos da entidade receptora, modelo de exame de recuperación para o noso alumnado, ou cando menos relación das actividades desenvolvidas durante a actividade.

4.9.3 Criterios de avaliación.

Os criterios de avaliación para cada estándar de aprendizaxe serán os recollidos no propio decreto 86/2015 de 25 de xuño no seu cadro para a materia.

-Procedementos e instrumentos: nas probas escritas, tarefas de caderno, traballos individuais, exposicións orais, o alumnado deberá amosar:

1) Se selecciona, comprende e asimila conceptos e procesos propios das materias de Xeografía e Historia, e se os utiliza de xeito coherente e adecuado ao seu nivel.

- 2) Se aplica as técnicas e métodos de traballo axeitados para estudar materiais propios das nosas disciplinas como documentos, restos históricos, edificios (pazos, igrexas, mosteiros, etc.), mapas topográficos e temáticos, fotografías, diapositivas, ou a propia paisaxe do entorno, imaxes, cine, literatura, coa finalidade de obter información, interpretala e avaliala.
- 3) Se expresa correctamente e de forma precisa as ideas e conceptos obtidos no proceso de aprendizaxe, utilizando a terminoloxía axeitada, é dicir, utilizando os conceptos clave en cada caso.
- 4) Se manifesta capacidade (creatividade) para relacionar, seleccionar e reelaborar a información e comprender problemas e procesos de forma estrutural.

Na avaliación do traballo individual teranse en conta aspectos como a capacidade de descrición, de relación e de análise dos problemas históricos e xeográficos, a comprensión e expresión dos mesmos tanto de forma oral como escrita, os conceptos específicos da historia, da arte e da xeografía e o desenvolvemento de actitudes de cara á materia.

Os criterios de avaliación serán os mesmos descritos nesta programación en caso de que as clases se teñan que impartir de forma non presencial.

•**Proba extraordinaria.**

A proba extraordinaria de xuño proporcionará a ocasión de superar a materia ao alumnado suspenso, é dicir, aquel que despois das respectivas probas de recuperación de cada trimestre chegue a final de curso con algunha avaliación suspensa. Esta proba versará sobre os mínimos establecidos para a superación da materia. Para facilitar a preparación do exame da avaliación extraordinaria proporcionarase ao alumnado implicado un conxunto de tarefas de repaso de cada tema. O exame constará dunha selección de preguntas extraídas do traballo de repaso.

4.10 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados

Nas primeiras sesións de setembro levarase a cabo unha avaliación inicial do alumnado consistente na realización dunhas probas escritas orientadas a analizar o dominio de contidos básicos e competencias clave, en particular a competencia lingüística, a artística e cultural, a de aprender a aprender, a social e cidadá e a interacción co mundo físico. Tratarase de traballar con diversos materiais: textuais, gráficos, mapas e imaxes. Aos resultados destas probas sumarase a información achegada polos titores correspondentes. A avaliación inicial permitiranos ter un primeiro coñecemento das necesidades particulares de cada alumno e propoñer modificacións na dinámica da clase, exercicios de reforzo e seguir dun xeito máis específico a aprendizaxe do alumnado con dificultades, ou ben, detectar alumnado con maiores capacidades para poder ofrecerlle a opción de avanzar ao seu ritmo.

4.11 Medidas de atención á diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital.

No caso de que teñamos alumnos con necesidades educativas específicas ou que necesiten unha Adaptación Curricular, traballaremos co Departamento de Orientación a programación destes alumnos, adaptándolle a materia en tódolos apartados que o necesite, explicándolle na clase os contidos básicos, para que chegue a alcanzar os obxectivos mínimos establecidos na

programación que se lle adaptará. Os exames adaptaranse ao nivel de explicación e traballo elaborados.

Si contáramos con algún alumnado de incorporación tardía haberá que avaliar as competencias nas probas de avaliación inicial para regular a súa atención á diversidade, igualmente atenderase esta necesidade con alumnado que procede de outra comunidade autónoma ou de outros países que precise alguna medida de atención á diversidade.

Para os alumnos que requiran reforzo educativo se aplicaran as medidas necesarias de reforzo educativo (artigo 4º Orde 6 outubro 1995) atendendo aos estándares mínimos.

Centradas na aula e nas tarefas:

- Comprobar e preguntarlle con frecuencia si se atopa no lugar da clase axeitado e si recibe a información de forma correcta.
- Axudar a evitar as distraccións.
- Escribir os puntos clave e as palabras novas ao principio da clase, podería axudarlle a seguir as explicacións.
- Asegurarse de que entende o que lle pides.
- Anticipar o material escrito necesario para seguir a clase, se procede.
- Ter a mesa ordeada e co material e os apuntamentos necesarios ordeados.
- Se ten que ler en voz alta, proporcionarlle a lectura con antelación para que a poida preparar.
- Asegurarse que entende as tarefas.
- Adaptar os libros de lectura ao seu nivel lector e ás súas preferencias
- Trasladarlle con antelación e si é posible, información xenérica sobre cmo serán os modelos de exame, estrutura, forma de complementalo, etc..
- Axudarlle a revisar as respostas nas probas ou tarefas escritas.
- Axudarlle a mellorar hábitos e técnicas de estudo.

Organizar e planificar.

- Claridade nas intruccións.
- Máis tempo para as tarefas e/ou probas escritas e/ou orais, se fose preciso.
- Seguimento e/ou supervisión diaria do seu traballo.
- Promover actuacións que axuden a mellorar a velocidade lectora e o emprego axeitado das regras que o axuden a corrixir os erros ortográficos.
- Mellora da atención e concentración. Focalizar con cambios p.ex; no ton da voz
- Explicacións que leven aclaración das posibles dúbidas. .

Centradas na autoestima e na motivación:

- Recoñecemento do proceso aínda que os resultados non sempre sexan positivos.
- Favorecer e incrementar a súa autoestima, confianza e motivación. Facer comentarios en positivo na realización e implicación das tarefas.
- Facerlle ver que somos conscientes e respectuosos coas súas dificultades e que pode e debe ter as mesmas posibilidades que os compañeiros/as.
- Evitar apreciacións en alto. Mellor acercarse e dicirllo en privado.
- Poñer en valor os seus puntos fortes.

Proporanse actividades de ampliación, lecturas optativas para afondar nas temáticas, liñas de traballo de investigación... para aquel alumnado que amose un maior interese na materia (ou en aspectos concretos da mesma) e que queira avanzar nela. Este tipo de actividades tamén serán propostas na semana de xuño (onde coincida a proba extraordinaria para o alumnado que non superou a materia), para o alumnado que ten que permanecer na aula coa materia xa aprobada.

En atención ao posible escenario de confinamento levarase a cabo un control das alumnas e alumnos con dificultades de conexión por falta de medios físicos (ordenador, tableta) en colaboración coas titorías e a dirección do centro e o Concello da Pobra do Caramiñal, facilitándoselles os dispositivos precisos para suplir esas carencias. Todas as actividades e a impartición de novos temas ou de bloques de repaso e recuperación centraranse nunha metodoloxía a distancia, que usa plataformas diversas, principalmente: correo electrónico con dominio do centro educativo e a aula virtual da páxina web do centro, así como a plataforma Cisco Webex para as posibles videoconferencias.

4.12 Actividades de recuperación ou ampliación para o mes de xuño.

Aplicaranse as actividades de reforzo ou ampliación propostas no punto anterior, segundo se trate de alumnado que teña que preparar a proba final de recuperación ou teña xa a materia aprobada.

4.13-Concreción dos elementos transversais.

A riqueza de contidos do currículo de 4º da ESO enlaza en grande medida cos elementos considerados “transversais” noutras materias, pero que no noso ámbito pasan a ser contidos básicos, traballados directamente seguindo o disposto nos diferentes estándares de aprendizaxe.

-Educar para a paz: O traballo sobre as guerras mundiais ou a propia guerra civil española levará seguramente a que se expoñan cuestións sobre a realidade dos conflitos bélicos no mundo actual e comparar as motivacións dos enfrontamentos e as actitudes das distintas sociedades ao longo dos séculos na nosa época histórica, o que poranos no contexto para que aprendan a respectar e valorar as opinións alleas A tolerancia, a discrepancia, a defensa dos valores democráticos veranse por contraste no paso da sociedade estamental á sociedade de clases e do absolutismo ao liberalismo, cao irrupción das revolucións liberais, pero tamén no

tratamento do tema das migracións, tan de actualidade. Isto debería contribuír a desenvolver o respecto polas opinións e as crenzas dos demais, sen renunciar ás propias. Estes aspectos desenvólvense particularmente nos bloques 1, 2, 4, 5 e 6.

-*Educación para a igualdade entre os sexos*: O traballo sobre o bloque 3 do currículo (revolución industrial), o 7 (o capitalismo) e o 9 (a globalización), permitíranos reflexionar sobre o papel da muller nos ámbitos laborais e sociais, os avances cara a igualdade e eivas que persisten nos nosos días, comparando no tempo actitudes discriminatorias asumidas nalgúns espazos e momentos como algo natural. Aínda na actualidade o son en maior ou menor grao segundo en que países. Tomar conciencia desta situación permitirá que desenvolvan unha actitude crítica ante a discriminación de calquera tipo, pero especialmente a sexual. Tentárase non caer en expresións que poidan inducir a unha interpretación sexista, procurando falar sempre de homes e mulleres, de alumnas e alumnos, seguindo unha linguaxe inclusiva.

-Nos bloques 8 (o mundo recente) e 9 (revolución tecnolóxica e globalización) atoparemos o contexto para traballar aspectos relacionados coa *educación para o consumo responsable*, tratando de incidir na toma de conciencia das novas xeracións sobre a súa responsabilidade consciente e activa, nun contexto no que a mocidade está a reclamar o seu papel na sociedade como actor con capacidade de decisión.

-Estes mesmos bloques enlazan cos temas do *desenvolvemento sustentable* e co fomento dunha *concienciación medioambiental*, cuestións da máxima actualidade, a nivel mundial (como temas a debate) e a nivel da mocidade mundial (que está a asumir o papel de “conciencia da humanidade”)

-Tamén a percepción dos estilos e manifestacións artísticas (bloque 4.5) como a materialización dun sistema de crenzas e valores sociais, relixiosos e políticos, como expresión dunha ideoloxía (bloques 2, 5), son un campo de debate excelente para reforzar os valores cívicos e democráticos presentes na nosa sociedade (*educación moral e cívica*).

4.14 Actividades complementarias e extraescolares.

Aparentemente rematada a excepcionalidade da situación provocada pola pandemia, este curso se contemplan actividades complementarias e extraescolares para nosas clases.

-Visita á Coruña: durante o mes de abril visitaremos a cidade para disfrutar do seu casco antigo. Realizaranse visitas guiadas polo profesor nos museos da Casa das Ciencias, o Museo Domus, e casas museo como a de Emilia Pardo Bazán ou a de María Pita, xa que os contidos do curso e en xeral da materia están relacionados con estes lugares. Na saída realizarase una actividade baseada nun cuestionario de busca de información para asegurarmos tratar algúns dos contidos.

-Participación nun intercambio do proxecto Erasmus+: algúns dos nosos alumnos terán a posibilidade de participar nun proxecto de intercambio cun centro de Italia na localidade de Ferentino, preto da cidade de Roma. Durante os meses de outubro e novembro virán estudantes italianos, os cales está previsto que se incorporen á clase, mais serán avaliados de forma diferente como indica o proxecto. Os estudantes do noso centro terán a oportunidade de viaxar a esta localidade entre marzo e abril, onde se incorporarán ás clases do Liceo Martino Filetico.

5 HISTORIA DA ARTE: SEGUNDO CURSO BACHARELATO

5.1 Introducción e contextualización.

A materia de H^a da Arte persegue achegar ao alumno os coñecementos necesarios para a análise, interpretación e a valoración da arte a través da linguaxe das formas e do pensamento visual. A idea é centrar o estudo nas características xerais de cada estilo e a evolución dos mesmos co paso do tempo, a través dun número limitado de obras representativas. O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, respectando os distintos ritmos e estilos de aprendizaxe e tendo en conta a atención á diversidade.

5.2 Previsión do desenvolvemento da programación nos escenarios de actividade lectiva semipresencial e/ou non presencial.

Tanto no caso da semipresencialidade (corentenas individuais, parciais ou rotatorias) como na non presencialidade (volta a un confinamento), a práctica docente seguiría por medios telemáticos a través das plataformas dixitais Cisco Webex e Aula Virtual do centro e correo electrónico, preservando o dereito á educación. A metodoloxía non cambiaría especialmente, pois as clases maxistras e as entregas de traballos se farían por estes medios. Xa temos a experiencia no curso pasado.

O alumnado estaría obrigado a conectarse ás teleconferencias segundo o horario establecido polo centro. Como nunha clase convencional, o profesor faría as exposicións e o alumnado plantexaría as dúbidas. Os comentarios se entregarían, ben a través do correo electrónico, ben a través da aula virtual.

5.3 Concrecións metodolóxicas.

No caso da **actividade lectiva presencial**, manteranse os criterios metodolóxicos tradicionais da materia, fundamentados nos seguintes principios:

Estratexias expositivas: nas exposicións dos contidos da materia, o profesorado fomentará a participación do alumno fronte á simple recepción pasiva desas explicacións. Promoverá o diálogo constante e interactivo entre os propios alumnos e entre estes e o profesor, as preguntas aclaratorias etc., procurando erradicar temores, prexuízos, reservas e receos.

Estratexias referenciais: O profesor buscará conexións coas manifestacións culturais do presente a través de exposicións, noticias de prensa, etc..

Fomentaranse as estratexias de indagación a través de comentarios a expoñer na clase.

Estratexias de intercambio e debate: fomentando as correccións compartidas das producións expostas na clase e a exposición das visións subxectivas.

No caso de volver a un confinamento domiciliario (**actividade lectiva non presencial**), a materia desenvolverase por medios telemáticos, apoiándose nos seguintes medios:

Cisco Webex: clases on line respetando o horario semanal da materia (4 horas) e cun horario que deberá axustarse a un criterio organizativo establecido pola Dirección do centro.

Aula Virtual e correo electrónico: a través destes medios se lle proporcionará ao alumnado o material didáctico que en circunstancias normais se lle entrega directamente na clase (temas, presentacións, comentarios, conceptos, etc).

5.4 Relación de estándares e concrecións para cada estándar de aprendizaxe avaliable.

5.4.1 Competencia básica

1.COMPETENCIA BÁSICA	
Identificar, recoñecer e explicar as concepcións artísticas e as características esenciais dos seguintes estilos:	
1º Aval	<ul style="list-style-type: none">• Arte grega e romana.• Arte Paleocristiana e Bizantina• Arte Prerrománico Arte Románico<ul style="list-style-type: none">• Arte Gótico
2º Aval	<ul style="list-style-type: none">• Arte Renacentista• Arte Barroco
3º Aval	<ul style="list-style-type: none">• S.XIX: Goya, Manet, Impresionismo e postimpresionismo.• S.XX: As Vangardas. Arquitectura: Van der Rohe, Le Corbusier, F. Lloyd Wright

5.4.2 Indicadores de logro.

INDICADORES DE LOGRO FUNDAMENTADOS NOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE DA MATERIA

- Explica as características esenciais dos estilos expostos no bloque anterior (Competencias básicas).
- Identifica as obras máis representativas de cada estilo.
- Emprega a terminoloxía básica da materia para expoñer con coherencia as características de cada estilo.
- Define os conceptos básicos da materia con rigor e utilizando exemplos.
- Extrae diferencias entre os distintos estilos a partir de obras representativas.
- Vincula cada estilo a un determinado contexto histórico e cultural.

5.4.3 Temporalización, currículo e relacións internas entre os seus elementos.

(Ver páxina seguinte)

UNIDADE 1: Grecia, Roma, mundo paleocristano e bizantino (1).

Bloque 2: O legado da arte clásica

OBXECTIVOS: N,P,D,E,M,G

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B1.1, B1.2, B1.3,B1.4,B1.5,B1.6,B1.7,B1.8

TEMPORALIZACIÓN: 1ª AVALIACIÓN (Setembro-Outubro)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS					
CCEC CCL CAA CSC	B1.1.1	1	B1.4.3	4	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS	Expresión oral e escrita (EOE)				
	B1.1.2	5	B1.4.4	4	Define correctamente conceptos básicos	PE	Educación cívica (EC)				
	B1.1.3	5	B1.4.5	2	Identifica e analiza correctamente as seguintes obras arquitectónicas gregas: Partenon, Atenea Nike, Erecteion, Teatro de Epidauro.	90%	TIC				
	B1.1.4	5	B1.4.6	3		1	1-2	5%	5%		
	B1.1.5	5	B1.4.7	1	Identifica e analiza as seguintes obras escultóricas: Diadumeno, Apoxiomeno, Discovolo, Menade, Venus de Cnido, Hermes de Olimpia, Laoconte Identifica e analiza as seguintes obras arquitectónicas romanas: Panteon, Coliseo, Arco de Tito, Acueducto de Segovia, Teatro de Merida, Basilica de Majencio.	PROCEDEMENTOS					Comprensión lectora (CL)
	B1.2.1	2	B1.5.1	2		<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes 					
	B1.3.1	5	B1.6.1	5		<ul style="list-style-type: none"> • Definición de 4 conceptos 					
	B1.3.	5	B1.6.2	5		<ul style="list-style-type: none"> • Contextualización histórica • Exposicións orais 					

	B1.3.2	5	B1.7.1	1	Identifica e analiza as seguintes obras escultóricas romanas: Augusto de Prima Porta, relevo Arco de Tito	CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)		
	B1.4.1	1	B1.7.2	1		AVAL	PARCIAL	XUÑO
	B1.4.2	3	B1.8.1	1		5	4	5

UNIDADE 1b: Grecia, Roma, mundo paleocristano e bizantino (2).

Bloque 2: O legado da arte clásica

OBXECTIVOS: N,P,D,E,M,G

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B1.1, B1.2, B1.3,B1.4,B1.5,B1.6,B1.7,B1.8, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 1ª AVALIACIÓN (Setembro-Outubro)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS			
CCEC CCL CAA CSC	B2.1.1	1			CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS			
	B2.1.2	5			Define correctamente conceptos básicos deste periodo	PE	TI	OA	
	B2.1.3	1				90%	1	1-2	5%
	B2.1.4	1			Identifica e analiza as seguintes obras da arte paleocristiana: Santa María a Maior, Santa Sabina	PROCEDEMENTOS			
	B2.2.2	5				<ul style="list-style-type: none"> 1 proba escrita: 			

B2.2.3	1			Identifica e analiza as seguintes obras bizantinas: Santa Sofía , San Vital de Rávena Relaciona aspectos sociais, políticos e económicos de cada etapa artística.	<ul style="list-style-type: none"> • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposions orais 	lectora (CL)	
B2.3.1	1						
B7.1.1	5						
					CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)		
					AVAL	PARCIAL	XUÑO
					5	4	5

UNIDADE 2: Arte Prerrománica, Románica e hispanomusulmana.

Bloque 2: Nacemento da tradición artística medieval. A arte medieval

OBXECTIVOS: d,e,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B2.4,B2.5,B2.7,B2.8,B2.11,B2.12,B2.13,B2.14, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 1ª AVALIACIÓN (Outubro-Novembro)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS				
CCEC CCL CAA CSC	B2.4.1	5	B2.11.5	1	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS				
	B2.4.2	5	B2.12.1	5	Define os conceptos máis importante da unidade	PE	TI	OA		
	B2.5.1	5	B2.12.2	3		1	90%	2	5%	5%
	B2.5.2	3	B2.12.3	4	Analiza e identifica as obras máis importantes da arquitectura romanica: Catedral de Santiago, Jaca, San Isidoro de León, Frómista, Santa Fe de Conques	PROCEDEMENTOS				
	B2.5.3	5	B2.12.6	5		<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposions orais 				
	B2.6.1	2	B2.13.1	3		CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)				
	B2.7.1	3	B2.14.1	5	Analiza e identificas as obras máis importantes da arquitectura prerrománica: Santa María do Naranco, Santa Comba de Bande, San Miguel de Celanova	AVAL	PARCIAL	XUÑO		
	B2.11.1	5	B2.14.2	1		Analiza e identifica s obras máis importantes da plástica románica: Praterías, Póptico da gloria, Santo Domingo de Silos, pinturas de Tahull				
	B2.11.2	2	B7.1.1	5		Analiza e identifica as obras mías importantes da arte hispanomusulmana: Mezquita de Córdoba e Alhambra de Granada				
	B2.11.3	3				Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.				
B2.11.4	2				5	4	5			

UNIDADE 3: A Arte Gótica

Bloque 2: Nacemento da tradición artística medieval. A arte medieval

OBXECTIVOS: d,e,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B2.8,B2.9,B2.10,B2.11,B2.12,B2.13,B2.14, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 1ª AVALIACIÓN (Novembro)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS
CCEC CCL CAA CSC	B2.8.1	1	B2.12.5	2	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS
	B2.8.2	5	B2.14.2	1	Define os conceptos máis importante da unidade	PE TI OA
	B2.8.3	5	B7.1.1	5	Analiza e identifica as obras máis importantes da arquitectura Gótica: Catedral de Reims, Amiens, León e Barcelona	1 90% 1-2 5% 5%
	B2.8.4	5				PROCEDEMENTOS
	B2.8.5	5			Analiza e identificas as obras máis importantes da escultura gótica: Anunciación e Visitación de Reims, Portada del Sarmental	<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposions orais
	B2.9.1	3				
	B2.10.1	5				
	B2.10.2	5				
				Analiza e identifica s obras máis importantes da pintura gótica italiana (Giotto) e flamenga (Van Eyck)		
				Relaciona aspectos políticos, sociais e		

	B2.10.3	5			económicos de cada etapa.	CRITERIOS PROMOCION(nota mínima)		
	B2.11.1	4				AVAL	PARCIAL	XUÑO
	B2.12.4	4				5	4	5

UNIDADE 4: A Arte do Renacemento.

Bloque 3: Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

OBXECTIVOS: d,e,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B3.1,B3.2,B3.3,B3.4,B3.5, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 2ª AVALIACIÓN (Decembro-Xaneiro)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS				
CCEC CCL CAA CSC	B3.1.1	2	B3.4.2	2	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS				
	B3.1.2	5	B3.4.3	2	Define os conceptos máis importante da unidade	PE	TI	OA	Educación cívica (EC)	
	B3.1.3	5	B3.4.4	5		1	90%	1-2	5%	5%
	B3.1.4	5	B3.5.1	5	Analiza e identifica as obras máis importantes da arquitectura renacentista: Santa Maria dei fiori, Pazo de Carlos V, Cupula de San Pedro, San Lorenzo, San Pietro in Montorio, Santa Maria Novella, Villa Rotonda, Pazo Medici Ricardi, El	PROCEDEMENTOS			Comprensión lectora (CL)	
	B3.1.5	5	B3.5.2	1		<ul style="list-style-type: none"> 1 proba escrita: 				
	B3.1.6	5	B3.5.3	5		<ul style="list-style-type: none"> 2- 3 comentarios imaxes 				

B3.2.1	3	B7.1.1	5	escorial	<ul style="list-style-type: none"> Definición de 4 conceptos Contextualización histórica Exposions orais 			
B3.3.1	5			Analiza e identifica as obras máis importantes da escultura do Rto.: Portas do paraíso de Ghiberti, David e Gattamelata de Donatello, Piedade, David e Moisés de Miguel Ángel				
B3.3.2	5			Analiza e identifica s obras máis importantes da pintura renacentista: Tributo da moeda e a Expulsion do Paraíso (Masaccio), Virxen das Rochas e a Gioconda, A Escola de Atenas, Xuizo	CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)			
B3.3.3	5			Final, A tempestade, Carlos V, O lavatorio, El expolio, Enterro do conde de Orgaz (El Greco)	AVAL	PARCIAL	XUÑO	
B3.4.1	2			Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.	5	4	5	

UNIDADE 5: A Arte Barroca

Bloque 3: Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

OBXECTIVOS: d,e,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B3.6,B3.7,B3.8,B3.9,B3.10,B3.11,B3.12,B3.13,B3.14, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 2ª AVALIACIÓN (Xaneiro-Febreiro)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS
----	----	----	----	----	--	------------------------

CCEC CCL CAA CSC	B3.6.1	2	B3.8.3	5	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS			Expresión oral e escrita (EOE)		
	B3.6.2	5	B3.9.1	1	Define os conceptos máis importante da unidade	PE		TI	OA	Educación cívica (EC)	
	B3.6.3	5	B3.9.2	2	Analiza e identifica as obras máis importantes da arquitectura barroca: San Carlino, San Pedro Vaticano, Versalles, San Andrés do Quirinal	1	90%	1-2	5%	5%	TIC
	B3.6.4	2	B3.9.3	5		PROCEDEMENTOS					Comprensión lectora (CL)
	B3.6.5	5	B3.9.4	5	<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposions orais 						
	B3.6.6	5	B3.10.1	2	Analiza e identificas as obras máis importantes da escultura barroca: David, apolo e Dafne, Extase de Sta. Teresa, Piedade de Gregorio Fernandez						
	B3.6.7	3	B3.10.2	3	Analiza e identifica s obras máis importantes da pintura renacentista: Martirio de San Felipe, Os borrachos, As fiandeiras, A fragua de Vulcano, A rendición de Breda, O xardin do amor (Rubens), Lecion de anatomía (Rembrandt), Vocacion de San Mateo, Morte da Virxe (Caravaggio), Nenos xogando ós dados (Murillo)						
	B3.6.8	3	B3.10.3	5	Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.						
	B3.7.1	1	B7.1.1	5	CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)						
	B3.8.1	5			AVAL		PARCIAL		XUÑO		
B3.8.2	5			5		4		5			

UNIDADE 6: Ilustración e Revolución (s.XVIII-XIX)

Bloque 3: Desenvolvemento e evolución da arte europea no mundo moderno

Bloque 4: O S.XIX, a arte dun mundo en transformación

OBXECTIVOS: d,e,g,h,m,n,p											
Bloques de contido e Criterios de avaliación: B3.11,B3.12,B3.13,B3.14,B4.1,B4.21,B4.5,B4.6,B4.7, B7.1											
TEMPORALIZACIÓN: 2ª AVALIACIÓN (Marzo)											
CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION					ELEMENTOS TRANSVERSAIS	
CCEC CCL CAA CSC	B3.11.1	2	B3.14.1	1	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS				Expresión oral e escrita (EOE)	
	B3.11.2	2	B4.1.1	5	Define os conceptos máis importante da unidade	PE	TI	OA		Educación cívica (EC)	
	B3.11.3	5	B4.1.2	4	Analiza e identifica as obras máis importantes da arquitectura barroca:	1	90%	1-2	5%	5%	
	B3.11.4	3	B4.2.1	5	Exterior Catedral Santiago, Santa Clara, Fachada do Cabido, Pazo Real de Madrid, Panteón de París	PROCEDEMENTOS				TIC	
	B3.11.5	1	B4.5.1	3	Analiza e identificas as obras máis importantes da escultura tardobarroca e neoclásica: “Oración no horto” de Salzillo, “Eros e Psique” de Canova, Analiza e identifica s obras máis importantes da pintura deste periodo:”Juramento dos Horacios”,”Familia de Carlos IV”, “2 de Maio de 1808”, “Os fusilamentos da Moncloa”, “desastre nº 15”, “Saturno devorando os seus fillos”, “ O baño turco”,	<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposions orais 				Comprensión lectora (CL)	
	B3.11.6	2	B4.5.2	2		“A balsa da medusa”, “ A liberdade guiando o pobo”, “Chubia, vapor e velocidade” de Turner, “O Anxelus” de Millet	CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)				
	B3.11.7	2	B4.5.3	3							
	B3.12.1	4	B4.5.4	4							
	B3.12.2	2	B4.5.7	2		AVAL	PARCIAL	XUÑO			
B3.12.3	3	B4.6.1	2								

					Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.				
B3.13.1	1	B4.7.1	5			5	4	5	

UNIDADE 7: Impresionismo , Postimpresionismo e Vangardas

Bloque 4: O S.XIX, a arte dun mundo en transformación

Bloque 5: A ruptura da tradición. A arte da 1ª metade do S.XX

OBXECTIVOS: d,e,g,h,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B4.5,B4.6,B4.7, B4.8, B4.9,B4.10, B4.11, B5.1,B5.2,B6.2, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 2ª AVALIACIÓN (Marzo-Abril)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION					ELEMENTOS TRANSVERSAIS	
CCEC CCL CAA CSC	B4.5.5	5	B5.1.6	5	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS					Expresión oral e escrita (EOE)	
	B4.5.6	5	B5.1.7	5	Define os conceptos máis importante da unidade	PE		TI		OA	Educación cívica (EC)
	B4.7.1	5	B5.1.8	5		1	90%	1-2	5%	5%	
	B4.8.2	5	B5.1.9	5	Analiza e identifica as obras máis importantes da escultura deste periodo: “O pensador”, “O profeta” de Gargallo, “Formas únicas de continuidade no espacio” de Boccioni, “Figura reclinada” de Henry Moore.	PROCEDEMENTOS					TIC Comprensión lectora (CL)
	B4.9.1	5	B5.1.10	2		<ul style="list-style-type: none"> 1 proba escrita: 					
	B4.10.2	1	B5.1.10	2		<ul style="list-style-type: none"> 2- 3 comentarios imaxes 					
	B5.1.1	3	B5.2.1	5	Analiza e identifica as obras máis	<ul style="list-style-type: none"> Definición de 4 					

B5.1.2	5	B5.2.2	5	importantes da pintura deste periodo: "Almorzo na herba", "Impresión, sol nacente", "mazás e laranxas", "A noite estrelada", "Vision despois do sermón", "A alegría de vivir", "As señoritas de Avignon", "Guernica", "O berro", "A rúa", "Lirica" (Kandinsky), "Composición 2" (Mondrian), "A persistencia da memoria" (Dalí)	conceptos		
B5.1.3	5	B7.1.1	5		<ul style="list-style-type: none"> Contextualización histórica Exposions orais 		
B5.1.4	2			Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.	CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)		
B5.1.5	4				AVAL	PARCIAL	XUÑO
					5	4	5

UNIDADE 8: Arquitectura contemporánea (s.XIX-XX)

Bloque 4: O S.XIX, a arte dun mundo en transformación

Bloque 5: A ruptura da tradición. A arte da 1ª metade do S.XX

OBXECTIVOS: d,e,g,h,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B4.3,B4.4,B4.8, B4.10, B5.3,B5.4,B5.5,B5.6,B6.1,B6.2, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 2ª AVALIACIÓN (Abril)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS	
CCEC CCL CAA CSC	B4.3.1	4	B5.4.1	5	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS	
	B4.3.2	1	B5.5.1	1	Define os conceptos máis importante da	PE	TI OA

Expresión oral e escrita (EOE)

B4.3.3	2	B5.6.1	1	unidade	1	90%	1-2	5%	5%	Educación cívica (EC)
B4.3.4	2	B6.1.1	1	Analiza e identifica as obras máis importantes deste período: “Madalena de París”, “Auditorio de Chicago”, “Sagrada Familia”, “Pavillón de Alemaña en Barcelona”, “Vila Saboia”, “Casa da Cascada”, “Fábrica de Coca Cola da Coruña”, “Centro Pompidou”, “Museo Guggenheim de Bilbao”	PROCEDEMENTOS					TIC
B4.3.5	4	B6.1.2	3		<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposicións orais 					Comprensión lectora (CL)
B4.3.6	3	B6.1.3	5							
B4.3.7	1	B6.2.1	5							
B4.4.1	3	B7.1.1	5		Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.					
B4.9.1	2			CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)						
B5.3.1	5			AVAL		PARCIAL		XUÑO		
B5.3.2	5			5		4		5		

UNIDADE 9: A Arte despois da 2ª Guerra Mundial. As segundas vangardas.

Bloque 6: A universalización da arte desde a segunda metade do S.XX

OBXECTIVOS: d,e,i,g,h,m,n,p

Bloques de contido e Criterios de avaliación: B6.1, B6.3, B6.4, B6.5, B6.6, B6.7, B6.8, B7.1

TEMPORALIZACIÓN: 3ª AVALIACIÓN (Maio)

CC	EA	GM	EA	GM	PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACION	ELEMENTOS TRANSVERSAIS											
CCEC CCL CAA CSC	B6.3.1	5	B6.7.1	3	CONCRECION DOS CONTIDOS MINIMOS	INSTRUMENTOS	Expresión oral e escrita (EOE)										
	B6.3.2	5	B6.5.1	1	Define os conceptos máis importante da unidade	<table border="1"> <tr> <td>PE</td> <td></td> <td>TI</td> <td></td> <td>OA</td> </tr> <tr> <td>1</td> <td>90%</td> <td>1</td> <td>5%</td> <td>5%</td> </tr> </table>		PE		TI		OA	1	90%	1	5%	5%
	PE		TI		OA												
	1	90%	1	5%	5%												
	B6.3.3	3	B6.7.1	1	Analiza e identifica as obras máis importantes deste periodo: “One, number 31, 1950” (Pollock), “Pintura” (Tapiés), “Marylin Monroe “ (Andy Warhol), “Un con pirámide” (Roy Liechtenstein), “A Gran Vía madrileña en 1974” (Antonio López) Relaciona aspectos políticos, sociais e económicos de cada etapa.	PROCEDEMENTOS	TIC										
	B6.3.4	2	B6.7.2	1		<ul style="list-style-type: none"> • 1 proba escrita: • 2- 3 comentarios imaxes • Definición de 4 conceptos • Contextualización histórica • Exposicións orais 		Comprensión lectora (CL)									
	B6.3.5	5	B6.8.1	2													
	B6.3.6	3	B6.8.2	2													
	B6.3.7	5	B7.1.1	5													
	B6.3.8	3															
B6.3.9	5																
B6.5.1	2																
B6.6.1	2																
					CRITERIOS PROMOCION (nota mínima)												
					<table border="1"> <tr> <td>AVAL</td> <td>PARCIAL</td> <td>XUÑO</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>4</td> <td>5</td> </tr> </table>	AVAL	PARCIAL	XUÑO	5	4	5						
AVAL	PARCIAL	XUÑO															
5	4	5															

5.5 Materiais e recursos didácticos.

- Apuntes co correspondente vocabulario de todos os temas proporcionados polo profesor.
- Libro de texto non obrigatorio: Santillana (Iban: 978-84-680-3316-7)
- TICs: presentacións en power point, páxinas web especializadas no alumnado de 2º BAC (“Polos vieiros da arte”)
- Manuais e enciclopedias da biblioteca do centro.
- Plataformas virtuais (webex e aula virtual). No caso da actividade lectiva non presencial tanto o centro educativo como o profesor de materia debe asegurar dúas cuestións. Primeira, que o alumnado conte cos recursos dixitais imprescindibles para desenvolvela (wifi, internet, ordenador). Neste sentido, a principio de curso o centro encárgase de elaborar un censo do alumnado con problemas técnicos. Por outro lado, o profesor de materia debe asegurarse de que o alumnado coñece o manexo destas plataformas.

5.6 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

Os **criterios de promoción** serían os seguintes:

- A media das tres avaliacións ten que alcanzar o 5 para superar a materia na avaliación final ordinaria.
- Cada avaliación consta de dúas ou tres notas parciais, segundo a extensión da mesma. Para alcanzar o aprobado se debe alcanzar a media de 5. Dado que se trata dunha materia con contidos non progresivos, o alumnado que non alcance unha nota mínima de 3.5 non poderá alcanzar o aprobado na avaliación ou trimestre, pero sí en posteriores recuperacións.
- Os alumnos teñen dereito a unha proba de recuperación por avaliación, que abarcará únicamente os parciais suspensos (cualificación inferior a 5). Igualmente, o alumnado que non alcance a media de 5 no conxunto das avaliacións (incluíndo a nota de recuperación da 3º), terá a posibilidade de realizar unha proba final de recuperación previa á avaliación final ordinaria de 2º de BAC. Esta proba será voluntaria e terá un carácter global, versando sobre todos os contidos do programa (independentemente de que teña algún parcial superado).
- A Avaliación Extraordinaria consta dunha única proba onde o alumnado debe alcanzar un 5 para aprobar.

No caso dunha volta a un confinamento absoluto (**non presencialidade**), os instrumentos de avaliación modificaríanse do seguinte xeito:

As probas escritas poderían manterse no caso da semipresencialidade, de maneira que non se alterarían as ponderacións establecidas para cada instrumento (90% as probas escritas, 10% os traballos e comentarios).

O peso das probas escritas na nota final de cada avaliación veríase afectado dependendo do número de probas presenciais realizadas. Así, se nun trimestre se fixera unha única proba sobre as dúas ou tres previstas, a ponderación da mesma no total da avaliación decendería a

un 70%, mentras que o 30% restante correspondería aos traballos entregados. No caso dun confinamento absoluto, o valor de cada instrumento veríase sensiblemente afectado: as probas serían orais a través de webex, pasando a contar un 60%; mentres que os comentarios pasarían dun 10 a un 30% da nota, e a participación (entendida como “activa”, isto é, o alumnado debe conectarse con audio e vídeo e involucrarse plantexando dúbidas e respondendo a preguntas) nas clases contarían un 10%.

- A **participación activa** na clase a través de videoconferencia terase en conta positivamente (ata un **10%**), e sumarase sempre á porcentaxe alcanzada nas tarefas de cada bloque.
- Elaboración de **traballos prácticos** de distinto formato: presentacións en vídeo, elaboración de traballos en power point sobre un autor, comentarios escritos de obras, etc. Valorarase o manexo do vocabulario, a claridade expositiva, a expresión oral ou escrita e o aspecto formal. Contarán un **90%** en caso de non empregarse ningún outro instrumento de avaliación.

Os **criterios de corrección** dos traballos e comentarios serían os seguintes:

METODOLOXÍA, CRITERIOS DE CORRECCIÓN E VALORACIÓN DAS ACTIVIDADES DE REFORZO E AMPLIACIÓN				
COMENTARIOS E TRABALLOS	0 - 4,9	5 -6,9	7 - 8,9	9 -10
Orixinalidade. Penalízase a reprodución directa ou duplicado a partir de calqueira tipo de fonte.	Transcribe boa parte do texto, incluídas ideas básicas que imprescindibles para identificar a obra ou o estilo.	Alterna a produción propia con insercións literais de outras publicacións.	Transcribe partes ailladas pero de forma anecdótica, primando en todo momento a factura persoal.	Orixinalidade practicamente absoluta.
Estructura: Fundamenta as características xerais de cada estilo fundamentándose nos elementos propios da obra tratada. Manexa a terminoloxía con coherencia narrativa.	Expón as obras por separado sin entrar en comparacións. Non relaciona os elementos da obra co estilo. Non segue as partes dun comentario.	Consegue extraer algunhas diferencias de estilo fundamentándose nos elementos da obra ou obras presentadas. Respeto a estrutura propia dos comentarios.	Compara cada elemento da obra ou obras tratadas para fundamentar as características de cada estilo. Mostra calidade na expresión escrita e no manexo da terminoloxía.	Combina unha estrutura adecuada coa calidade narrativa. Consigue extraer en todo momento as características propias do estilo ou do autor en base aos elementos da obra.

Contextualización. Relaciona as características da obra ou do autor dentro dun determinado contexto histórico e cultural.	Contextualización demasiado xenérica ou ben cargada de datos intrascendentes. Non aporta argumentos que permitan explicar a obra.	Aporta algunhas ideas de carácter histórico, cultural ou biográfico que permiten interpretar a obra.	Relaciona coherentemente as características da obra co contexto histórico e cultural na que se inscribe.	Contextualiza correctamente a obra e aporta datos concretos que permiten entender o significado profundo da obra.
---	---	--	--	---

Recuperacións: Poderanse establecer probas de coñecemento ou probas orais para o alumnado con algunha parte suspensa, sempre que sexa posible tecnicamente. Neste caso, a nota sería a media entre dita proba, que contaría un 60%, a entrega de comentarios (30%), e a participación nas clases telemáticas (10%). Cada alumno deberá presentar traballos unicamente da avaliación que teña suspensa.

5.7 Medidas de atención á diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital.

En principio, ao tratarse dunha materia de Bacharelato, enténdese que as medidas de atención á diversidade que esixan algún tipo de apoio ou adaptación curricular só se necesitarían nalgún caso moi extraordinario, e sempre seguindo os informes e indicacións do departamento de Orientación. En calquera caso, sempre que se aprecien casos nos que o proceso para acadar os estándares de aprendizaxe sexa máis lento ou dificultoso, artellaranse as actividades de reforzo necesarias, ou ben axeitaranse as formas ou instrumentos de avaliación, ou a organización de traballo en aula. Entre estas medidas destacamos:

Centradas na aula e nas tarefas:

- Comprobar e preguntarlle con frecuencia si se atopa no lugar da clase axeitado e si recibe a información de forma correcta.
- Axudar a evitar as distraccións.
- Escribir os puntos clave e as palabras novas ao principio da clase, podería axudarlle a seguir as explicacións.
- Asegurarse de que entende o que lle pides.
- Anticipar o material escrito necesario para seguir a clase, se procede.
- Se ten que ler en voz alta, proporcionarlle a lectura con antelación para que a poida preparar.
- Asegurarse que entende as tarefas.

- Adaptar os libros de lectura ao seu nivel lector e ás súas preferencias
- Trasladarlle con antelación e si é posible, información xenérica sobre cómo serán os modelos de exame, estrutura, forma de complementalo, etc..
- Axudarlle a revisar as respostas nas probas ou tarefas escritas.
- Axudarlle a mellorar hábitos e técnicas de estudo.
- Claridade nas instrucións.
- Máis tempo para as tarefas e/ou probas escritas e/ou orais, se fose preciso.
- Seguemento e/ou supervisión diaria do seu traballo.
- Promover actuacións que axuden a mellorar a velocidade lectora e o emprego axeitado das regras que o axunden a corrixir os erros ortográficos.
- Mellora da atención e concentración. Focalizar con cambios p.ex; no ton da voz.
- Explicacións que conleven aclaración das posibles dúbidas.

Centradas na autoestima e na motivación:

- Recoñecemento do proceso aínda que os resultados non sempre sexan positivos.
- Favorecer e incrementar a súa autoestima, confianza e motivación. Facer comentarios en positivo na realización e implicación das tarefas.
- Facerlle ver que somos conscientes e respectuosos coas súas dificultades e que pode e debe ter as mesmas posibilidades que os compañeiros/as.
- Evitar apreciacións en alto.
- Poñer en valor os seus puntos fortes.

Tamén proporanse actividades de ampliación, lecturas optativas para afondar nas temáticas, liñas de traballo de investigación... para aquel alumnado que amose un maior interese na materia (ou en aspectos concretos da mesma) e que queira avanzar nela.

En atención ao posible escenario de confinamento levarase a cabo un control das alumnas e alumnos con dificultades de conexión por falta de medios físicos (ordenador, tableta) en colaboración coas titorías e a dirección do centro e o Concello da Pobra do Caramiñal, facilitándoselles os dispositivos precisos para suplir esas carencias. Todas as actividades e a impartición de novos temas ou de bloques de repaso e recuperación centraranse nunha metodoloxía a distancia, que usa plataformas diversas, principalmente: correo electrónico con dominio do centro educativo e a aula virtual da páxina web do centro, así como a plataforma Cisco Webex para as posibles videoconferencias.

6 HISTORIA DE ESPAÑA: SEGUNDO CURSO BACHARELATO.

6.1 Introducción e contextualización.

A materia de Historia de España impártese nos dous grupos existentes de segundo de Bacharelato: o grupo A de 15 alumnos e o de B de 14 alumnos. A referencia destes grupos son boas, tanto no que se refire á convivencia como ao rendemento académico, polo que as expectativas sobre os resultados académicos e o traballo na aula para este curso son positivas.

6.2 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

A nosa programación didáctica ten como fin último un óptimo manexo de aqueles recursos que sirvan ao alumnado a comprender e integrarse na realidade cultural, social e económica do mundo actual e no contexto social no que viven. Como docentes, trataremos de desenvolver aquelas capacidades entre o alumnado que consideramos necesarias para acadar a nosa meta, tendo en conta as diferentes características das nosas alumnas e alumnos.

Partindo desta base, o camiño é contribuír ao desenvolvemento global do nivel do alumnado en canto ás competencias clave, a saber:

- **Comunicación lingüística (CCL):** traballo da expresión escrita e oral do alumnado a través da elaboración de composicións históricas, elaboración de temas referidos á Historia de España desde o Neolítico ata o século XVIII, confección dun glosario de termos específicos da materia, chuvia de ideas....
- **Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT):** a través do comentario de diferentes gráficas, táboas de datos numéricos, estatísticas, etc.
- **Competencia dixital (CD):** empregando as tics no ámbito educativo, tanto por parte do docente como por parte do alumnado, por medio do visionado de material audiovisual relacionado coa materia tanto, tanto de tipo histórico como contemporáneo.
- **Aprender a aprender (CAA):** a través de diferentes actividades de investigación e ampliación que se lles proporá aos alumnos e alumnas.
- **Competencias sociais e cívicas (CSC):** nunha materia como Historia de España, o traballo desta competencia será unha constante ao longo de todas as sesións do curso, sendo baixo a nosa consideración, a base da nosa materia.
- **Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE):** a través das diferentes discusións e debates que propoñeremos na aula, así como tamén a través dos diferentes traballos grupais e individuais do curso.
- **Conciencia e expresións culturais (CCEC):** a través do análise directo e indirecto das formas artísticas e culturais presentes no currículo.

6.3 Concreción, de ser o caso, dos obxectivos para o curso.

Desde a nosa programación, un obxectivo fundamental será aportar unha serie de recursos ou competencias que axuden aos alumnos e alumnas a comprender a dinámica do mundo actual no que viven. Xunto a este, debemos mencionar outros obxectivo á hora de levar a cabo a nosa práctica educativa.

Sen obviar que a materia de Historia de España xunto co resto das materias contribúe a acadar os obxectivos fixados para a etapa educativa, entendemos que a nosa contribución, seguindo o currículo oficial do Bacharelato, centrarase de xeito especial nos seguintes: -Exercer a cidadanía democrática e adquirir una conciencia cívica responsábel, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

-Consolidar una madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsábel e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

-Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e impulsar a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia.

-Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

-Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

-Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

-Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución.

-Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

6.4 Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de:

6.4.1 Temporalización.

1ª AVALIACIÓN (9 Set-22 dec)		
1º PARCIAL	TEMAS (1-3)	<i>O Neolítico Os pobos prerromanos da Península Ibérica Conquista e romanización da Península Ibérica</i>
	COMPOSICIÓNS (1-4)	<i>A crise da monarquía absoluta As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812 A Restauración de Fernando VII A construción do Estado Liberal (reinado de Isabel II)</i>
2º PARCIAL	TEMAS (4-6)	<i>A monarquía visigoda Os musulmáns na península ibérica Reconquista e repoboación</i>
	COMPOSICIÓNS (5-8)	<i>Revolución Gloriosa e Constitución de 1869 I República A Restauración A cuestión nacional no último terzo do S.XIX</i>

2ª AVALIACIÓN (9 xan-30 mar)		
1º PARCIAL	TEMAS (7-9)	<i>O réxime feudal e a sociedade estamental As crises baixomedievais A nova monarquía dos Reis Católicos</i>
	COMPOSICIÓNS (9-13)	<i>A Reforma Agraria liberal Os principais sectores industriais e o ferrocarril O movemento obreiro A crise da Restauración (1898-1914) A crise de 1917 e a Guerra de Marrocos</i>
2º PARCIAL	TEMAS (10-12)	<i>O Imperio español no S.XVI A crise do S.XVII Economía e sociedade na Galicia dos Austrias</i>
	COMPOSICIÓNS (14-17)	<i>Didadura de primo de Rivera Establecemento da II República As reformas da II República A Guerra Civil Española</i>

3ª AVALIACIÓN (11 abril-26 maio?)		
EXAMEN ÚNICO	TEMAS (13-16)	<i>O cambio dinástico e a Guerra de Sucesión Española</i> <i>Os decretos de Nova Planta e os seus efectos</i> <i>O reformismo borbónico en Galicia</i> <i>A Ilustración en España (Ilustración e Despotismo Ilustrado)</i>
	COMPOSICIÓNS (18-22)	<i>O franquismo: características e institucionalización</i> <i>Franquismo: formas de oposición ao Réxime</i> <i>Franquismo: política económica</i> <i>A Transición</i> <i>A consolidación da democracia (gobiernos da UCD e PSOE)</i>

6.4.2 Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Os estándares de aprendizaxe presentan un carácter observable, medible e avaliábel a través das diferentes tarefas, actividades ou probas. De tal xeito que, o grao mínimo para superar a materia consistirá non na superación de un determinado estándar, senón nunha graduación de cada un deles. Para iso, deseñaremos a seguinte rúbrica aplicable a cada estándar para que nos permitan medir o grao de consecución de cada un deles, puidendo observar a súa gradación no cadro de concreción dos estándares de aprendizaxe (6.4.4). Do mesmo xeito, recolleemos unha concreción dos procedementos e instrumentos de forma abreviada para cada estándar de aprendizaxe no cadro do punto 6.4.4.

	Excelente 5	Moi avanzado 4	Avanzado 3	Satisfactorio 2	Básico 1
Compresión Do estándar de aprendizaxe 25%	Entende completamente e é capaz de chegar a conclusións	Entende o estándar e, normalmente chega ás conclusións esperadas	Entende o estándar, pero non sempre chega a conclusións	Entende parcialmente o estándar, chegando a conclusións o 50% das veces	Entende parcialmente chegando a conclusións menos do 25% das veces.
Explicación Do estándar de aprendizaxe 25%	Pode explicalo coas súas palabras e empregando tamén vocabulario técnico/específico	Explica coas súas palabras, de xeito coloquial, pero coherente	Non reproduce memorísticamente, realiza unha explicación cas súas palabras, pero non sempre chega a unha explicación coherente	Reproduce memorísticamente pero non sempre chega a unha explicación coherente	Reproduce memorísticamente partes do estándar sen chegar a unha explicación coherente.
Aplicación Fai unha aplicación práctica do estándar nas actividades 25%	Sempre, tanto inmediatamente despois das explicacións como mesturando actividades vinculadas a outros estándares	Si, sempre nas actividades individualizadas e >75% das veces nas que se mesturan con actividades vinculadas a outros estándares	Si, case na totalidade das actividades individualizadas e >50% das veces que se mesturan con actividades vinculadas a outros estándares	Entre o 25-50% das veces que están individualizados e >25% das veces en actividades onde se mesturan con outros estándares	Un 25% das veces ou menos cando están individualizados, e ao redor do 10% cando se mesturan con actividades vinculadas a outros estándares
Relación Relaciona o estándar con outros 25%	Si, sempre	Si, sempre que se traballan os estándares de forma conxunta. Se non son consecutivas, relaciónaos o 75% das veces	A maior parte das veces	Soamente se as actividades son consecutivas	Un 25% das veces ou menos

6.4.3 Procedementos e instrumentos de avaliación.

Para a avaliación da consecución dos estándares de aprendizaxe por parte do alumnado presentamos o seguinte cadro no que se mostran os diferentes procedementos e instrumentos á hora de avaliar ao alumnado:

Procedementos de avaliación (PA)		Instrumentos de avaliación (IA)	Criterios de cualificación
Observación sistemática (O)	Traballo diario na aula	Ficha de rexistro persoal do/a alumno/a (F)	5%
Traballo diario (TD)	Dentro e fóra da aula. Elaboración de composicións históricas a partir de documentos que poden ser textos, gráficas ou táboas de datos.	Ficha do rexistro persoal do/a alumno/a (F) Rúbricas	
Probas escritas (P)	Probas co modelo de exame da ABAU.	Proba Escrita (PE)	95%

6.4.4 Currículo e relacións internas entre os seus elementos.

(Ver táboas nas páxinas seguintes)

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
Bloque 0: Como se escribe a Historia. Criterios comúns							
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ g ■ h ■ i ■ l ■ m 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B0.1. Localizar fontes primarias (históricas) e secundarias (historiográficas) en bibliotecas, internet, etc., e extraer información salientable sobre o tratado, valorando criticamente a súa fiabilidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB0.1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CD ■ CAA ■ CSC ■ CSIEE ■ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Transversal 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i ■ l 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B0.2. Análise e comentario de fontes. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B0.2. Elaborar mapas e liñas de tempo, localizando as fontes adecuadas, utilizando os datos proporcionados ou servíndose dos coñecementos xa adquiridos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB0.2.1. Representa unha liña do tempo situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Transversal 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
■ h ■ i ■ l	■ B0.3. Utilidade das fontes.	■ B0.3. Comentar e interpretar fontes primarias (históricas) secundarias (historiográficas), relacionando a súa información cos coñecementos previos.	■ HEB0.3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas.	■ CMCCT ■ CAA ■ CSC	■ 3	■ Transversal	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
■ d ■ e ■ h ■ i ■ l	■ B0.4. Mapas e liñas do tempo.	■ B0.4. Recoñecer a utilidade das fontes para o/a historiador/a, á parte da súa fiabilidade.	■ HEB0.4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.	■ CMCCT ■ CAA ■ CSC	■ 3	■ Transversal	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
Bloque 1. A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía Visigoda (711)							
■ d ■ e ■ h	■ B1.1. Da prehistoria á monarquía visigoda:	■ B1.1. Explicar as características dos principais feitos e procesos	■ HEB1.1.1. Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as	■ CCL ■ CCS	■ 2	■ Setembro	■ PA: O, TD □ □

		históricos da Península Ibérica desde a prehistoria ata a	causas do cambio.				
--	--	---	-------------------	--	--	--	--

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ i ■ l ■ n ■ p 	prehistoria (evolución do Paleolítico ao Neolítico; pintura cantábrica e levantina; importancia da metalurxia); configuración das áreas celta e ibérica (Tartesos, indoeuro-peos e colonizadores	desaparición da monarquía visigoda, e identificar as súas causas e consecuencias.					<ul style="list-style-type: none"> ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.2. Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura levantina. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Setembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.3. Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CMCCT ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Setembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.4. Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Setembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	orientais; cultura castrexa); Hispania romana (conquista e romanización da Península; legado cultural romano; exemplo galego); monarquía visigoda (ruralización da		<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.5. Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CCEC 	■ 2	■ Outubro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.6. Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CAA ■ CSC 	■ 2	■ Outubro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.7. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CCEC 	■ 2	■ Outubro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	economía; poder da Igrexa e a nobreza).		<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.8. Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CCEC 	■ 2	■ Outubro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.9. Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Outubro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB1.1.10. Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CD ■ CAA ■ CSIEE ■ CCEC 	■ 3	■ Outubro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

			■ HEB1.1.11. Representa unha liña do	■ CMCCT	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD
--	--	--	--------------------------------------	---------	-----	-----------	-------------

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
			tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	■ CAA ■ CSC			□ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB1.1.12. Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións.	■ CCL ■ CSC □	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Bloque 2. A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)

■ d ■ e ■ h ■ i	B2.1.Al-Andalus: conquista musulmá da Península;	■ B2.1. Explicar a evolución dos territorios musulmáns na Península, describindo as súas etapas políticas e os	■ HEB2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
--------------------------	--	--	---	----------------	-----	-----------	--------------------------------------

■ n	evolución política de Al-Andalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte.	cambios económicos, sociais e culturais que introduciron.	■ HEB2.1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais	■ CMCCT ■ CAA	■ 2	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □
-----	--	---	--	------------------	-----	-----------	-----------------------

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
			acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns.	■ CSC			■ IA: PE, F
			■ HEB2.1.3. Describe a evolución política de Al-Andalus.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus.	■ CCL ■ CSC ■ CCEC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h 	<p>B2.2. Os reinos cristiáns do século XIII ao XV: evolución política; nacemento das</p>	<p>■ B2.2. Explicar a evolución e configuración política dos reinos cristiáns, en</p>	<p>■ HEB2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<p>■ 2</p>	<p>■ Outubro</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
---	--	---	---	--	------------	------------------	--

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ i ■ p 	<p>Cortes. Os reinos cristiáns na baixa Idade Media (séculos XIV e XV):</p> <p>diferente evolución organización política das coroas de Castela, Aragón e Navarra. Proceso</p>	<p>relación co proceso de reconquista e o concepto patrimonial da monarquía.</p>	<p>■ HEB2.2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<p>■ 2</p>	<p>■ Outubro</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<p>■ HEB2.2.3. Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate da Idade Media.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<p>■ 2</p>	<p>■ Outubro</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<p>■ HEB2.2.4. Comenta o ámbito territorial e as características</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA 	<p>■ 2</p>	<p>■ Outubro</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □

	de reconquista e repoboación.		de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias.	■ CSC			□ ■ IA: PE, F
■ d ■ e	■ B2.3. Os reinos cristiáns na Idade Media: réxime señorial	■ B2.3. Diferenciar as tres grandes fases da evolución económica dos	■ HEB2.3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
■ h ■ i ■ p	e sociedade estamental. Tensións sociais.	reinos cristiáns durante toda a Idade Media (estancamento, expansión e crise), e sinalar os seus factores e as súas características.					■ IA: PE, F
■ d ■ e ■ h ■ i ■ p	■ B2.4. Os reinos cristiáns na Idade Media: estancamento expansión	■ B2.4. Analizar a estrutura social dos reinos cristiáns e describir o réxime señorial e as características da	■ HEB2.4.1. Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.	■ CCL ■ CMCCT ■ CSC	■ 2	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

	económica. Crises agraria e demográfica.	sociedade estame-ntal.					
■ d ■ e ■ g	■ B2.5. O Camiño de Santiago. Unha cultura plural: cristiáns, musulmáns e xudeus.	■ B2.5. Describir as relacións culturais de cristiáns, musulmáns e xudeus, e especificar as	■ HEB2.5.1. Describe o labor dos centros de tradución.	■ CCL ■ CSC ■ CCEC	■ 2	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
■ h ■ m ■ n ■ p	Manifestacións artísticas.	súas colaboracións e as influencias mutuas.	■ HEB2.5.2. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.	■ CCL ■ CD ■ CAA ■ CSIEE ■ CCEC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
Bloque 3. A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)							
■ d	■ B3.1. Os Reis	■ B3.1. Analizar o	■ HEB3.1.1. Define o concepto de	■ CCL	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD

<ul style="list-style-type: none"> ■ e ■ h ■ i ■ p 	Católicos: unión dinástica de Castela e Aragón; reorganización do Estado; política relixiosa; conquista de Granada; descuberta de América; incorporación de Navarra; relacións con Portugal.	reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna, e identificar as reminiscencias medievais e os feitos salientables que abren o camiño á modernidade.	unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado.	■ CSC			□ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
			■ HEB3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.	■ CCL ■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Outubro	■ PA: O, TD ■ IA: PE, F

■ d ■ e ■ h ■ i	■ B3.2. Auxe do Imperio no século XVI: dominios de Carlos I e de Filipe II; modelo político dos Austrias; conflitos internos; conflitos relixiosos no seo do Imperio; conflitos exteriores; exploración e colonización de América e do Pacífico; política económica respecto a América; a revolución dos prezos	■ B3.2. Explicar a evolución e a expansión da monarquía hispánica durante o século XVI, diferenciando os reinados de Carlos I e Filipe II.	■ HEB3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.	■ CCL ■ CAA ■ CSC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB3.2.2. Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o século XVI.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB3.2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e	■ CCL ■ CAA	■ 2	■ Outubro	■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato								
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación		Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	e o custo do Imperio.			a poboación americana.	■ CSC			■ IA: PE, F

■ d ■ e ■ h ■ i	■ B3.3. Crise e decadencia do Imperio no século XVII: os validos; expulsión dos mouriscos; proxectos de reforma de Olivares; guerra dos Trinta Anos e perda da hexemonía en Europa en favor de Francia; rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o problema sucesorio; crise demográfica e económica.	■ B3.3. Explicar as causas e as consecuencias da decadencia da monarquía hispánica no século XVII, relacionando os problemas internos, a política exterior e a crise económica e demográfica.	■ HEB3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB3.3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB3.3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa.	■ CCL ■ CSC ■ CAA	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecu	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación

					ció n		(IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ g ■ h ■ i ■ m ■ n ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B3.4. Século de Ouro español: do Humanismo á Contrarreforma; Renacemento e Barroco na literatura e na arte. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B3.4. Recoñecer as grandes achegas culturais e artísticas do Século de Ouro español, extraendo información de interese en fontes primarias e secundarias (en bibliotecas, internet, etc.). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB3.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CD ■ CAA ■ CSC ■ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Novembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<p>Bloque 4. España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)</p>							
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B4.1. Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: unha contenda civil e europea; a Paz de 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B4.1. Analizar a Guerra de Sucesión española como contenda civil e europea, e explicar as 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB4.1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Novembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos

					Consecu ció n		de avaliación (IA)
■ i	Utrecht e o novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia.	súas consecuencias para a política exterior española e a nova orde internacional.	■ HEB4.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	■ CMCCT ■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB4.1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
■ d ■ e ■ h ■ i ■ p	■ B4.2. Reformas institucionais: novo modelo de Estado; Administración en América; Facenda Real; relacións Igrexa- Estado.	■ B4.2. Describir as características do novo modelo de Estado, especificando o alcance das reformas promovidas polos primeiros monarcas da dinastía borbónica.	■ HEB4.2.1. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxecti- vos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen- cias clave	Grao Mínimo	Temporali- zación	Procedemen- tos (PA) e

					de Consecu ció n		instrumentos de avaliación (IA)
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB4.2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CAA 	■ 2	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB4.2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B4.3. Economía e política económica: recuperación 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B4.3. Comentar a situación inicial dos sectores económicos, 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

	Historia de España. 2º de bacharelato						
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen-	Grao Mínimo	Temporali-	Procedementos (PA) e

				cias clave	de Consecu ció n	zación	instrumentos de avaliación (IA)
■ h ■ i ■ m ■ p	demográfica; problemas da agricultura, a industria e o comercio; liberalización do comercio con América.	detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica.		■ CAA			■ IA: PE, F
			■ HEB4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB4.3.3. Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América.	■ CCL ■ CSC	• 2	-Novembro	▪ PA: O, TD □ □ ▪ IA: PE, F
— d — e — h — i — m — p	■ B4.4. Engalaxe económica de Cataluña. Estancamento económico de Galicia.	■ B4.4. Explicar a engalaxe económica de Cataluña, en comparación coa evolución económica do resto de España.	■ HEB4.4.1. Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

	Historia de España. 2º de bacharelato						
Obxecti- vos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competen-	Grao Mínimo	Temporali-	Procedemen- tos (PA) e

				cias clave	de Consecu ció n	zación	instrumentos de avaliación (IA)
■ d ■ e ■ h ■ i ■ p	■ B4.5. A Ilustración en España e Galicia: proxectistas, anovadores ilustrados; despotismo ilustrado; novo concepto de educación; Sociedades Económicas de Amigos do País; prensa periódica.	■ B4.5. Expor os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando as súas vías de difusión.	■ HEB4.5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado.	■ CCL ■ CAA ■ CSC ■ CCEC	■ 3	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB4.5.2. Razona a importancia das Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración.	■ CCL ■ CSC ■ CCEC	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Bloque 5. A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo

■ d	■ B5.1. Impacto da	■ B5.1. Analizar as	■ HEB5.1.1. Resume os cambios que	■ CCL	■ 2	■ Novembro	■ PA: O, TD
-----	--------------------	---------------------	-----------------------------------	-------	-----	------------	-------------

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ e ■ h ■ i ■ p 	Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia.	relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.	experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CSC 			<ul style="list-style-type: none"> □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Novembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ a ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B5.2. Comentar o labor lexislador das Cortes de Cádiz, en relación co ideario do liberalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Novembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Novembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
							■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<p>■ B5.3. Reinado de Fernando VI: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista.</p>	<p>■ B5.3. Describir as fases do reinado de Fernando VII, e explicar os principais feitos de cada unha.</p>	<p>■ HEB5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<p>■ HEB5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<p>■ HEB5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ CMCCT ■ CAA ■ CSC 	■ 2	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	■ 3	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B5.4. Explicar o proceso de independencia das colonias americanas, diferenciando as súas causas e as súas fases, así como as repercusións económicas para España. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Novembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ g ■ h ■ i ■ l ■ m ■ n 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B5.5. A obra de Goya como testemuño da época. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B5.5. Relacionar as pinturas e os gravados de Goya cos acontecementos deste período, e identificar nelas o reflexo da situación e os feitos contemporáneos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CD ■ CSC ■ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Novembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<p>Bloque 6. A conflictiva construción do Estado liberal (1833-1874)</p>							
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B6.1. Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais. ■ HEB6.1.2. Especifica as causas e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CAA ■ CSC ■ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Decembro ■ Decembro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F ■ PA: O, TD

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.	tempo e as súas consecuencias.	consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas.	■ CSC			□ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúala nela os principais acontecementos históricos.	■ CMCCT ■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Decembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
■ d ■ e ■ h ■ i ■ p	■ B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos;	■ B6.2. Analizar a transición definitiva do Antigo Réxime ao réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicar o protagonismo dos militares e especificando os cambios políticos, económicos e sociais.	■ HEB6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Decembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Decembro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.		<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	■ 2	■ Decembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	■ 3	■ Decembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CCEC 	■ 2	■ Decembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B6.3. Proceso constitucional 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B6.3. Explicar o proceso constitucional durante o reinado de Isabel II, en relación coas correntes 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA 	■ 2	■ Decembro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
■ h ■ i	al.	ideolóxicas dentro do liberalismo e a súa loita polo poder.		■ CSC			■ IA: PE, F
■ d ■ e ■ h ■ i ■ p	■ B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba,	■ B6.4. Explicar o Sexenio Democrático como período de procura de alternativas democráticas á monarquía isabelina, especificando os grandes conflitos internos e externos que desestabilizaron o país.	■ HEB6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Xaneiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Xaneiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Xaneiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	terceira guerra carlista e insurrección cantonal.						
<ul style="list-style-type: none"> ■ c ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B6.5. Describir as condicións de vida das clases traballadoras e os inicios do movemento obreiro en España, en relación co desenvolvemento do movemento obreiro internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Xaneiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	xurdimento das correntes anarquista e socialista.						
Bloque 7. A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)							
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.1. Explicar o sistema político da Restauración, distinguindo a súa teoría e o seu funcionamento real. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Xaneiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Xaneiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	; queda de partidos, caciquismo e fraude electoral.		<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Xaneiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CMCCT ■ CAA ■ CSC 	■ 2	■ Xaneiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.2. Analizar os movementos políticos e sociais excluídos do sistema, especificando a súa evolución durante o período estudado. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC ■ CCEC 	■ 2	■ Xaneiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA 	■ 2	■ Xaneiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	obreiro.		evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CSC ■ CCEC 			<ul style="list-style-type: none"> ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.3. Describir os principais logros do reinado de Afonso XII e a rexencia de María Cristina, inferindo as súas repercusións na consolidación do novo sistema político. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Xaneiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Xaneiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.4. Perda das 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B7.4. Explicar o desastre colonial e a crise do 98, identificando as súas 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Xaneiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
■ e ■ h ■ i	derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo.	causas e as súas consecuencias.		■ CSC			□ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as consecuencias territoriais do Tratado de París.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.	■ CCL ■ CSC ■ CCEC	■ 3	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
Bloque 8. Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente							
■ d	■ B8.1. Lento crecemento	■ B8.1. Explicar a evolución demográfica de España ao longo do	■ HEB8.1.1. Identifica os factores do lentocrecemento demográfico	■ CCL	■ 2	■ Febreiro	■ PA: O, TD □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ e ■ h ■ i ■ l ■ p 	<p>da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.</p>	<p>século XIX, comparando o crecemento da poboación española no seu conxunto co de Cataluña e o dos países máis avanzados de Europa.</p>	español no século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CSC 			<ul style="list-style-type: none"> □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC □ □ □ □ □ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B8.2. Economía española no XIX: 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B8.2. Analizar os sectores económicos e especificar a situación herdada, as transformacións de signo liberal e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ i ■ l ■ p 	agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos);	as consecuencias que se derivan delas.	■ HEB8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 3	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	■ 3	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA 	■ 3	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	<p>rede de ferrocarrís); comercio (proteccións fronte a librecambio); finanzas (a peseta como unidade monetaria); desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos</p>			■ CSC			■ IA: PE, F
			■ HEB8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.	■ CCL ■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	estranxeiros. O caso galego.		<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB8.2.9. Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
Bloque 9. A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)							
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.1. Intentos de modernización do 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.1. Relacionar o rexeneracionismo xurdido da crise do 98 co revisionismo político dos primeiros gobernos, e especificar 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	■ Febreiro	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ i ■ p 	<p>sistema: revisionismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluces.</p>	<p>as súas actuacións importantes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CMCCT ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.2. Quebra do sistema: impacto dos aconteceme 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.2. Analizar as causas da quebra do sistema político da Restauración e identificar os factores internos e os externos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
■ i	ntos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique " en Andalucía).		■ HEB9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Febreiro	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.3. Explicar a ditadura de Primo de Rivera como solución autoritaria á crise do sistema, e describir as súas características, etapas e actuacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC □ □ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Febreiro 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.4. Crecemento económico e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B9.4. Explicar a evolución económica e demográfica no primeiro terzo do século XX, en 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ h ■ i ■ p 	cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasame	relación coa situación herdada do século XIX.					■ IA: PE, F
			■ HEB9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	nto de poboación da agricultura á industria.						
Bloque 10. A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)							
■ d ■ e ■ h ■ i	■ B10.1. A II República como solución democrática ao afundimento do sistema da Restauración n.	■ B10.1. Explicar a II República como solución democrática afundimento do sistema político da Restauración, enmarcándoa no contexto internacional de crise económica e conflitividade social.	■ HEB10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30.	■ CCL ■ CAA ■ CSC	■ 3	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.	■ CCL ■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
■ a	■ B10.2.	■ B10.2. Diferenciar as etapas da	■ HEB10.2.1. Resume as reformas	■ CCL	3	1 Marzo	1 PA: O, TD

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
3 b 4 d 5 e 6 h 7 i 8 p	Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restaurador	República ata o comezo da Guerra Civil, especificando os feitos e as actuacións principais en cada unha.	impulsadas durante o bienio reformista da República.	-CSC			IA: PE, F
			HEB10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.	- CCL - CSC	3	Marzo	PA: O, TD IA: PE, F
			HEB10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.	- CCL - CSC	3	Marzo	PA: O, TD IA: PE, F
			HEB10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior.	- CCL - CSC - CAA	3	Marzo	PA: O, TD IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	a e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar).		1 HEB10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.	a CCL b CSC	■ 2	- Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	■ CCL ■ CSC □	■ 2	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
■ b ■ d ■ e	■ B10.3. Guerra Civil: sublevación e	■ B10.3. Analizar a Guerra Civil, identificando as súas causas e as consecuencias, a intervención internacional e o curso dos	■ HEB10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ h ■ i ■ p 	desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.	acontecementos nas dúas zonas.	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
							■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CMCCT ■ CAA ■ CSC 	■ 2	■ Marzo	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ g ■ h ■ i ■ m ■ n ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B10.4. Valorar a importancia da Idade de Prata da cultura española, e expor as achegas das xeracións e das figuras máis representativas. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CD ■ CAA ■ CSC ■ CSIEE ■ CCEC 	■ 3	■ Marzo	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
Bloque 11. A ditadura franquista (1939-1975)							

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ b ■ c ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B11.1. Analizar as características do franquismo e a súa evolución no tempo e especificar as transformacións políticas, económicas e sociais que se produciron, en relación coa cambiante situación internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Marzo 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo		o remate da Guerra Civil ata 1959.				■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Marzo	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.	■ CCL ■ CSC ■ CAA	■ 2	■ Abril	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.8. Explica a política	■ CCL	■ 3	■ Abril	■ PA: O, TD

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
	(inestabilida de política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973).		económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país.	■ CSC			□ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas.	■ CCL ■ CSC	■ 3	■ Abril	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.	■ CCL ■ CSC	■ 2	■ Abril	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			■ HEB11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	■ CMCCT ■ CAA ■ CSC	■ 2	■ Abril	■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ b ■ d ■ e ■ g ■ h ■ i ■ m ■ p 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B11.2. Describir a diversidade cultural do período, distinguindo as súas manifestacións. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CC ■ L ■ CD ■ CSI ■ EE ■ CCE ■ C 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
Bloque 12. Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)							
<ul style="list-style-type: none"> ■ a ■ b ■ d 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.1. Transición á democracia: crise 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.1. Describir as dificultades da transición á democracia desde o franquismo nun contexto de crise económica, e explicar as medidas 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ e ■ h ■ i ■ p 	<p>económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas s.</p>	<p>que permitiron a celebración das primeiras eleccións democráticas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ a 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.2. Período 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.2. Caracterizar o novo modelo de Estado democrático 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □

		establecido	da				
--	--	-------------	----	--	--	--	--

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ b ■ c ■ d ■ e ■ h ■ i ■ p 	constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia.	na Constitución de 1978, especificando as actuacións previas encamiñadas a alcanzar o máis amplo acordo social e político.	Constitución de 1978 e as súas características esenciais.	<ul style="list-style-type: none"> ■ CSC 			<ul style="list-style-type: none"> □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ a ■ b ■ c 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.3. Governos constituicionais: problema do 	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.3. Analizar a evolución económica, social e política de España desde o primeiro Goberno constitucional de 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.3.1. Elabora un esquema coas etapas políticas desde 1979 ata a actualidade, segundo o partido no poder, e sinala os principais acontecementos de cada unha 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

		1979 ata a aguda crise económica iniciada en 2008,	delas.				
--	--	--	--------	--	--	--	--

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
<ul style="list-style-type: none"> ■ d ■ e ■ h ■ i 	terrorismo; golpe de Estado frustrado de 1981; ingreso na OTAN; plena integración en Europa.	sinalando as ameazas máis salientables ás que se enfrenta e os efectos da plena integración en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.3.2. Comenta os feitos máis salientables do proceso de integración en Europa e as consecuencias para España desta integración. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CAA ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.3.3. Analiza a evolución económica e social de España desde a segunda crise do petróleo en 1979 ata o comezo da crise financeira mundial de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 2 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.3.4. Analiza o impacto da ameaza terrorista sobre a normalización democrática de España, describe a xénese e evolución das organizacións terroristas que actuaron desde a transición democrática ata os nosos días (ETA, GRAPO, etc.) e 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ■ 3 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Abril 	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F

			reflexiona sobre outros temas relacionados: a cidadanía				
--	--	--	---	--	--	--	--

Historia de España. 2º de bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave	Grao Mínimo de Consecución	Temporalización	Procedementos (PA) e instrumentos de avaliación (IA)
			ameazada, os movementos asociativos de vítimas, a mediación en conflitos, etc.				
			<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.3.5. Representa unha liña do tempo desde 1975 ata os nosos días, e sitúa nela os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CMCCT ■ CAA ■ CSC 	■ 2	■ Abril	<ul style="list-style-type: none"> ■ PA: O, TD □ □ ■ IA: PE, F
<ul style="list-style-type: none"> ■ a ■ b ■ d ■ e ■ h 	1.B12.4. Papel de España no mundo actual.	<ul style="list-style-type: none"> ■ B12.4. Resumir o papel de España no mundo actual, especificando a súa posición na Unión Europea e as súas relacións con outros ámbitos xeopolíticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ HEB12.4.1. Explica a posición e o papel da España actual na Unión Europea e no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ CCL ■ CSC 	■ 2	1) Abril	<ol style="list-style-type: none"> 1. PA: O, TD □ □ 2. IA: PE, F

6.5 Concrecións metodolóxicas que require a materia.

En canto á metodoloxía optaremos por unha combinación de diferentes métodos e estratexias metodolóxicas.

O método de ensinanza expositivo terá tamén protagonismo no noso método de traballo, levando a cabo unha acción comunicativa na que o alumnado tamén participe a través de pequenas intervencións enriquecendo así o traballo do docente. Trataremos de combinar esta metodoloxía co emprego doutras técnicas e métodos que aporten dinamismo á exposición de contidos, como o visionado e presentación dos temas con imaxes e vídeos documentais relacionados coa materia, coa finalidade de facer as clases e a materia en si máis atractivas para o alumnado, captando a súa atención.

O método interrogativo ao longo de toda a programación, sobre todo ao inicio de cada unidade didáctica para comprobar os coñecementos dos que parten os alumnos a través de chuvia de ideas así como tamén a través de preguntas guiadas polo docente despois do visionado dos vídeos e imaxes. Así, trataremos de completar a exposición de contidos aumentando o grao de participación do alumnado expondo cuestións que incentiven a súa motivación, á vez que constrúen e asentando a súa aprendizaxe.

Por último, incluímos tamén o método demostrativo de ensinanza na nosa proposta na que o alumnado “aprenda a facer” diferentes tarefas como a elaboración de composicións históricas e a elaboración dun glosario. Así, trataremos que o alumnado teña unha maior comprensión dos contidos e, ao mesmo tempo, poida preparar dun xeito máis eficiente o exame da ABAU.

6.6 Materiais e recursos didácticos.

Os materiais de referencia do curso serán elaborados polo docente e se lle serán entregados ao comezo do curso (temas cortos). Terán exemplos de todas as composicións históricas tanto de século XIX como do século XX onde, a modo de guía, seguirán un guión e unha serie de pautas para que o alumnado poida elaborar as súas propias composicións a partir dos diferentes documentos que se lle propoña.

Servirá de consulta, sobre todo o referido á selección de textos, o libro de texto recomendado para este curso Alfeirán, X., Brea, A. e Romero, A., Historia de España, 2º curso de bacharelato.

O traballo con textos históricos e fontes documentais será habitual na aula, e, polo tanto, buscaremos e seleccionaremos aqueles documentos máis axeitados aos contidos traballados.

Tamén empregaremos fragmentos de materiais audiovisuais (documentais ou filmes de ficción) así como as procuras de información en internet.

Adaptación de materiais e recursos didácticos en caso de docencia non presencial.

Os materiais a empregar serán os mesmos que no caso do ensino presencial, material elaborado pola profesora, o libro de texto en modo impreso e dixital que xa está a disposición de todo o alumnado, material audiovisual relacionado coa materia e que poderá visualizar o

alumnado dende a súa propia casa e actividades elaboradas pola profesora como exemplos a seguir na preparación das probas de acceso a Universidade.

6.7 Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

Como comentábamnos anteriormente, a avaliación realizarase en dous niveis: o traballo dos alumnos e alumnas e as probas escritas, empregando en cada un deles diferentes procedementos e instrumentos de avaliación. Os criterios de avaliación para cada estándar de aprendizaxe serán os recollidos no propio decreto 86/2015 de 25 de xullo no seu cadro do anexo para a materia. Así, os criterios de cualificación serían os seguintes:

O traballo diario do alumnado (individual) avaliarase a través da observación do docente que quedará reflectida nas fichas individuais do alumnado. Suporá ata o 5 % da nota final de cada avaliación sempre e cando haxa aportacións que se poidan contabilizar neste apartado. En caso contrario, o alumnado será avaliado exclusivamente coas medias das probas parciais realizadas durante a avaliación.

As probas escritas avaliarán á adquisición e asimilación dos diferentes contidos da materia e suporá o 95% da nota final de cada avaliación, ou ben o 100% si non houbera outras aportacións procedentes dos traballos ou das aportacións na clase.

Posto que a proba de avaliación final de bacharelato é o punto de referencia para a preparación desta materia, seguiremos en boa medida a estrutura dos exames da ABAU. O obxectivo destes exames é comprobar a destreza dos alumnos e alumnas á hora de preparar as diferentes partes da proba, ademais de avaliar a súa capacidade de asimilación, transmisión e comprensión dos diferentes contidos. Empregaremos as diferentes rúbricas presentes nos exemplos da Ciuga.

Tomando como referencia, entón, o modelo proposto pola Ciuga para o exame de xuño de 2020 as probas escritas presentaremos nas tres avaliacións terán a seguinte estrutura:

1ª pregunta: Definición de catro termos, a escoller entre seis dos propostos (1 pto, 0,25 c/u)

2ª pregunta: Preguntas curtas de asociación de ideas (1 pto, 0,5 c/u)

3ª pregunta: Temas dos bloques en 30/35 liñas (3 ptos)

4º pregunta: Composición histórica dos séculos XIX ou XX a partir de 3 documentos (5 ptos)

A avaliación será global e terase en conta se o alumno ou alumna responde correctamente ao tema e orientación formuladas e as calidades formais da exposición -claridade expositiva, capacidade crítica, rigor conceptual, emprego de terminoloxía axeitada, redacción e comprensión dos feitos históricos. Ademais, para simular todo o posible á proba ABAU empregaremos as rúbricas expostas na CIUGA como modelo de corrección, sendo o alumnado avaliado segundo os criterios que aí se recollen.

Haberá dúas probas escritas en cada avaliación e un exame de recuperación de cada avaliación non superada. As notas das probas parciais farán media para a nota de cada avaliación e considerarase non superada cando a media das probas non acade o 5.

A nota final será a media das tres avaliacións. No mes de maio os alumnos e as alumnas terán a oportunidade de facer un exame final de recuperación das avaliacións non superadas:

- Os que teñan unha avaliación suspensa poderán recuperala.
- Os que teñan dúas ou máis terán que recuperar a totalidade da materia explicada.
- Na proba extraordinaria de xuño examinaranse da totalidade da materia.

Se algunha avaliación se aproba na recuperación, a nota para facer media será 5, non a nota do exame. Hai que ter as tres avaliacións aprobadas para poder superar a materia.

A proba extraordinaria da materia terá lugar no mes de xuño e terá unha estrutura similar á proba de xuño tendo en conta a proba de ABAU que terá lugar no mes de xullo.

6.8 Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

A avaliación inicial realizarase a comezos do curso, no transcurso da primeira unidade didáctica, na cal iremos observando o nivel tanto xeral (do conxunto do grupo) como individual, para así poder adaptar tanto a nosa metodoloxía como os contidos a traballar aos coñecementos previos do alumnado.

6.9 Medidas de atención á diversidade.

Non se prevé a presenza de alumnado con necesidades especiais pero, de tódolos xeitos, a medida que avance o curso, de advertirse dificultades particulares, trataremos de darlles resposta a través da realización de diversas actividades de reforzo.

6.10 Concreción dos elementos transversais.

Nunha materia como Historia de España, consideramos que podemos aportar ao alumnado moito máis unha formación exclusivamente académica. O estudo da historia pódenos proporcionar unha maior capacidade para comprender os fenómenos sociais dende unha perspectiva global e integradora, así como tamén aprender dos erros dun pasado para non repetilos no futuro, á vez que aporta ao alumnado unha maior integración no seu contexto social.

A través dos contidos, así como das actividades individuais e colaborativas que pensabamos levar a cabo, consideramos que podemos promover a aprendizaxe de elementos transversais que afectan a todos os ámbitos da vida do estudantado, aportando valores que apoiem a liberdade, a igualdade, o pluralismo político e ideolóxico, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, a igualdade entre homes e mulleres, a prevención contra calquera tipo de violencia así como a prevención e resolución de conflitos. Por outra parte, co traballo desempeñado no curso consideramos que tamén aportamos á comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional.

6.11 Actividades complementarias e extraescolares programada.

Non contemplamos facer saídas extraescolares para este curso escolar. Sen embargo, a medida que avancemos no curso, poderemos propoñer algunha actividade que se nos amose interesante sempre que se axuste ao tempo do que dispoñemos para impartir a nosa materia.

6.12 Modificación dos criterios de avaliación e cualificación.

Modificación incorporada ao finalizar o segundo trimestre: a nota da terceira avaliación incluírá a cualificación dun libro de lectura obrigatorio que contará un 10% na nota final. O 90% restante corresponderá á proba escrita previamente establecida na programación da materia de Historia de España.

7 XEOGRAFÍA DE ESPAÑA: SEGUNDO CURSO BACHARELATO.

7.1 Introducción e contextualización.

A Xeografía ocúpase especificamente do espazo, as paisaxes e as actividades que se desenvolven sobre o territorio, e analiza a relación entre a natureza e a sociedade, así como as súas consecuencias. Ten como obxectivo a comprensión do territorio, produto da interrelación de múltiples factores, e, ademais, que o alumnado poida explicar a realidade xeográfica española, con especial atención ao territorio galego, como referente e identidade próxima. Grazas a este coñecemento adquirido, a Xeografía pode transmitir a idea de responsabilidade dentro da sociedade, posto que o ser humano é o principal axente de transformación do medio natural: desta maneira, a materia de Xeografía participa moi profundamente na formación en valores no eido dos principios do desenvolvemento sustentable e o medio, como recurso escaso e non renovable.

O uso dos instrumentos propios desta disciplina (entre outros a cartografía, imaxes ou estatísticas de distinto tipo) achega a posibilidade de analizar e realizar interpretacións globais, sistemáticas e integradas da realidade, identificar as unidades territoriais, as paisaxes e os resultados da actividade humana para poder coñecer e comprender o espazo. Deste xeito, a materia de Xeografía proposta neste curso ten como obxectivos fundamentais dar unha interpretación global e interrelacionada de cada fenómeno xeográfico, e ofrecer os mecanismos que sirvan para dar respostas e explicacións aos problemas do territorio español; unhas aprendizaxes que leven á comprensión da coevolución socioecolóxica dos territorios.

A distribución de contidos que se propón pretende afianzar os coñecementos sobre Xeografía adquiridos na ESO e, por outra banda, afondar no coñecemento da ciencia xeográfica para proporcionar as conexións con opcións posteriores.

A Xeografía de España non pode concivirse só na diversidade que lle proporcionan as comunidades autónomas, senón que é necesario coñecer ademais as interdependencias que a vinculan co resto do mundo, en especial coa Unión Europea (UE), xa que estes aspectos teñen a súa tradución nos procesos de organización do territorio. Os conxuntos espaciais cos que o noso país se relaciona (UE, áreas xeograficamente próximas e outras zonas do mundo cuxos aspectos políticos, sociais e económicos manteñen relacións con España) inclúense nun tema final que contextualizará España nas súas relacións coa UE e co resto do mundo. Ademais, a través destes coñecementos rescátanse os aspectos aprendidos polo alumnado que non deben perderse.

Os primeiros temas conteñen os coñecementos básicos para a construción do coñecemento xeográfico do país e para explicar a variedade de paisaxes de España.

Dado que o alumnado terá que realizar un exame externo da materia ao final do curso dentro das Probas de Acceso á Universidade (PAU), é inevitable que o deseño da materia se vexa fortemente influído polas directrices publicadas polo grupo de traballo de Xeografía da Comisión Interuniversitaria de Galicia (CIUG) para ditas probas (ver <http://ciug.cesga.es/grupos/xeografia.php>).

7.2 Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

-CCL : Competencia en Comunicación Lingüística.- na medida en que a linguaxe é un vehículo natural de comunicación no proceso de ensinanza-aprendizaxe, a competencia en comunicación lingüística resulta imprescindible. O seu desenvolvemento cotiá permitirá ao alumnado perfeccionar aspectos xa traballados na ESO e madurar na súa capacidade de expresión, tanto escrita coma oral:

narrar, disertar e argumentar con corrección ortográfica, léxica e sintáctica; (XHB1.1.1, XHB1.2.1...)

-adquirir un vocabulario preciso e específico da Xeografía que deberá asumir o alumnado, como tamén a capacidade para utilizalo correctamente; (XHB2.1.1, XHB2.7.1...)

-ler, interpretar e escribir diferentes tipos de textos complexos e que resultan fundamentais como elementos de información; ((XHB2.1.1, XHB3.3.1...)

-ser capaces de expoñer clara e sistematicamente as ideas, argumentando con rigor e precisión. (XHB3.4.1, XHB3.9.2...)

-CMCCT : Competencia Matemática e Competencias básicas en Ciencia e Tecnoloxía.- a competencia clave matemática traballárase coa utilización de elementos e razoamentos matemáticos para interpretar e producir información; moi especialmente, as competencias en ciencia e tecnoloxía están moi presentes, xa que en Xeografía requírese abordar aprendizaxes de feitos e procedementos propios das ciencias da terra ou da estatística. Contribúese á adquisición desta competencia na medida en que se asegure que a dimensión espacial impregne a aprendizaxe dos contidos xeográficos, adquirindo particular importancia o desenvolvemento de procedementos de orientación, localización, observación e interpretación de espazos, paisaxes e a súa representación cartográfica.(XHB4.3.1, XHB4.5.2...)

-CD : Competencia Dixital: cobra especial protagonismo a traveso da universalización da cartografía dixital e o tratamento cotiá das imaxes por satélite. A materia permite poñer en práctica habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transformala en coñecemento.

-buscar información en páxinas especializadas; (XHB4.6.1, XHB5.4.3...)

-elaborar presentacións (XHB6.10.1, XHB12.6.1...)

-comprender a información e integrala nos esquemas previos de coñecemento e, así mesmo, capacitarse para a transmisión desta información do xeito máis eficaz posible. (XHB9.1.)

-CAA : Competencia Aprender a Aprender: avanzar na aprendizaxe dun xeito cada vez máis autónomo, ideando estratexias, buscando recursos e orientándose cara a aprendizaxe no ensino superior: (XHB1.2.2, XHB3.2.1...)

-consolidar e avanzar no uso de ferramentas que faciliten a aprendizaxe;

-atopar repostas que se correspondan cun coñecemento racional, asumindo que poden ser diversas e que é posible atopalas desde distintas perspectivas metodolóxicas.

Para asumir esta competencia é preciso tamén coñecer o que se sabe e o que queda por aprender, orientando os procesos de aprendizaxe ata as nosas capacidades. Noutras palabras, trátase de coñecer as propias potencialidades e as propias carencias.

-CSC : Competencias Sociais e Cívicas: reciben un tratamento moi específico relacionado cos contidos propios da Xeografía como o desenvolvemento sustentable, que ademais é un elemento transversal ao longo da etapa. A Xeografía expresa e reflicte a conformación das identidades sociais e territoriais. Na medida en que constrúe as categorías de tempo e espazo social permite a construción de tempo e espazo persoal no alumnado. Pero, para que estas categorías se traduzan no desenvolvemento dunha competencia social fomentárase:

-as relacións dentro dun modelo de sociedade cada vez máis plural coa comprensión da realidade social cambiante e a asimilación de valores democráticos, solidarios e igualitarios;

-a conformación das identidades sociais e territoriais; (XHB5.1.2, XHB12.4.1...)

-posibilitar unha interacción responsable co medio. O mundo en que vivimos é froito das decisións que tomaron os nosos antepasados máis ou menos libremente. Esta visión permitiralle ao alumnado adquirir a conciencia de que o futuro está condicionado polas nosas decisións e actuacións, e adoptar, polo tanto, unha posición comprometida e responsable ante este; (XHB5.2.1, XHB5.2.2...)

-metodoloxías participativas, interactivas e dialóxicas, que propicien habilidades para participar na vida cívica, para asumir os valores democráticos e para o cumprimento dos deberes.

-CSIEE : Competencia de Sentido de Iniciativa e Espírito Emprendedor: adquisición das actitudes que permitan a maduración persoal, como son a responsabilidade, o coñecemento, a autoestima, a responsabilidade, a perseveranza, o control emocional e moitas outras na mesma liña. Todo destinado a converter as ideas en accións, é dicir, conseguir a autonomía persoal básica e a iniciativa suficiente para ser capaz de emprender e desenvolver accións e proxectos con confianza, creatividade e sentido crítico. Curiosamente, ningún dos estándares marcados polo curriculum para esta materia establece relación con esta competencia.

-CCEC : Competencia de Conciencia e Expresións Culturais: apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais materiais e inmateriais, como materializacións das capacidades máis excelsas do ser humano;

-utilizalas para o enriquecemento persoal e estimalas como elementos do patrimonio cultural de que dispoñemos e comprensión da necesidade de do valor da súa preservación;

-descubrir e establecer as relacións entre o medio físico e social e as producións culturais que son o seu froito.

Novamente, o decreto non recolle relación entre os estándares de aprendizaxe e esta competencia.

7.3 Concreción de obxectivos.

De entre os obxectivos establecidos polo Decreto 86/2015 de 25 de xullo para o currículo de bacharelato, indicamos aqueles que implican máis directamente a materia de Xeografía:

- Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomenta a

- corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.
- Consolidar unha madurez persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.
 - Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.
 - Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.
- l) Afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.
- p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.
- Perseguiranse máis en concreto con relación á materia os seguintes obxectivos:
- 1) Coñecer e empregar un vocabulario científico propio da Xeografía.
 - 2) Identificar e comprender os elementos básicos da organización territorial, utilizando conceptos, procedementos e destrezas especificamente xeográficas para explicar o espazo como unha realidade dinámica, diversa e complexa, na que interveñen múltiples factores.
 - 3) Comprender e analizar a realidade xeográfica de España e de Galicia como un espazo dinámico, que é o resultado da interacción de procesos sociais, económicos, tecnolóxicos e culturais, que actuaron nun marco natural e histórico particular. espazos supranacionais con actitude solidaria e participativa.
 - 4) Comprender e explicar a diversidade e a pluralidade do espazo xeográfico español, e identificar os grandes contrastes e a complexidade territorial derivada dos distintos factores naturais, históricos e de organización espacial que foron modelando a sociedade, a cultura e o territorio de forma interdependente.
 - 5) Explicar a posición de España e de Galicia nun mundo cada vez máis interrelacionado, no que coexisten a un tempo, procesos de globalización na economía e de desigualdade socioeconómica, ante a que se formulan respostas locais, prestando unha atención especial á Unión Europea, ás súas características territoriais e ás consecuencias da integración en España e en Galicia.
 - 6) Valorar a función do medio natural, dos recursos naturais e das actividades produtivas na configuración do espazo xeográfico español, recoñecer a súa relación mutua coa sociedade, percibir a condición do home como o axente de actuación máis poderoso e rápido sobre o medio.

- 7) Entender a poboación como o recurso esencial coas características cuantitativas e cualitativas que interveñen de forma eminente na configuración e no dinamismo dos procesos que definen o espazo.
- 8) Saber argumentar a desigual distribución xeográfica da poboación española, nas súas diferentes categorías, comprendendo a súa dinámica, a súa estrutura e os problemas demográficos que poidan formularse no futuro.
- 9) Comprender a interdependencia de todos os territorios que integran España, así como a Unión Europea e outros ámbitos xeográficos mundiais, para desenvolver actitudes de coñecemento, respecto, aprezo e cooperación con espazos próximos e afastados do hábitat do alumno e prestar especial atención á superación dos distintos niveis de desenvolvemento e de saúde das poboacións do planeta. Adquirir conciencia espacial para participar de forma activa e responsable nas decisións que afecten á ordenación do territorio, e valorar a necesidade de potenciar o equilibrio natural e a equidade social.
- 10) Comprender e empregar os procedementos específicos do coñecemento xeográfico para explicar unha situación territorial, partindo das percepcións espontáneas e contrastándoas cos argumentos científicos para elaborar novas e verificables hipóteses a través de datos.
- 11) Ser conscientes da inestabilidade dos medios xeográficos de Galicia, de España e de Europa e dos graves problemas producidos a causa de actuacións incorrectas: contaminación, degradación urbana, deforestación, degradación ambiental, desertización, especulación urbanística, etc.

7.4 Concreción e temporalización dos contidos da materia.

1ª AVALIACIÓN (9 set-21 dec): XEOGRAFÍA FÍSICA		
1º PARCIAL: XEOMORFOLOXÍA (O RELEVO)		
VOCABULARIO (mínimo)	PREGUNTAS TEÓRICAS	PRÁCTICOS
<i>aluvión, foz, meseta, tectónica de placas, ría, tómbolo, zócolo, macizo antigo, cordilleira de pregamento, cuncas sedimentarias</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Formación e evolución xeomorfolóxica da Península Ibérica e das Illas baleares e Canarias". 2. "A litoloxía da Península Ibérica: área silíceo, calcáreo e arciloso" 	<p>"Comentario guiado dun fragmento de mapa topográfico"</p> <p>"Mapa litolóxico de España"</p> <p>"Imaxes, debuxos e gráficos cos tipos de modelado: granítico, cárstico"</p> <p>"Comentario dunha paisaxe con erosión diferencial: páramos e relevo xurásico"</p> <p>"Corte topográfico da península ibérica: norte-sur, este-oeste"</p> <p>"Exercicio de localización: cordilleiras, serras e accidentes costeiros"</p>

2º PARCIAL: CLIMATOLOXÍA, VEXETACIÓN E HIDROGRAFÍA		
VOCABULARIO (17)	PREGUNTAS TEÓRICAS	PRÁCTICOS
<p>aridez, barlovento, inversión térmica, isobara, isohieta, avesedo(umbría), laurisilva, maquis, vexetación clímax, vexetación antrópica, landa, cunca fluvial, estiaxe, marisma, efecto invernadoiro, paisaxe.</p>	<p>3. "Factores xeográficos e termodinámicos que inflúen no clima en España"</p> <p>4. "Repercusións ambientais da acción humana: contaminación, quecemento global e pegada ecolóxica"</p>	<p>"Mapa de temperaturas medias e de precipitacións en España"</p> <p>"Mapas do tempo en superficie: advección do oeste, e anticiclón de verán"</p> <p>"Climogramas: oceánico, mediterráneo e subtropical"</p> <p>"Comentario comparado climograma A Coruña e Pobra do Caramiñal"</p> <p>"Cliseries: Pirineos, Teide"</p> <p>"Hidrogramas: pluvio-nival, pluvial-oceánico, pluvial-mediterráneo"</p> <p>"Comentario paisaxe natural: atlántica, mediterráneo, montaña"</p>

2ª AVALIACIÓN (9 xan- 30 mar): XEOGRAFÍA HUMANA E ECONÓMICA (I)		
2ª Aval (9 febr-30 mar)- XEOGRAFÍA HUMANA E ECONÓMICA I		
1º PARCIAL: DEMOGRAFÍA E XEOGRAFÍA POLÍTICA E INSTITUCIONAL		
VOCABULARIO (16)	PREGUNTAS TEÓRICAS	PRÁCTICOS
<p>parroquia, municipio, provincia, comunidade autónoma, estatuto de autonomía, movementos antiglobalización, obxectivos de desenvolvemento sustentable, poboación activa, esperanza de vida, réxime demográfico, censo de poboación, crecemento vexetativo, taxa de fecundidade, padrón municipal</p>	<p>5. "España no actual escenario xeopolítico"</p> <p>6. "Dinámicas demográficas actuais: movemento natural e movementos migratorios desde 1990"</p>	<p>"Mapa de provincias"</p> <p>"Mapa de CC.AA coas súas capitais"</p> <p>"Análise das taxas demográficas de Galicia(movemento natural)"</p> <p>"Comentario comparado de pirámides de poboación (1960 e actual)"</p> <p>"Gráfica da Transición demográfica en España"</p>
2º PARCIAL: XEOGRAFÍA AGRARIA E INDUSTRIAL		
VOCABULARIO (14)	PREGUNTAS TEÓRICAS	PRÁCTICOS
<p>acuicultura, agricultura ecolóxica, denominación de orixe, desagrarización, explotación intensiva, PPC, silvicultura, enerxías renovables, fondos estruturais, subcontratación, industrias verdes, materias primas estratéxicas, parque tecnolóxico</p>	<p>7. "Transformacións recentes na estrutura agropecuaria española: explotacións agrarias, sistemas agrarios e PAA"</p> <p>8. "Situación actual da industria en España: problemas estruturais e tendencias recentes"</p>	<p>"Comentario dunha paisaxe agraria española: atlántica, mediterránea, interior"</p> <p>"Mapa de espazos pesqueiros: rexións e caladorios"</p> <p>"Mapa difusión industrial durante o desarrollismo"</p> <p>"Comentario dunha paisaxe industrial"</p> <p>"Mapa das principais áreas industriais de España"</p>

3ª AVALIACIÓN (11 abril- 26 maio): XEOGRAFÍA HUMANA E ECONÓMICA (II)		
EXAMEN ÚNICO: SECTOR SERVICIOS E ESPAZO URBANO		
VOCABULARIO (9)	PREGUNTAS TEÓRICAS	PRÁCTICOS
<i>balanza comercial, economía somerxida, ecoturismo, franquía, taxas aeroportuarias, área suburbana, área metropolitana, PXOU, xentrificación.</i>	<p>9. "Transformacións recentes na estrutura de cidades: cidade difusa, cambios no centro urbano, cambios no uso do solo urbano"</p> <p>10. "O sistema urbano español: función urbana e xerarquía de cidades"</p>	<p>"Comentario paisaxe turística"</p> <p>"Mapa de distribución de redes e infraestruturas de transporte (autoestradas e autovías)"</p> <p>"Mapas e gráficos sobre a distribución e tendencias do turismo"</p> <p>"Comentario dun plano urbano: Madrid, Barcelona" (tamén A Coruña)</p> <p>"Comentario dunha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica"</p> <p>"Mapa de eixos urbanos de España"</p> <p>"Subsistema urbano galego"</p> <p>"Subsistema urbano do Barbanza"</p>

Nota: A totalidade dos contidos recollidos nos distintos apartados considéranse "contidos mínimos" da materia, podendo ser ampliables ou substituíbles a criterio do profesor, pero so os escritos en cursiva caen obrigatoriamente nas ABAU e por tanto son insubstituíbles.

7.5 Grao mínimo de consecución para superar a materia.

Para superar a materia de Xeografía de España o alumnado deberá demostrar o dominio das distintas ferramentas conceptuais e procedimentais da disciplina, tal e como se prescribe nas recomendación do Grupo de Traballo da CIUGA. Estes mínimos tradúcense en tres apartados: desenvolvemento de preguntas teóricas, interpretación e explicación de exercicios prácticos e manexo correcto dos conceptos nas diferentes unidades didácticas. As probas de coñecemento da materia inclúen estes tres apartados xunto con exercicios de localización espacial, tanto en mapas políticos como físicos.

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución (%)
1ª Avaliación				
1-A Xeografía e o espazo xeográfico.	-Concepto de Xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina.	B1.1	XHB1.1.1	50%
Procedementos de traballo.	-Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe como resultado da interacción entre factores naturais e culturais. Desenvolvemento sustentable.	B1.2	XHB1.2.1	60%
			XHB1.2.2	60%

	-Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.	B1.3	XHB1.3.1	70%
	-Planos e mapas: compoñentes e análise. O mapa topográfico nacional a escala 1:50.000.	B1.4	XHB1.4.1	90%
			XHB1.4.2	80%
	-Técnicas cartográficas.	B1.5	XHB1.5.1	60%
	-Obtención e interpretación da información cartográfica. Imaxes de satélite.	B1.6	XHB1.6.1	60%
2-O relevo de España.	-España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade.	B2.1	XHB2.1.1	100%
	-Relevo español: diversidade xeomorfolóxica. Localización dos principais accidentes xeográficos.	B2.2	XHB2.2.1	70%
	-Evolución xeolóxica do territorio español como conformadora das diferentes morfoestruturas.	B2.3	XHB2.3.1	100%
	-Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.	B2.4	XHB2.4.1	80%
	-Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular, e os trazos de cada unha.	B2.5	XHB2.5.1	100%
	-Corte topográfico: realización e análise.	B2.6	XHB2.6.1	90%
	-Concepto de solo. Os solos de España: variedade edáfica e as súas características.	B2.7	XHB2.7.1	90%
XHB2.7.2			90%	
	-Clima e tempo atmosférico. Factores xeográficos, dinámica atmosférica e elementos do clima.	B3.1	XHB3.1.1	100%

3-Climas e paisaxes climáticas de España.	-Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.	B3.2	XHB3.2.1	100%
	-Dominios climáticos españois: factores limitadores.	B3.3	XHB3.3.1	100%
	-Variabilidade climática. Temperatura e precipitación.	B3.4	XHB3.4.1	100%
	-Situacións sinópticas e tipos de tempo atmosférico en España.	B3.5	XHB3.5.1	70%
			XHB3.5.2	80%
	-Mapas do tempo, altura e superficie: análise e interpretación.	B3.6	XHB3.6.1	90%
	-Escenarios de cambio climático en diferentes dominios do territorio peninsular e insular.	B3.7	XHB3.7.1	90%
			XHB3.7.2	80%
	-Factores xeográficos e características da vexetación. Rexións bioxeográficas.	B3.8	XHB3.8.1	100%
-Formacións vexetais españolas e a súa distribución. Análise de cliserias de vexetación.	B3.9	XHB3.9.1	70%	
		XHB3.9.2	100%	
4-Hidrografía en España.	-Diversidade hídrica da península e das illas. Principais elementos hídricos nas paisaxes.	B4.1	XHB4.1.1	60%
	-Vertentes hidrográficas. Principais cuncas fluviais peninsulares.	B4.2	XHB4.2.1	100%
	-Régimes fluviais predominantes.	B4.3	XHB4.3.1	60%

	-Zonas húmidas en España.	B4.4	XHB4.4.1	70%
	-Aproveitamento dos recursos hídricos: incidencia da seca e das choivas torrenciais.	B4.5	XHB4.5.1	70%
			XHB4.5.2	80%
	-Augas subterráneas.	B4.6	XHB4.6.1	50%

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución (%)
2ª Avaliación				
5-Paisaxes naturais en España e interacción humana.	-Paisaxes naturais españolas.	B5.1	XHB5.1.1	90%
			XHB5.1.2	100%
	-Influencia do medio na actividade humana. Políticas favorecedoras do patrimonio natural.	B5.2	XHB5.2.1	70%
			XHB5.2.2	50%
	-Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. Paisaxes culturais.	B5.3	XHB5.3.1	90%
	-Aproveitamento sustentable do medio físico.	B5.4	XHB5.4.1	70%
			XHB5.4.2	70%
			XHB5.4.3	60%
	-Variedades de paisaxes naturais.	B5.5	XHB5.5.1	80%
	6-A poboación española	-Fontes para o estudo da poboación. Procedementos de análise en demografía.	B6.1	XHB6.1.1
-Evolución histórica.		B6.2	XHB6.2.1	100%
			XHB6.2.2	100%
-Movementos naturais de poboación.		B6.3	XHB6.3.1	100%
			XHB6.3.2	50%

	-Distribución territorial da poboación.	B6.4	XHB6.4.1	100%
	-Migracións.	B6.5	XHB6.5.1	70%
			XHB6.5.2	80%
			XHB6.5.3	80%
	-Mapa da distribución da poboación española.	B6.6	XHB6.6.1	90%
	-Mapa de densidade da poboación española.	B6.7	XHB6.7.1	100%
	-Conformación do espazo demográfico actual. Definición e cálculo de taxas demográficas.	B6.8	XHB6.8.1	100%
	-Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española. Realidade demográfica galega.	B6.9	XHB6.9.1	80%
	-Ordenación do territorio. Peso do factor demográfico.	B6.10	XHB6.10.1	80%
7-O sector primario en España.	-Peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. Poboación activa.	B7.1	XHB7.1.1	100%
			XHB7.1.2	100%
	-Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios.	B7.2	XHB7.2.1	80%
			XHB7.2.2	70%
	-Elementos que conforman as paisaxes agrarias. Paisaxes agrarias de España: características.	B7.3	XHB7.3.1	90%
	-Estrutura da propiedade e tenencia da terra.	B7.4	XHB7.4.1	80%
-Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. transformacións	B7.5	XHB7.5.1	100%	

	agroindustriais.			
	-Políticas de reforma agraria. Situación española do sector no contexto da Unión Europea. Política Agraria Común (PAC).	B7.6	XHB7.6.1	60%
			XHB7.6.2	100%
	-Actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. Caso galego.	B7.7	XHB7.7.1	100%
			XHB7.7.2	70%
	-Silvicultura: características e desenvolvemento no territorio.	B7.8	XHB7.8.1	80%
8-O sector industrial español.	-Proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica.	B8.1	XHB8.1.1	90%
			XHB8.1.2	80%
			XHB8.1.3	70%
	-Localización das fontes de enerxía en España.	B8.2	XHB8.2.1	100%
	-Achea ao PIB da industria. Poboación activa. Deficiencias e problemas do sector industrial español.	B8.3	XHB8.3.1	90%
			XHB8.3.2	100%
	-Elementos das paisaxes industriais. Tipoloxías de paisaxes.	B8.4	XHB8.4.1	100%
	-Rexións industriais e eixes de desenvolvemento de España: importancia das políticas territoriais no sector. Planificación e perspectivas de futuro.	B8.5	XHB8.5.1	60%
	XHB8.5.2		100%	
	XHB8.5.3		90%	
-Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española.	B8.6	XHB8.6.1	100%	

Unidades	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución (%)
3ª Avaliación				
9-O sector servizos en España.	-Terciarización da economía española: influencia no PIB. Poboación activa do sector terciario.	B9.1	XHB9.1.1	100%
	-Análise dos servizos e distribución no territorio.	B9.2	XHB9.2.1	80%
	-Sistema de transportes en España. Impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico.	B9.3	XHB9.3.1	70%
			XHB9.3.2	80%
			XHB9.3.3	60%
			XHB9.3.4	60%
	XHB9.3.5	50%		
	-Desenvolvemento comercial: características, evolución e distribución territorial.	B9.4	XHB9.4.1	80%
-Espazos turísticos: características e evolución.	B9.5	XHB9.5.1	80%	
-Outras actividades terciarias: sanidade educación, finanzas e servizos públicos.	B9.6	XHB9.6.1	100%	
		XHB9.6.2	50%	
		XHB9.6.3	60%	
-Transformacións das paisaxes nas zonas turísticas. Caso do litoral.	B9.7	XHB9.7.1	100%	
10-O espazo urbano español.	-Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio.	B10.1	XHB10.1.1	100%
	-Morfoloxía e estrutura urbanas. Análise socioeconómica e política a través do plano da cidade.	B10.2	XHB10.2.1	100%
	-Planificacións urbanas. Instrumentos do planeamento.	B10.3	XHB10.3.1	80%
XHB10.3.2			60%	

	-Características do proceso de urbanización. Áreas de influencia.	B10.4	XHB10.4.1	100%
			XHB10.4.2	100%
	-Características da paisaxe urbana.	B10.5	XHB10.5.1	100%
			XHB10.5.2	60%
	-Usos do solo urbano. Ordenación territorial.	B10.6	XHB10.6.1	100%
	-Rede urbana española. Características do proceso de crecemento espacial das cidades.	B10.7	XHB10.7.1	70%
	-Sistema urbano español: desenvolvemento sustentable. Cidades saudables. O territorio coma recurso.	B10.8	XHB10.8.1	70%
11-A organización territorial do Estado español	-Organización territorial de España.	B11.1	XHB11.1.1	100%
	-Influencia da historia e da Constitución de 1978 no deseño territorial.	B11.2	XHB11.2.1	90%
			XHB11.2.2	100%
			XHB11.2.3	80%
			XHB11.2.4	100%
	-Desequilibrios e contrastes territoriais.	B11.3	XHB11.3.1	90%
-Comunidades Autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial. Comunidade Autónoma de Galicia.	B11.4	XHB11.4.1	80%	
-A cuestión territorial na España das Autonomías.	B11.5	XHB11.5.1	60%	
		XHB11.5.2	80%	
12-España nos contextos europeo e mundial.	-España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e a diversidade política.	B12.1	XHB12.1.1	100%
			XHB12.1.2	90%
			XHB12.1.3	90%

-España en Europa. Estrutura territorial contrastes físicos e socioeconómicos de Europa.	B12.2	XHB12.2.1	100%
-Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial.	B12.3	XHB12.3.1	100%
		XHB12.3.2	90%
-España no mundo. Globalización e diversidade no mundo.	B12.4	XHB12.4.1	90%

7.6 Criterios sobre avaliación e cualificación do alumnado.

Os **criterios de avaliación** para cada estándar de aprendizaxe serán os recollidos no propio decreto 86/2015 de 25 de xullo para a materia de Xeografía de España.

O alumnado na avaliación deberá amosar:

1. Se selecciona, comprende e asimila conceptos e procesos propios da materia de Xeografía, e se os utilizan de xeito coherente e adecuado.
2. Se aplica as técnicas e métodos de traballo axeitados para estudar materiais propios das nosas disciplinas como documentos textuais, mapas topográficos e temáticos, fotografías, ou a propia paisaxe do entorno, imaxes, cine, literatura, coa finalidade de obter información, interpretala e avaliala.
3. Se expresa correctamente e de forma precisa as ideas e conceptos obtidos no proceso de aprendizaxe, utilizando a terminoloxía axeitada.
4. Se manifesta capacidade (creatividade) para relacionar, sintetizar, seleccionar e reelaborar a información e comprender problemas e procesos de forma estrutural.

A avaliación realizarase a nivel individual. Teranse en conta aspectos como a capacidade de descrición, de relación e de análise dos problemas históricos e xeográficos, a comprensión e expresión dos mesmos tanto de forma oral como escrita, os conceptos específicos da Xeografía e o desenvolvemento de actitudes de cara á materia.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN	
Probas escritas	95%
Aportacións clase	5%

As probas serán escritas. En cada avaliación faranse probas parciais que servirán para facer a media da avaliación. Darase ao alumnado que o precise a posibilidade de realizar un exame recuperación por avaliación, que deberá facerse despois da mesma. Dado que a recuperación se fará sobre cuestións xa previamente examinadas, esta medida só dará acceso á cualificación máxima de 5.

A asistencia aos exames é obrigada nas datas e horas indicadas. Só por razón moi grave e debidamente xustificada desculparase a falta de asistencia aos mesmos; noutro caso, perderase a opción do exame correspondente, tendo que pasar á proba de recuperación. En caso de fraude na realización dunha proba (copiar), automaticamente quedará sin cualificar, equivalendo a un cero.

As recuperacións poderán facerse das partes non superadas (nota inferior a 5), sempre e cando a media da avaliación non alcanzase o suficiente. En caso de que a nota dun dos parciais sexa inferior a 4 e a media final da avaliación sexa de 5 ou máis, o profesor poderá obrigar igualmente ao alumno a presentarse á recuperación do mesmo, sen que isto implique cambio algún na media final. O propósito é reforzar a parte da materia que supostamente é máis débil.

Aqueles alumnos/as que, chegado o remate do curso, teñan unha única avaliación suspensa, terán dereito a recuperala antes do final do curso. Aqueles que cheguen ao final con dúas avaliacións suspensas, despois de térense realizado as correspondentes probas de recuperación, irán directamente á avaliación extraordinaria de xuño.

As aportacións na clase poderán sumar o 5% da nota final de cada avaliación sempre e cando se alcance esa cantidade de chamadas. Estas aportacións serán froito do traballo diario e quedarán reflectidas no caderno do profesor.

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN DAS PROBAS ESCRITAS:

<i>Conceptos</i>	<i>Pregunta teórica</i>	<i>Prácticos (2)</i>
1 punto	3 puntos	6 puntos

Os criterios para a superación da materia son os seguintes: necesítase alcanzar un 5 de nota media entre dúas probas parciais de cada avaliación. Unicamente a terceira avaliación contará cunha proba única, cuxo resultado será a nota final para o terceiro trimestre. A cualificación final será unha media das tres avaliacións. A proba extraordinaria de xuño terá un carácter autónomo, de forma a cualificación final traducirá a nota final en dita proba.

7.7 Concreción dos elementos transversais.

De entre os elementos transversais establecidos no decreto 86/2015 poden concretarse en relación con esta materia:

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación e a educación cívica e constitucional, que por outra parte integran as propias competencias clave de referencia. As primeiras mencionadas farán parte da práctica do traballo cotiá e a última vencéllase aos temas finais do currículo sobre a Xeografía política, á que se engade tamén a educación para a paz. Elementos como a igualdade efectiva de xénero, a tolerancia, a resolución pacífica dos conflitos, as ideas de liberdade, xustiza, igualdade, pluralismo político, paz, democracia, dereitos humanos, o respecto ao Estado de Dereito, o rexeitamento da violencia en todas as súas manifestacións, o recoñecemento das diferentes opcións sexuais, integran igualmente aspectos constitutivos da formación nas nosas materias, Xeografía e Historia. Neste curso traballaranse dende o ámbito da Xeografía humana.

7.8 Actividades complementarias e extraescolares.

En 2º de bacharelato non contemplamos en principio saídas ou actividades complementarias dada a dimensión do currículo a traballar, polo que debemos priorizar a preparación do alumnado para a proba de acceso á Universidade. Só en caso excepcional, podería plantexarse algunha actividade sempre que estivese directamente relacionada coa preparación deste curso

8 ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

Neste centro non está contemplada nos horarios dos profesores ningunha hora destinada a este fin. Por este motivo, para tratar de axudar ao alumnado a superar as materias pendentes, o profesorado deste departamento proporcionará materiais –exercicios e actividades de repaso– ao alumnado con materias pendentes, co gallo de guiar a preparación das mesmas. Estes materiais servirán de base para a avaliación nos correspondentes exames de pendentes.

Cada docente do departamento farase cargo do alumnado pendente do curso que teña impartido no ano anterior. Aquel alumnado que precise aclaracións sobre as tarefas propostas poderá acudir nos recreos a consultar as súas dúbidas co docente correspondente. Nas materias do departamento non temos establecido ningún criterio que supoña a superación dunha materia pendente dun curso inferior se se aproba a do curso superior: a forma de organizar o currículo en Xeografía e Historia non permite unha avaliación progresiva entre cursos como si se fai en materias que si o son (como as linguas ou as matemáticas). Polo tanto, será necesaria a superación dos mínimos esixidos no nivel correspondente para a recuperación das pendentes do departamento.

Os instrumentos de avaliación, dentro desta planificación serán os exames que se aterán sempre a contidos e procedementos desenvolvidos nas aulas no seu día. O plan de traballo será coñecido polo alumnado por estar fixados nos taboleiros de anuncios de cada aula e no taboleiro xeral do centro, ademais de ser lembrados periodicamente polo profesorado. O alumnado debe ter en conta que pode acudir a preguntar ao profesorado as dúbidas que lle xurdan e que sería desexable unha revisión dos traballos para ter a certeza de que os exercicios están ben resoltos e non se acudirá ao exame a reiterar erros.

Axeitándose ao calendario de probas que fixe a Xefatura de Estudos, faranse dous parciais liberatorios (en xaneiro e abril) nos que se dividirá a materia e, no caso de non superar ambos o alumno irá a unha proba final de mínimos (en maio). Os exames versarán sobre as tarefas traballadas nos exercicios de repaso. No caso de superar algún dos parciais, podería ofrecerse a oportunidade de repetir o parcial suspenso na proba final.

As tarefas correspondentes a cadanseu parcial deberán ser entregadas polo alumnado no día e hora de cada exame ou no momento que o profesorado encargado da materia indique e estea recollido previamente no plan de traballo.

A nota de cada parcial formarase nun 90 % pola nota do exame e un 10 % correspondente ás tarefas entregadas, tendo en conta para a súa avaliación a seguinte rúbrica:

Criterio	Non fai a tarefa e/ou ten numerosos erros moi graves.	Fai unha pequena parte da tarefa e/ou ten numerosos erros, algúns deles graves.	Fai a metade da tarefa e/ou ten numerosos erros, pero non graves.	Fai a maior parte da tarefa e/ou ten só erros puntuais	Fai toda a tarefa correctamente	Porcentaxe acadada en cada criterio
Entrega todas as actividades	0	10%	20%	30%	40%	
Corrección nos contidos	0	10%	20%	30%	40%	
Corrección na forma	0	5%	10%	15%	20%	
Porcentaxe total da nota (calcular respecto aos 2 puntos que significaría o 100%)						

9 INDICADORES DE LOGRO PARA A AVALIACIÓN DA PRÁCTICA DOCENTE.

Seguindo o acordado en reunión de departamento, o profesorado empregará un cuestionario común de revisión da función docente. Este proceso de auto-avaliación permitiranos detectar posibles necesidades de mellora, tanto de xeito individual como mediante as reunións de seguimento da evolución dos cursos.

ATENDEMOS A DIVERSIDADE		Sí	Non	Ás veces
1	Que fago para coñecer a composición da clase?			
	Pasar unha proba a comezo de curso			
	Leo os informe anteriores			
	Vexo os resultados da avaliación inicial			
	Achegas do Departamento de Orientación			
	Reunións de grupo			
2	Teño en conta a diversidade para organizar a clase			
3	A miña programación ten en conta a diversidade			
4	Dou a cada alumno e alumna a explicación que precisa			
	En grupo grande			
	En grupo pequeno			
	De forma individual			
5	Plantexo exercicios con niveis diferentes en cada unidade			
6	Teño en conta aos alumnos que se alonxan da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)			

AVALIAMOS A PROGRAMACIÓN		Sí	Non	Ás veces
1	Consulto a programación ó longo do curso e realizo modificacións en caso necesario			
2	Recollo na programación as competencias clave fundamentais			
3	Ó confeccionar a programación teño en conta as oportunidades que me ofrece o contexto			
4	Ó comezo de cada unidade ou tarefa proporciono ós alumnos toda a información que necesitan (aspectos, obxectivos, competencias a desenvolver, etc..)			

VALORAMOS AS ACTIVIDADES DENTRO DA AULA		SÍ	Non	Ás veces
1	Os alumnos traballan da seguinte maneira nas miñas clases.			
	De forma individual			
	En grupos reducidos			
	En grupos grandes			
2	Os exercicios que propoño son do seguinte tipo			
	Pechados, dirixidos, do libro, etc...			
	Abertos, procedimentais, diversos, proxectos...			
	Facilitan o traballo cooperativo			
3	Na metodoloxía que aplico:			
	Utilizo ferramentas TIC			
	Propoño actividades para facilitar a aprendizaxe autónoma			
	Baséome nas explicacións teóricas e no libro			
4	Como paso as horas lectivas (promedio)			
	Conseguindo silencio (cubriendo partes, facendo chamadas de atención, etc..)			
	Impartindo teoría e explicacións			
	Fomentando a participación e respondendo preguntas			
	Observando			
	Corrixindo ós alumnos e alumnas de xeito individual			

AVALIACIÓN		SÍ	Non	Ás veces
1	Antes de començar unha unidade explico ós alumnos os criterios de avaliación			
2	Utilizo diferentes tipos de probas			
	Exames escritos			
	Exames orais			
	Traballo individual			
	Traballo en equipo			
3	Unha vez rematada a unidade avalío a idoneidade dos recursos e as actividades empregadas			
	Non			
	De maneira individual			
	No seminario			
	Na clase			
4	Programo recuperacións dependendo dos resultados obtidos			
5	Na avaliación teño en conta diferentes competencias			

INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO		1	2	3	4
1	O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2	Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3	Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4	Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5	Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6	Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7	Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8	Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9	Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10	Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11	Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12	Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE		1	2	3	4
1	Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2	Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3	Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4	Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
5	Combínase o traballo individual e en equipo.				
6	Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
7	Poténcianse estratexias, tanto de expresión como de comprensión, oral e escrita.				
8	Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino–aprendizaxe.				
9	Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
10	Ofrécese ao alumnado de forma rápida os resultados dos traballos realizados.				
11	Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección dos traballos.				
12	Dáselle ao alumnado a posibilidade de comentar os seus acertos e erros.				

13	Grao de implicación do profesorado nas funcións de tutoría e orientación.				
14	As medidas de apoio, reforzo, etc están claramente vinculadas aos estándares.				
15	Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación, etc.				

10 MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

As reunións de departamento son o lugar no que se fai o seguimento das programacións didácticas e onde tamén se analiza e reflexiona sobre os resultados académicos, en especial os das primeiras avaliacións. Atendendo a esa posta en común valoraranse posibles modificacións da programación, no sentido de aumentar ou diminuír o ritmo de traballo nos aspectos en cuestión, no sentido de introducir tarefas de reforzo ou de ampliación, ou no sentido de axeitar os niveis de esixencia aos diferentes ritmos de aprendizaxe que se observen. En calquera caso, estas modificacións só se poderán discutir e aprobar no ámbito do departamento.

Os procedementos e instrumentos utilizados para avaliar a práctica docente son:

- A reflexión de cada un de nós dos resultados obtidos (ver o apartado “indicadores de logro”)
- A reflexión conxunta nas reunións de departamento despois de cada avaliación.

Na valoración tanto individual como colectiva da nosa práctica docente, partimos dos seguintes indicadores para acadar unha valoración obxectiva da situación real da nosa área de coñecemento:

- Grao de consecución dos obxectivos, contidos e competencias básicas: ¿os indicadores de logro indican resultados malos, mellorables ou bos no grupo de clase? Análise das causas deses resultados, para modificar os criterios de avaliación do grupo clase/alumna ou alumno. Valoración da posibilidade de aplicación de diferentes metodoloxías.
- Grao de consecución da temporalización: ¿deuse a materia prevista por trimestre? Análise de causas e consecuencias e posibles medidas a ter en conta.
- Grao de compromiso do profesorado coa metodoloxía empregada.
- Resultados académicos do boletín de notas de cada avaliación (porcentaxes de aprobados e suspensos, rango de notas de cada grupo, comparación entre grupos (casuísticas especiais?). Adaptacións curriculares. Reforzos.
- Resultado do alumnado repetidor e daquel alumnado con materia pendente de cursos anteriores, de habelos.

Ademais, de xeito periódico, este departamento somete a análise diversos aspectos:

- Mensualmente: Seguimento da temporalización e consecución de obxectivos en cada unha das áreas e niveis educativos.
- Trimestralmente: Análise dos resultados obtidos en cada unha das avaliacións por parte do alumnado e os niveis acadados con respecto á programación didáctica.
- Anualmente: Memoria anual sobre a marcha da programación didáctica, os seus niveis de consecución e os posibles cambios a realizar nela para a súa mellora.

11 MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN POLA ALTERACIÓN NO FINAL DO CURSO PARA AS MATERIAS DA ESO.

Debido ás instrucións enviadas pola Consellería de Educación en relación ao calendario escolar 2022-23, coa Orde do 27 de decembro de 2022, que modifica a Orde do 20 de maio de 2022, existe un cambio significativo no período final do presente curso. Isto obriga a adaptar todas as programacións didácticas referidas aos cursos da ESO.

O fundamental deste cambio é a eliminación do período adicado no mes de xuño a actividades de recuperación ou ampliación e da proba extraordinaria que se realizaría ao alumnado que a precisase durante ese mesmo período.

A consecuencia disto desaparece o propio concepto de avaliación extraordinaria, posto que tampouco se retoma a de setembro, e as actividades lectivas ordinarias prólonganse ata o 21 de xuño, sendo comúns a todo o alumnado. Neste sentido, a terceira avaliación debe coincidir coa avaliación final.

En canto ás actividades e probas de recuperación, para aquel alumnado que as precise, pasarán a ser todas de carácter ordinario e polo tanto a desenvolverse durante o propio curso escolar e sempre antes da súa finalización o 21 de xuño. As recuperacións serán de dous tipos: parciais, realizadas por cada unha das avaliacións, e globais, probas que se realizarán en datas próximas á finalización do curso e que poden conter preguntas e tarefas correspondentes a toda a materia impartida. No caso da terceira avaliación, poderá existir unha recuperación parcial independente ou quedar xa inserida dentro da recuperación global, dependendo da existencia ou non doutras avaliacións anteriores suspensas e da dispoñibilidade de datas neste período final do curso.

No caso do grupo de PMAR de 2º ESO, pode manterse a solicitude dun traballo de cara á recuperación final a pesares desta modificación, coa mesma porcentaxe de valor da cualificación final sinalado no 3.10 desta programación.

Na Pobra do Caramiñal, a de de 2022

Asdo. Iñaki Varela Pérez

Xefe do Departamento de Xeografía e Historia